

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

EN HISTORISK-TOPOGRAFISK
BESKRIVELSE

AF

HØJEN SOGN
I JERLEV HERRED

VED

J. J. RAVN

VEJLE AMTS FOLKEBLADS
BOGTRYKKERI
1929

*J*en Række af Aar har jeg syslet med at søge Oplysninger om min Hjemegns Historie, og i de sidste Par Aar har det navnlig været Højen Sogn, jeg har søgt Oplysninger om. Jeg har nu samlet saa meget Stof til Sognets Historie, at jeg har ment at kunne udgive det som en Beskrivelse af Sognet.

Jeg takker den Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse for de 300 Kr., man ydede mig til Arkivstudier, og Undervisningsministeriet for de 200 Kr., man bevilgede mig til Bogens Udgivelse.

Møholm, i Januar 1929.

J. J. Ravn.

HØJEN SOGN I JERLEV HERRED

er omgivet af følgende Sogne: Jerlev, Starup, Smidstrup, Skærup og Skibet, samt Vejle Søndermark og Petersholms Jorder. Sognets Areal er 4346 Tdr. Land med ca. 288 Tdr. Ager og Engs Hartkorn; der gaar altsaa gennemsnitlig omkring $14\frac{2}{3}$ Tdr. Land paa 1 Td. Hartkorn, og det er det frugtbareste i Herredet.

I Sognet er Byerne: Højen, der vistnok har Navn efter sin høje Beliggenhed (thi oppe ved Byen har man en vid Udsigt over den omliggende Egn), Stubberup og Horsted samt den ved Vejle—Kolding Landevej, der gennemskærer Sognet, i den nyeste Tid fremstaaende By „Ny Højen“ med Mejeri, Forsamlings- og Missionshus, Brugsforening, Købmandshandel m. m. I alle de 3 gamle Byer er der Skoler. Af disse er den i Højen en af de saakaldte kongelige Rytterskoler. Sydvest for Højen By i en Dal, hvorigennem Højen Bæk løber, ligger Højen Kirke, Øst for den ligger Degngaard (ogsaa kaldet Frederikslund), Syd for den Pjenggaard, den laa forhen Øst for Degngaard, Sydvest for Kirken ligger den gamle adelige Sædegaard Oxvig; ved Vejen, der fører fra Kirken efter Horsted og Ny Højen og Vest for den sidstnævnte By, ligger Højen Mølle, der er opført omkring 1840. Højen Præstegaard ligger i en Dal Vest for Byen, og dens Jorder grænser til Jerlev og Nørre Vilstrup Byers Marker.

Højen By ligger, som sagt, meget højt i Forhold til dens nærmeste Omegn; der er Bakker paa henved 350 Fod høje, og der er flere ret stejle Bakk skrænter. Højen Aa løber gennem Sognet, den udspringer i Nærheden af Byen Mejs-

ling i Jerlev Sogn og løber mellem Stubberup, Jerlevgaards og Oxvigs Marker, derfra mellem Oxvig og Pjenggaard, Syd for Højen Kirke og Degugaard og derefter mod Øst, hvor den løber under Landevejen mellem Ny Højen og Højen Kro. Øst for Kroen løber den mellem Horsted og Højen Bymarker; den Del af disse, som ligger mellem Horsted og Vejle Søndermark, kaldes Højen Tang. Ved Stokkebro Nord for den gamle Krogaard „Højenhus“ fører Vejle—Kolding Landevej over Aaen, som fortsætter mod Nord til Neder (Nedde) Bro paa Vejle—Ribe Landevej og danner Skellet mellem Højen og Petersholms Jorder. Ved Aaen er der flere Steder ret gode Enge, og et Par Steder er der anlagt Fiskedamme. Forhen omtales flere Gange Torndals Møllested. Denne Mølle maa have ligget ved Højen Aa Nord for Højen. Engdragene paa begge Sider af Aaen er paa dens nordligste Løb omgivne af høje Skrænter bevoxede med Skov. Langs den nordvestlige Grænse af Højen Bymark og Skov løber en Bæk, der forener sig med Højen Aa ved Nederbro. Denne Bæk kommer fra Jerlev Engmark og løber over Nørre Vilstrup Søndermark og Tved Marker til Højen Markskel. Ved denne Bæk ligger Tved Vandmølle, og i Nærheden heraf laa forhen en Mølle kaldet Hjortbjærg, der hørte til Højen Sogn. En Bakke i Nærheden af, hvor Møllen har ligget, kaldes Hjortbjærg Bakke.

Til Højen og Horsted Byer hører en Del Skov; en Skov til Højen kaldes Hjulbæk, og en Skov østlig paa Horsted Mark kaldes paa Generalstabens Kort for „Storskoven“, skønt den nu kun er paa ca. 30 Tdr. Land, men Navnet tyder jo paa, at Skoven forhen har været større. Mellem den sydøstlige Del af Højen Mark og Nabobyernes, Klatrup og Tyvkær, Bymarker i Smidstrup Sogn er ogsaa et Vandløb, „Haleskovbækken“, den kaldes ogsaa „Kanalen“ eller „Fuglebækken“. Det sidste Navn har den efter Christen Fugl, der efter Udskiftningen af Højen Bys Jorder flyttede Gaard Nr. 1, gl. Matr., fra Højen By ud til nogle lave Jorder (Højen Enge) Syd for Byen og kaldte den „Margretenlund“, den nuværende „Aldebertsminde“. Fugl,

der døde 1810, 84 Aar gl., har sagtens ladet Bækken grave eller uddybe for at faa Vandet af sine lave Jorder. Den vestligste Del af Klattrup Mark kaldes Haleskoven, skønt den nu er blottet for Skov; Haleskovbækken har altsaa sit Navn efter den forsvundne Skov. Ved „Aldebertminde“ er en Skov paa 20 Tdr. Land. Vest for denne Gaard ved Landevejen i et lille Anlæg er 1891 rejst et Mindesmærke for Dragon Niels Kjeldsen fra Give, som i 1864 faldt her i en Kamp med preussiske Husarer.

Naar undtages den nordlige Del af Højen Sogn, bestaar den øvrige Del af flade, overvejende lermuldede Jorder. Den sydligste Del af Højen Mark kaldes „Højen Hede“, og den til den grænsende Del af Stubberup Mark hører til de daarligste Jorder i Sognet. Den nordøstlige Del af Horsted Mark kaldte man i min Ungdom „Sortefæled“, „æ Svotfælet“, til Forskel for den Nord for liggende Svinholt Fæled, som kaldtes den røde Fæled „æ rø Fælet“. Begge Fæleleder var lerede, og navnlig paa Svinholt Fæled havde Leret flere Steder en rød Farve, saa derfra hidrørte sagtens dens Navn. Hvorfor en Del af Horsted Fæled kaldes sort, ved jeg ikke, men der var forhen nogle Moser og Kær paa den, og den har vel forhen været bevokset med Lyng, saa derfra stammer vel Navnet.

De Lodder paa Horsted Fæled, der ligger Nord for Vejen mellem Fæledgaard og Horstedlund, hørte forhen til 4 Gaarde i Klattrup. Matr. Nr. 12 hørte til Jakob Sørensen Brocks udparcellerede Gaard, Nr. 13 til den Gaard, Laurits Poulsen nu ejer, Nr. 14 til Hans Juuls Gaard. Nr. 15 til Peder Madsens Gaard (før Mads P. Bjerre). De vestligste kaldte man „æ Fælet“, og de østligste „æ Hegnet“. Som Dreng har jeg flere Gange været med vor Nabos Dreng ude at røgte Kreaturer paa disse Lodder. 2 af Gaardene eller maaske 3 havde en Lod hvert Sted. Oprindeligt var det Skovlodder. De er sagtens bleven købt, da den ene af de gamle Gaarde i Horsted By blev udparcelleret omkring 1800. Nu er alle disse Lodder bebyggede, paa en af dem er der endog 2 Beboere.

En Bakke ved Horsted Storskov paa Vejen efter Klattrup kaldes „Smørhulsbakken“, og Lavningen Syd for den „Smørhullet“. I Markbogen har jeg fundet følgende Navne i Højen: Lerbjærg, Pjengaards Toft, Langbjærg, Kirkevang, Kristensholt, Blejsbjærg, Jellkov, Lusumfald, Tranhøjfald, Rugbjærg Fald, Reddeholm, Skibetoft, Tyrhov Lyngager, Vindinghøj, Kroghøj, Jørgens Toft, Lykkeagre, Havreagre, Ertbjærg, Mosbjærg, Taggaardshøj, Stenhøj, Esketoft, Lille Surbølager, Bolbromay, Hagsholm, Hjortbjerre, Strudsbjærg og Pallesbjærg.

Paa Oldtidsminder er Sognet ikke rigt, jeg kender kun 2 Gravhøje, en i Stensgaards Have i Højen og Sortehøj eller Møgelhøj ved Stubberup Markskel.

Af Byerne i Højen Sogn er Højen og Horsted sandsynligvis de ældste. I „Ribe Oldemor“ skrives Navnet Højen „Hothærn“ 1340 og 1291, Horsted skrives „Hors-thwet“, altsaa Hest-tved. — Tved, siger Johs. Steenstrup i „Danske Stednavne“, er et Jordstykke, afgrænset af to Vandløb eller mellem to Skovdele, dyrket Jord, som har uopdyrket Land paa sine Sider. — Stubberup er en By af yngre Dato end de 2 andre Byer, vi har jo mindst en halv Snes Byer her i Landet, der bærer dette Navn. Oprindelsen til Navnet kender jeg ikke. I Tingsvidner af $14/10$ 1533 og 1538 skrives „Stubberop“, i et andet af $13/10$ 1503 „Stubdrup“. Den stedlige Udtalelse paa Egnen er Stubberup (Stov\rup). Til Trods herfor skriver Byens Beboere nu som oftest „Stubdrup“, en 3—4 Byer i Landet har jo denne Skrivemaade, skønt Oprindelsen til Navnet maa være den samme. Maaske har de Navn efter de Mænd, der først har taget Bolig paa Stedet. Muligvis kan de ogsaa have Navn af Stedets Beliggenhed, flere af Byerne med Navnet Stubberup, Stubdrup og Stouerup ligger ret højt. Torpbyerne er jo som oftest mindre Byer, og det er Stubberup da ogsaa.

I Højen Sogn var forhen 2 adelige Sædegaarde, nemlig Oxvig eller Aagesvig, som Navnet skrives i gammel Tid, og Slægten Glambæks Gaard i Stubberup; begge disse

Gaarde med tilhørende Gods kom i Kong Frederik den II.s Tid i Kronens Eje.

Kong Frederik den II. boede ofte paa „Koldinghus“, hvor hans Fader Kong Kristian den III. døde Nytaarsdag 1559. Frederik den II. var en Ynder af Jagt, og for at faa et samlet Jagtdistrikt omkring Slottet i Kolding, afkøbte han Adelen dens Sædegaarde med tilhørende Gods bl. a. paa Egnen mellem Kolding og Vejle (Elbo, Holmans, Brusik og Jerlev Herreder), her var der nemlig ikke saa ganske faa adelige Sædegaarde, ca. 20, og til nogle af dem, f. Eks. Nygaard, Nebbegaard og Hovedgaardene i Velling, Sellerup og Brejning, hørte en Del Bøndergods. Til de 2 Hovedgaarde i Højen Sogn medfulgte der ved Salget af Gods her paa Egnen (i Kronens Skøder I ses, at Godset ofte var spredt) med Oxvig 1579: 1 Gaard i Højen, 4 Gaarde i Smidstrup og Smidstrup Mølle, 1 Gaard i Herslev, 1 Gaard i Pjedsted og 1 Bol i samme By, kaldet Gammelby Løkke, og 1 Mølle, kaldet Gammelby Mølle. — Med Hovedgaarden i Stubberup fulgte bl. a. 1583; 2 Gaarde og 4 Bol i Stubberup, 1 Bol paa Højen Mark, kaldet Galskøttes Toft, 1 Gaard i Jerlev, 1 Bol i Starup, 1 Gaard og 2 Bol i Velling og $\frac{1}{2}$ Otting Jord i Hyby i Ullerup Sogn. (Hyby, der var den største By i Ullerup Sogn, laa Nord-Nordvest for Fredericia). Glambæks Gaard i Stubberup opgives i 1583 til at have en Udsæd paa 134 Tdr., nemlig: 18 Tdr. Rug, 22 Tdr. Byg og 94 Tdr. Havre, og Høavlen sattes til 300 Læs, Skoven ansloges til 48 Svins Olden.

I „Samlinger til jysk Historie og Topografi“, 6te Bind, omtaler Dr. phil. O. Nielsen de 2 gamle Hovedgaarde saaledes: „Oxviggaard i Højen Sogn hed tidligere Aagesvig. 1473 nævnes Væbneren Kresten Persøn i Aagesvig. Senere har den været ejet af Henning Limbæk, der pantsatte den til Hr. Ludvig Nielsen Rosenkrands. Dennes Datter Karen blev ca. 1500 gift med Landsdommer Mogens Munck, der var Ejer af Aagesvig; men han har ikke faaet den ligefrem ved Arv, idet det hedder, at det var, mens han sad i uskiftet Bo med sine Børn efter deres Moders Død (1535), at

han købte den. Siden overdrog han den til sin Søn Oluf Munck. Dog siges det, at Fru Sidsel Rosenkrands (død 1557) til Hønborg (et Slot, der laa ved Lille Bælt, i Tavlov Sogn), der var gift med Lensmanden paa Hønborg, Erik Krummedige, indløste det gode Aagesvig^o Gods af Oluf Munck; men han maa dog siden være bleven Ejer deraf igen; thi den tilkendtes ham 1559 i en Retssag med hans Søster. Oluf Muncks Datter, Magdalene Munck, var første Gang gift med Josva von Qvalen til Qvalholm i Sunds Sogn ved Herning, og han overdrog 1579 Oxvig til Kronen til ligemed en Del andet af hans Hustrus Arvegods der omkring (Oxvig var den Gang ligesom senere delt i 2 Gaarde; thi da Hans Axelsen Arnfeldt 1579 overdrog Viufgaard og Gods til Kronen, nævnes blandt Godset en Gaard i Oxvig). I Stedet for Oxvig med Gods fik Josva von Qvalen Gods i Hammerum Herred. Aagesvig skyldte da: 1 Ørte Rug, 1 Ørte Byg, 1 Ørte Havre, 1 Svin, 1 Fødenød, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns og Gæsteri. — 1 Ørte Rug var 10 Skp., 1 Ørte Byg 12 Skp. og 1 Ørte Havre 20 Skp. — Det menes, at Oxvig forhen har ligget noget sydligere end nu.

I „Danske Magazin“ omtales, at der 1545 udgik Befaling til efterskrevne gode Mænd: Henrik Vind til Rønshave, Mourits Emmiksen til Refsø, Johan Brockenhus til Lerbæk, Svend Persen i Ørum, Iver Vind i Starup, Christoffer Hansen Lindenov til Drenderup og Peder Harboe til Nielsbygaard om at granske Skælet mellem Aagesvig og Jerlev, der er nemlig Trætte mellem Tyge Persen i Mejsling, de menige Lodsejere i Jerlev og Clemendt Severinssen (Sørensen) i Ogisvigh for et Skæl mellem Ogesvig Enemærke og Jerlev Mark, sammeledes (ligeledes) for et Gærde, som de af Ogesvig har sat Vesten for Ogesvig, at de granske og forfare, hvor ret Skæl bør at være, desligeste om samme Gærde bør at staa der med Rette eller ej“. Af dette ses altsaa, at der 1545 har boet en Clemend Sørensen paa Aagesvig.

Hovedgaarden i Stubberup tilhørte, som nævnt foran, Slægten Glambæk. 1460 nævnes Per Knudsen af Stubberup,

1499 Peder Kristensen Glambæk, 1511 Per Kristensen og hans Broder. Den Kristen Kristensdatter, Jørgen Viiferts Enke i Stubberup, der nævnes 1493, var en Glambæk, og hun boede sandsynligvis da her. Peder Kristensen Glambæk var gift med Gunver Staverskov, eneste Datter (Barn) af Oluf Staverskov og Mette Stygge. Peder Glambæk ejede ogsaa Bredmose i Ho Sogn, hvor han, hans Hustru og 2 Børn ere begravede. En Skribent angiver ham at være en Søn af Kristen Glambæk og Ane Skeel af Stubdrup. Det er formodentlig denne Ane Skeel, der fejlagtig er kommen ind blandt Vindernes Aner (Vellinggaard). En af Peder Kristensens og Gunver Staverskops Sønner var Niels Pedersen Glambæk, der 1583 udlagde Kronen sin Hovedgaard Stubberup i Højen Sogn med en Del omliggende Gods og i Stedet for fik Ølluf By i Vester Nebel Sogn, Skads Herred, hvoraf han oprettede Hovedgaarden Øllufgaard.

I „Gamle jyske Tingsvidner“ nævnes Peder Kristensen af Stubberup 1533. Han indgaar da i Forlig med Thomas Stygge til Frøstrup om Andeseng i Sædding. 1503 er han Tingsvidne paa Tørrild Herredsting i Anledning af en Døm over Gods tilhørende Helligkors Alter i Vejle Kirke.

Hverken Oxvig eller Sædegaarden i Stubberup var større end saa mange Bøndergaarde paa Egnen. I Stubberup blev Gaardenes Antal det samme, som det var, før Kronen fik Byen i Eje. Hvor laa Gaarden i Stubberup, jeg ved det ikke bestemt, men man mener, det er den Gaard, som nu kaldes Stubberupgaard. Jeg har set omtalt et Sted, muligvis i Kancelliets Brevbøger, at de Mænd, der boede i Ølluf, kom til Stubberupgaard.

I Jordebogen fra 1664 ses, at der i Højen var 5 Selvejerbøndergaarde, 8 Fæstegaarde, Præstegaarden, 4 Bol og 6 Huse. I Stubberup 1 Selvejerbondegaard, 3 Fæstegaarde og 3 Bol. I Horsted 1 Selvejerbondegaard, 2 Fæstegaarde og 4 Bol. Oxvig var delt i 2 Gaarde. Et Bol i Højen kaldtes Torndal, et andet Skovby. Øst for Kirken laa 3 Bol: Degngaard, Galskøt og Qvelkrog. Gaarden Pjenggaard laa ogsaa tæt ved Højen Kirke, Øst for Degngaard.

Efter Svenskekrigen 1657 –60 manglede Regeringen Penge, og den solgte da en Del Jordegods her paa Eggen. Dog med Ret til at købe det tilbage. Den købte det da ogsaa efter faa Aars Forløb tilbage igen. I „Kronens Skøder“ II ses, at Generalkrigskommissær Otto Pogvisch til Lerbæk af Kronen den $10/1$ 1668 bl. a. fik Skøde paa følgende Gods: I Skibet Sogn i Vilstrup 1 jordeggen Gaard (Selvejrbondegaard), 8 Gaarde med Skov, en Afgift af Nederala, der svares af den jordegne Gaard og en af Fæstegaardene; i Højen Sogn og By: 5 jordegne Gaarde, 8 Gaarde med Skov samt Fællesskov, 3 Bol, hvoraf 1 tillige svarer af Bolet Skovby, 6 Huse; i Stubberup: 1 jordeggen Gaard, 3 Gaarde, hvoraf 1 tillige svarer af 1 Bol, 4 Bol, hvoraf de 3 bruges af en Mand; i Oxvig: 2 Gaarde, Tornalds Møllested. I Jerlev Sogn og By: 2 jordegne Gaarde, 5 Gaarde med Skov, 1 Bol, Sammelskatten, som svares af 2 Bønder i Mejsling, 1 i Højen og 1 i Jerlev. I Holmans Herred i Skærup Sogn i Svinholt 3 Gaarde med Skov, hvoraf Borgermester Jørgen Staalsen i Vejle har den ene i Fæste (det er den Gaard, der nu ejes af Hans Dahl). Kronens Andel i Korntienden af Højen og Skibet Sogne (af sidstnævnte er en Del tillagt en Hører i Vejle). Kongens Urtegaard ved Vejle og en Eng samme Sted. — Kort efter faar Kronen dette Gods tilbage mod, at Otto Pogvisch fik Gods paa Sælland. 1665 d. $28/0$ havde Enevold Parsberg faaet Skøder paa det samme Gods, da tales der dog ikke om en Urtegaard, men en Ørredgaard og en Eng ved Vejle. Urtegaard er sagtens en Fejlskrivning.

1665 d. $15/4$ faar Hans Olufsen, Handelsmand og Borger i København, Skøde paa i Horsted: 1 jordeggen Gaard, 2 Fæstegaarde, hvoraf den ene tillige svarer af 1 øde Bol, den anden af 3 øde Bol, begge med tilhørende Skov, 2 Bol og 1 Hus. Hartkornet i Horsted opgives da til 24 Tdr. 5 Skp. 3 Fdkr. $1\frac{1}{5}$ Alb.

Jens Lauridsen Risom, som 1660 af Kongen blev Nebbegaard med Møile skænket, fordi han havde været behjælpelig ved Erobringen af Bornholm, købte 1664 Gods af Kro-

nen, og Prisen for dette var 50 Rdl. pr. Td. Hartkorn. Dette var vist den almindelige Pris i de Dage. Risom maatte senere afstaa det købte Gods, men han købte saa noget Strøgods paa Egnen 1670, og Prisen var da 25 Rdl. pr. Td. Hartkorn for øde Gods og 50 Rdl. for det besatte. Nebbegaard var den eneste Gaard paa Egnen Syd for Vejle, hvortil der fra 1670 til ca. 1800 hørte Fæstegods af nogen Betydning.

Som bekendt led Egnen meget under Svenskekrigen 1657—60. Af Synsforretningerne i Tingbøgerne i Aarene efter Krigen ser man, at der er Byer paa Egnen, hvor saa at sige alle Gaarde og Huse enten er øde, afbrændte eller ruinerede. (Se bl. a. min Beskrivelse af Sognene i Holmans og Elbo Herreder og af Herslev og Viuf Sogne). Det ser dog ud til, at Højen Sogn ikke har været saa medtaget, som de fleste andre Sogne. Dette vil ses af nederstaaende Synsforretning i Jerlev Herreds Tingbog (Landsarkivet i Viborg) fra 1663.

Anders Lassen har 4 Huse, Salshuset er nogenledes, de andre 3 Huse er meget brøstfældige paa Tømmer.

Mads Sørensens halve Selvejrbondegaard. De 2 Huse er meget brøstfældige. De andre 2 er nederfaldne og Tømmeret borttagen.

Las Sørensens halve Selvejrgaard har 2 brøstfældige Huse.

Gyde Eriksen har 3 smaa brøstfældige Huse.

Jep Persens halve Krongaard har 2 smaa brøstfældige Huse, et Hus er nederhuggen og borte.

Paa Lange Nielsens og Store Laurids Jensens Gaard er Tømmeret meget brøstfældigt.

Paa Povl Hansens Selvejrgaard er 3 Huse brøstfældige, 4 Fag Hus er ganske nederfalden, og det 4de Hus er nederbrudt.

Niels Gydesens og Niels Ibsens Selvejrgaard, Salshuset er nogenledes, 2 andre Huse er nederfaldne.

Henrik Madsens Selvejrgaard, her er nylig opført 3 Huse, et Ladehus er noget brøstfældigt.

Morten Hansens Krongaard: 2 Huse er nogenledes ved Magt, 1 Hus er brøstfældigt.

Las Madsens Krongaard: 2 Huse er fra ny opbyggede af gammelt Tømmer, 1 Hus mangler og 1 er brøstfældigt.

Jens Sørensens Krongaard: 3 Huse findes paa adskillige Steder brøstfældige, 1 Hus er ganske nederbrudt.

Maren Lorentsdatter: 2 Huse er ganske nederbrudt.

Mikkel Jørgensens halve Krongaard er ganske øde.

Knud Andersen Smeds halve Krongaard er ganske øde.

Mads Mikkelsens halve Krongaard er øde.

Højen Præstegaard, Oluf Bang, Salshuset er nogenledes, Ladehuset er brøstfældigt paa Jordleder, ogsaa nogle Vægge er brøstfældige. Forhuset er nogenledes ved Magt, 2 andre smaa Huse vesten i Gaarden er ganske brøstfældige. Husene var af Krigsfolket ødelagt og er for en Del igen opbyggede.

Flere af Bolene i Byen er øde.

Paa Degngaard findes 4 smaa Huse, der er ganske ruinerede og er meget brøstfældige paa Tømmer og Tag.

Pjenggaard: Niels Joensen: 2 Huse er nogenledes ved Magt, de andre er brøstfældige.

Galskøt: Maren Jensdatter har 2 meget brøstfældige Huse og 1 Hus er nederfalden.

Qvelkrog: Svend Pedersen: Her findes 2 Huse, det ene er nogenledes ved Magt, det andet er brøstfældigt.

Oxvig: Ladehuset paa Søren Madsens Krongaard er nogenledes ved Magt, de andre Huse er meget brøstfældige, 2 Fag af Salshuset er nederfaldne.

Maren Niskones Krongaard i Oxvig har 2 meget brøstfældige Huse og 2 Huse er ganske nederfaldne.

Horsted: Mikkel Andersen Feldbereders Selvejergaard: 2 Huse er nogenledes ved Magt, 2 er meget brøstfældige.

Christen Harboes, nu Jens Sørensens Krongaard:

2 af Husene er nogenledes ved Magt, de andre 2 mangler Leder og Bjælker. Det ene af Husene er kun 4 Fag.

Peder Pedersens Krongaard har 2 brøstfældige Huse, 1 Hus er ganske nederfalden og Tømret er borte.

Af Byens Bol og Huse er Johan Madsens ganske øde, Mads Jensens er meget ruineret, Hans Poulsens er nogenledes ved Magt, et andet Hus er ruineret.

Stubberup: Oluf Jensens Krongaard har 3 Huse, der er meget ruinerede, 1 Hus er ved Magt med Tømmer og Tag.

Anne Jensens Selvejgaard: De 2 Huse er nogenledes ved Magt, 2 andre er brøstfældige.

Søren Knudsens Krongaard: 3 Huse er ved Magt, 2 er brøstfældige og 1 er nederfalden, Tømret næstendels fordærvet.

Et Kronbol: Jørgen Laursens har 4 smaa Huse nogenledes ved Magt.

Jens Jensens Krongaard er afbrændt.

En Gaard er ganske øde.

Om nogle Gaarde i Sognet haves fra samme Aar yderligere Oplysninger. Det hedder saaledes i et Synsvidne, at den halve Gaard i Højen, som Niels Thygesen har haft i Fæste, men er fradød, og Mads Mikkelsen i Højen har fæstet, fandtes at være ganske afbrændt og ruineret af Fjenderne og Krigsfolket, saa Stedet er øde. Samme Dag synes den Gaard i Højen, som Niels Pedersen har haft, men er fradød. Peder Nielsen har fæstet den. Gaarden, vistnok Pjenggaard, fandtes af Fjenderne og Krigsfolket at være nederbrudt undtagen 5 Fag ved et Ladehus, der var sat paa Stolper. Gaarden skal Fæsteren opbygge. Ved Synet var Knud Andersen Smed i Højen mødt paa Peder Niensens Vegne. Om en Gaard i Stubberup, som afgangne Jens Jensen er fradød og tilforn har beboet, og som hans Søn Jens Jensen i Galskøt nu har faaet i Fæste, hedder det, at den var af Fjenderne afbrændt, saa der kun var nogle afbrændte Stolper tilbage af dens Bygninger.

Højen Sogn er altsaa heller ikke gaet Ram forbi, men det er som sagt vist sluppen en Del billigere fra Ødelæggelsen end mange af Egnens Sogne. I Elbo og Holmans Herreder stod det mange Steder daarligt til. I Vester Nebel i Brusk Herred hedder det bl. a., at hele Byen var afbrændt og ødelagt med Undtagelse af 4 Steder.

Med Krigen fulgte Sygdom og Pest, tillige blev der Misvækst. Aaret 1661 var saaledes et daarligt Aar. I et Tingsvidne af $\frac{7}{8}$ 1661 fra Brusk Herreds Ting hedder det „at man Mandag sidst forleden var til Syn paa efterskrevne Kornmarker i Herredet, og at der befandtes at være stor Misvækst paa Kornet efter den ringe Sæd, Fattigfolk udi Armod havde faaet saaet, saa det var næsten fordærvet af Tørken og Solens Brænde, saa vel og en stor Del fordærvet af Mus og Utøj, saa de Mænd af Højrup næppe kan faa deres halve Sædekorn igen. Viuf, Starup, Nebel, Lildballe, Møsvraa, Bramdrup, Haastrup og Tyvkær synes ikke at skulle avle mere, end det de har saaet.“ (Se min Bog om Herlev og Viuf Sogne, Side 19.) Naar Høsten har været saa daarlig i de nævnte Sogne og Byer, har den sagtens heller ikke været god i Højen Sogn.

Flere Steder paa Egnen flygtede mange af Beboerne under Krigen bort fra Landsbyerne, nogle søgte Skjul i Skoven, det fortælles bl. a. om Beboerne i Vinding og Trelde, andre søgte til Byerne; det gjorde bl. a. baade Herredsfogden i Holmans Herred, Peder Nielsen paa Nebbegaard, og Herredsskriveren, Selvejergaardmand Jens Pedersen Rafn paa Skærup Østergaard. De flygtede begge med deres Hustruer til Vejle og fik deres Gaarde afbrændt og ødelagde 2 Gange.

Lidt efter lidt blev de øde, afbrændte og ruinerede Gaarde og Huse dog opbyggede, men de var i Begyndelsen kun elendige Hytter (i Synsforretningen fra Erritsø ses ret ofte, at der staar „sat en Hytte paa Stedet igen“, Bogen om Homans og Elbo Herreder). Tømret toges ofte af de afbrændte og ødelagte Gaarde. Skovene var mange Steder forhuggede og afbrændte under Krigen, og man maatte ikke hugge i

Skoven uden Udvisning, ikke en Gang Selvejeren maatte hugge, der foretoges ofte Skovsyn, og ve de Mænd, der havde fældet Træer i Skoven uden Udvisning.

I disse trange Tider var Skatterne ret trykkende, thi foruden Landgilden maatte Bønderne svare 4 Rdl. i Arbejdspenge af en hel Gaard og 2 Rdl. af en halv (Elbo Herredstingbog 1664). Senere maatte man desuden betale „Skæppekorn“, det vil sige, 1 Skp. Korn af hver Td. Hartkorn, hvoraf Halvdelen skulde være Rug og Halvdelen Hvede. Disse Skatter havde Bønderne vanskelig ved at udrede, man ser da ogsaa, at de indsender Ansøgninger om Nedsættelse og Klager til Regeringen, 1661 d. $19/8$ klager Søren Jensen Bull i Skærup paa Herredsmændenes Vegne, og samme Aar d. $21/8$ klager Niels Pedersen i Møsvraa paa sine Herredsmænds Vegne. Onsdag den 20. August 1663 fremkom 24 Mænd paa Jerlev Herredsting og bad om Forlindring eller Eftergivelse af deres Skatter. Selvejergaardmand, Sognefoged og Sandemand Henrik Madsen i Højen fremførte Sagen paa Tinget paa de 24 Mænds Vegne. Han maa have været en af den Tids fremtrædende Mænd; i Højen Kirkes Regnskabsbog ses, at han i en Række Aar fra 1663 var Kirkeværge. I nogle Papirer i Rigsarkivet angaaende Selvejerbønder i Kolding Rytterdistrikt (gamle Skøder, der skulde bevise deres Selvejerrrettigheder) ses, at Henrik Madsen den 8. Juli 1654 paa Jerlev Herredsting har faaet Skøde og Købeprev paa sin Selvejerbondegaard i Højen af Mads Olufsen i Højen paa hans og hans Hustrus, Maren Christendatters Vegne, og at Mads Olufsen havde faaet Gaarden efter sin Fader, Oluf Eriksen.

Forskellige Mænd i Sognene var fritagne for at svare Landgilde, naar de havde en eller anden Bestilling. Som fritagne derfor i 1663 nævnes i Højen Sogn: Henrik Madsen, fordi han var Kirkeværge og Sognefoged, Jens Sørensen i Horsted var Sandemand, Oluf Jensen i Stubberup var Kirkeværge og Præstens Medhjælper, Søren Knudsen i Stubberup var ogsaa fritaget, fordi han svarer til Delefogden.

Efterhaanden bedredes dog Bøndernes Forhold; men det

varede vist længe, før man forvandt Følgerne efter Svenskekrigen 1657—60. Der vedbliver længe at være nogle øde Gaarde paa Egnen.

I Rigsarkivet findes fra Aaret 1686 en Beretning om, hvorledes Tilstandene da var paa de forskellige Gaarde paa Egnen. (Breve, Dokumenter og Akter m. m. af Ryttergods i Danmark. D. Jylland I 4—5). For Højen Sogns Byer er Forholdet saaledes:

H ø j e n:

M a d s S ø r e n s e n, $\frac{1}{2}$ Selvejergaard, har 14 Fag Stuehus, 7 Fag Lade og 7 Fag Fæhus, der mangler 42 Alen Jordleder og 5 Stænger. Besætningen bestaar af 2 Bæster, 3 Køer, 1 Stud, 2 Ungnød, 1 Kalv, 3 Faar og 1 Svin. Mandens Tilstand kaldes temmelig.

S ø r e n P e d e r s e n, $\frac{1}{2}$ Gaard, Selvejer, har 5 Fag Sals, 7 Fag Lade og 8 Fag Fæhus, der mangler 10 Stolper. Besætning: 2 Bæster, 2 Køer, 1 Kvie, 5 Faar og 1 Svin, Kvæget er død af Lungesygge. Tilstanden er daarlig.

H e n r i k M a d s e n, Selvejer, har 12 Fag Sals, 16 Fag Lade og 8 Fag Fæhus, der mangler 24 Alen Jordleder og 4 Stænger. Besætning: 4 Bæster, 5 Køer, 4 Stude, 16 Faar og 10 Svin. Hans Udsæd er $3\frac{1}{2}$ Tdr. Rug, 3 Tdr. Byg og 12 Tdr. Havre. Han har 1685 bekommet $2\frac{1}{2}$ Tdr. Rug, som han ikke kan betale tilbage i 1686, da hans Avl er ringe. Hans Tilstand er ellers temmelig god.

L a s H a n s e n, $\frac{1}{2}$ Gaard. Sals 13 Fag, Lade 11 Fag, mangler 27 Alen Jordleder og 5 Stolper, Besætning: 3 Bæster, 2 Køer, 2 Ungnød og 2 Svin, hans Kvæg er død af Lungesygge, hans Avl er ringe og hans Tilstand slet.

N i e l s H a n s e n, $\frac{1}{2}$ Gaard. Sals 12 Fag, Lade 10 Fag, Kohus 8 Fag. Besætning: 3 Bæster, 3 Køer, 2 Ungnød og 2 Svin. Hans Kvæg er bortdød, og hans Avling er ringe. Han faar paa Ryttersessionen bevilget 1 Plovbæst, 1 Ko og noget Korn. Hans Tilstand kaldes slet.

H a n s P e d e r s e n. Sals 18 Fag, Lade 18 Fag, Kohus 6 Fag. Besætning: 4 Bæster, 5 Køer, 4 Stude, 2 Ungnød, 6 Faar og 1 Svin. Hans Tilstand kaldes ret god.

Niels Gydesen, $\frac{1}{2}$ Selvejergaard, Sals 11 Fag, Lade 12 Fag, Kohus 9 Fag. Hans Gaard er $\frac{1}{2}$ af Storgaard. Besætning: 4 Bæster, 5 Køer, 4 Ungnød-Stude, 2 Kalve, 6 Faar og 6 Svin. Gaarden brændte 1677, og Manden har opført den uden Hjælp af nogen Art. Hans Avl er daarlig.

Niels Christensen, $\frac{1}{2}$ Selvejergaard. Sals 11 Fag, Lade 16 Fag, Kohus 18 Fag. Besætning: 3 Bæster, 3 Køer, 2 Ungnød-Stude, 2 Kalve, 7 Faar, 3 Svin, 2 Bistader. Ogsaa hans Halvgaard brændte 1677, og han har opført den paany uden Hjælp. Han mangler 42 Alen Jordleder og 2 Stolper.

Ole Laursen, $\frac{1}{2}$ Selvejergaard. Stuehus 10 Fag, Lade 9 Fag, Kohus 8 Fag, han mangler 54 Alen Jordleder og 19 Stolper. Besætning: 4 Bæster, 5 Køer, 2 Ungnød, 5 Faar og 2 Svin. Tilstanden er temmelig god.

Peder Madsen, $\frac{1}{2}$ Selvejergaard. Sals 10 Fag, Lade 11 Fag, han mangler 54 Alen Jordleder og 2 Stolper. Besætning: 2 Bæster, 3 Køer, 1 Ungnød, 1 Kalv og 4 Faar.

Morten Hansen. Salshus 16 Fag, Lade 12 Fag, Kohus 6 Fag. Besætning: 4 Bæster, 3 Køer, 2 Ungnød, 3 Faar og 1 Svin. Mandens Kvæg og Fæmon er i tvende Aar hannem frafalden, derfor er hans Tilstand slet.

Niels Jørgensen og Hans Nielsen. Sals 15 Fag, Lade 24 Fag, Stald og Fæhus 10 Fag, mangler 156 Alen Leder. Besætning: 7 Bæster, 4 Køer, 2 Ungnød, 7 Faar og 3 Svin.

Anders Lassen. Salshus 14 Fag, Lade 12 Fag, Kohus 10 Fag, Posthus 14 Fag, han mangler 3 Stolper. Besætning: 4 Bæster, 4 Køer, 2 Ungnød, 1 Kalv, 4 Faar og 4 Grise. Tilstanden er temmelig god.

Gyde Eriksen og Stafen Sørensen. Stuehus 23 Fag, Lade 24 Fag, Stald 7 Fag. Der mangler 53 Stolper, 4 Staver og 18 Alen Leder. Besætning: 6 Bæster, 6 Køer, 1 Kvie, 3 Ungnød, 2 Kalve, 7 Faar og 7 Grise. Stafens Bæster er af Skab bortdøde, derfor bekom han 1 Plovbæst og 1 Ko.

Jens Lassens Enke, $\frac{1}{2}$ Gaard. Sals 13 Fag, Lade 9 Fag og do. 13 Fag, Kohus 8 Fag, der mangler 39 Alen Jordleder og 11 Stolper. Besætningens Størrelse er ikke opgivet. Tilstand slet.

Knud Andersen Smed, $\frac{1}{2}$ Gaard. Sals 9 Fag, Lade 7 Fag, Kohus 4 Fag. Besætning: 2 Bæster, 2 Ungnød, 4 Faar og 2 Svin. — Muligvis har han kun et Bol.

Jens Jørgensen har kun 13 Fag Hus.

Las Olufsen, et Bol. Herpaa er 14 Fag Hus. Han har 2 Bæster og 2 Køer.

Peder Nielsen har 15 Fag Hus.

Peder Nielsen og Søren Sørensen en Gaard, „Pjenggaard“. Sals 14 Fag, Lade 12 Fag, Kohus 12 Fag. Besætning: 8 Bæster, 5 Køer, 7 Ungnød, 2 Kalve og 14 Faar. Deres Avl er ringe, men Bruget er ellers godt.

Morten Sørensen, et Bol. Sals 7 Fag, Lade 7 Fag. Han har 2 Bæster og 1 Ko.

Knud Kjærbølling har kun et Stykke Kaalgaardsjord. Han har 13 Fag Hus og 1 Ko og 4 Faar.

Mogens Mortensen, et Bol. 20 Fag Hus, 2 Bæster, 2 Kalve, 8 Faar og 1 Svin.

Mads Sørensen, et Bol. Sals 10 Fag, Lade 10 Fag, Tørvehus 2 Fag. Han har 2 Bæster, 2 Køer, 1 Kalv, 4 Faar og 3 Grise. Tilstand temmelig god.

Anders Nielsen, et Bol. Har 23 Fag Hus, 2 Bæster, 2 Køer, 1 Ungnød og 6 Faar.

Laurits Madsen bor i et Hus, der tilhører Præsten. Han har $\frac{1}{2}$ Ryttergaard. Avlingen indføres af begge Steders Jorder paa hans Bopæl. Paa Ryttergaarden er opført 10 Fag Hus. Besætning: 4 Bæster, 4 Køer, 3 Ungnød, 2 Stude, 2 Kalve, 10 Faar og 6 Svin. Det er vist den halve Krongaard, som Mads Mikkelsen havde i Fæste 1663, og som da var øde.

Jens Mikkelsen, $\frac{1}{2}$ Gaard. Har 12 Fag Sals og 13 Fag Fæhus og Lade. Besætning: 4 Bæster, 3 Køer, 2 Ungnød, 1 Kalv, 8 Faar og 2 Svin. Tilstanden er god.

Las Hansen, $\frac{1}{2}$ Gaard. Har 11 Fag Sals og 8 Fag

Lade. Besætning: 3 Bæster, 3 Køer, 2 Ungnød, 1 Kalv, 8 Faar og 3 Svin. Hans Tilstand er nogenlunde.

Søren Jensen har 12 Fag Hus. Han kan kun saa $\frac{1}{2}$ Skp. Korn.

Horsted:

Jes Sørensen, Selvejergaard. Har 14 Fag Sals, 19 Fag Lade, 11 Fag Kohus og nok et Hus paa 11 Fag. Besætning: 4 Bæster, 1 Føl, 5 Køer, 4 unge Stude, 2 Ungnød, 12 Faar, 4 Svin og 2 Bistader. Hans Udsæd opgives til $2\frac{1}{2}$ Tdr. Rug, $2\frac{1}{2}$ Tdr. Byg og 10 Tdr. Havre. Manden er ved Magt. Han var gift med Anna Nis- (eller Nielsdatter), som vistnok var en Datter af Gmd. Nis Jepsen i Vinding.

Peder Olufsen, en Krongaard. Har 13 Fag Sals, 17 Fag, 20 Fag Kohus og nok 1 Hus paa 3 Fag. Besætning: 4 Bæster, 1 Føl, 6 Køer, 4 unge Stude, 3 Ungnød, 10 Faar, 4 Svin, 1 Bistade. Manden er ved Magt.

Mads Sørensen, en Krongaard. Har 15 Fag Sals, 12 Fag Lade, 15 Fag Kohus og 7 Fag Stald. Besætningen bestaar af 6 Bæster, 7 Køer, 4 Stude, 1 Ungnød, 4 Kalve, 16 Faar og 8 Svin. Om ham hedder det, at han er ved Magt.

Mads Johansen, et Bol med 19 Fag Hus. Har 2 Bæster, 2 Køer, 1 Ungnød og 5 Faar.

Hans Poulsen, et Bol. Har 20 Fag Hus, 2 Bæster, 2 Køer, 4 Faar, 2 Svin og 2 Bistader.

Mads Jensen, et Bol. Har 20 Fag Hus, 2 Bæster, 2 Køer, 2 Ungnød og 8 Faar. Manden kan svare sine Afgifter. Han er Markskjælsmænd i Herredet.

Stubberup:

Peder Sørensens Enke, Selvejergaard. Sals 22 Fag, Lade 19 Fag, Kohus 14 Fag, Stald 20 Fag. Der mangler 30 Alen Leder, 6 Stolper og 1 Bjælke. Besætning: 6 Bæster, 6 Køer, 8 Stude, 6 Ungnød, 3 Kalve, 21 Faar og 8 Svin. Er ved Magt, Bruget er godt. Gaardens Udsæd er 6 Tdr. Rug, 3 Tdr. Byg og 20 Tdr. Havre. Av-

len opgives til 60 Traver Rug, 60 Traver Byg, 100 Traver Havre og 20 Læs Hø.

Jens Sørensen, Krongaard. Sals 16 Fag, Lade 17 Fag, Østrehus 9 Fag, Stald 19 Fag, Tørvehus 6 Fag. Besætning: 4 Bæster, 6 Køer, 3 Ungnød, 2 Kalve, 8 Faar og 4 Svin. Manden er ved Magt.

Frederik Jørgensen, en mindre Gaard. Sals 9 Fag, Lade 13 Fag, Kohus 7 Fag og nok 1 Hus paa 10 Fag. Der mangler Jordleder under hans Huse. Besætning: 3 Bæster, 3 Køer, 4 Ungnød, 2 Kalve, 6 Faar og 2 Svin. Manden har lidt Skade paa sit Fæmon.

Christen Nielsen, Krongaard. Sals 20 Fag, Lade 22 Fag, 13 Fag Fæhus, Stald 17 Fag. Besætning: 4 Bæster, 6 Køer, 2 Stude, 8 Ungnød, 2 Kalve, 20 Faar og 8 Svin. Hans Avl opgives til 40 Traver Rug, 40 Traver Byg, 80 Traver Havre og 14 Læs Hø. Manden er ved Magt.

Jens Hansen, et Bol. Sals 6 Fag, Lade 8 Fag, Fæhus 6 Fag og 1 Hus paa 3 Fag. Han har 2 Bæster, 2 Køer, 1 Kvie, 2 Kalve og 4 Faar. Tilstand slet.

Jens Hansen, Krongaard. Sals 15 Fag, Lade 16 Fag, Kohus 11 Fag. Der mangler Bjælker, 12 Spær og 30 Lægter. Gaardens Besætning omtales ikke.

Niels Degn har et jordløst Hus, der mangler 7 Stolper. Hans Tilstand er slet, han har bekommet noget Korn. Han er Markskjælsmænd i Herredet.

Oxvig:

Søren Madsen, en Krongaard. 14 Fag Sals, 11 Fag Lade, 13 Fag Kohus og 8 Fag Stald. Der mangler 60 Alen Jordleder og 8 Stænger. Besætning: 4 Bæster; 7 Køer, 4 Stude, 6 Ungnød, 2 Kalve og 50 Faar. Hans Udsæd er 5½ Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg, 6 Tdr. Havre og 4 Skp. Boghvede.

Jes Nielsen og Niels Iversen Tveds Krongaard. 11 Fag Sals, 12 Fag Lade og 6 Fag Kohus i mindre god Tilstand. Besætning: 3 Bæster, 2 Køer, 2 Ungnød, 2 Kalve, 5 Faar og 1 Svin. Deres Kvæg er død af Lunge-

syge og Bæsterne af Skab. Mændenes Tilstand er slet. De kan saa 3 Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg, 6 Tdr. Havre og 4 Skp. Boghvede. 1685 fik de Sædekorn til Laans.

I Følge Jordebøger fra Koldinghus Len

beboedes Selvejrgaardene i Højen 1573 af Mads Boesen, Oluf Nissen, Per Hansen, Jes Jørgensen, Per Nielsen og Mads Mikkelsen. i Horsted af Las Jensen og Oluf Jensen, i Stubberup af Mads Persen.

1616 var Beboerne paa de samme Gaarde:

I Højen: Jes Nielsen og Søren Pedersen, Oluf Eriksen, Christen Mikkelsen, Hans Ibsen, Nis Gjødese og Christen Jørgensen, i Horsted: Las Jensen, i Stubberup: Mads Pedersen.

1624 var Beboerne i Højen følgende: Niels Pedersen og Søren Pedersen, Oluf Eriksen, Christen Mikkelsen, Hans Ibsen, Nis Gjødese og Christen Jørgensen, Niels Jørgensen og Mads Mortensen, Jens Lassen, Jens Jørgensen, Las Lassen, Lille Las Jensen og Jørgen Madsen, Laurits Mikkelsen, Hans Eriksen og Store Las Jensen, Peder Iversen og Las Staffensen i Pjenggaard. — Bol: Søren Madsen, Nis Madsen, Staffen Joensen i Qvelkrog, Henrik Hansen, Hans Madsen, Hans Mikkelsen, Jørgen Christensen, Laurits Sørensen i Galskøt, Anders Sørensen Slotmand af 1 Bol og af 1 Bol, kaldes Skovby, som er afbrændt, han bruger Jorden. Afgiften af det er 1 Ørt Havre. Søren Pedersen gør Ægt og Arbejde til Slottet, og sin Landgilde giver han til Kirken. Han bor altsaa paa Degngaard.

Stubberup: Mads Pedersen, Niels Jensen, og af et Bol, som Anders Pedersen paabor, Peder Jensen, Peder Svendsen. Bol: Christen Andersen samt af 1 Bol, som Hans Mikkelsen paaboede, Jens Nielsen, Thames Sørensen.

Horsted: Las Jensen, og af 1 Kronebol, som Peder Jørgensen paaboede, som hannem blev bevilget at afbryde, efterdi det stod ham til Fortrængsel, Anders Nielsen, og af 1 Bol, som Morten Thomsen ham oplod, Niels Andersen

og ud af 4 Bol, som brugtes ud af forne Gaards Ejendom, Jens Madsen 1 Bol.

Oxvig: Niels Simonsen og Mads Jensen. De har hver Halvdelen af Gaarden.

Af Torndals Møllested svarer Niels Jørgensen 1 Skp. Byg.

Højen 1640: Jep Pedersen og Laurids Sørensen, Anna Olufs, Christen Mikkelsen, Hans Ibsen, Niels Gydesen og Niels Andersen, Søren Lauridsen og Mads Mortensen, Jes Lassen, Mikkkel Jensen, Jørgen Joensen, Laurids Mikkelsen og Mads Hansen, Erik Hansen og Søren Madsen, Lange Nielsen og Store Las Jensen, Peder Iversen Boesen og Søren Iversen i Pjenggaard. Der er 9 Bol, Niels Eriksen bor paa Qvelkrog og Søren Lauritsen paa Galskøt, Iver Jensen Slotmand er Bruger af Bolet „Skovby“.

Stubberup: Søren Madsen, Selvejer, Svend Pedersen, under hans Gaard hører 1 Bol, som Anders Pedersen paaboede, Peder Jensen, Johan Pedersen. Der er 2 Bol i Byen foruden det nævnte.

Oxvig har Niels Simonsen og Niels Jensen i Fæste.

Torndals Møllested beboes af Niels Jørgensen.

Horsted: Anders Lassen, Selvejer, under hans Gaard hører 1 Bol, Jørgen Andersen, Staffen Lassen, til hans Gaard hører 4 Bol.

Højen 1654: Jes Sørensen og Laurids Sørensen, Mads Olufsen, Mikkkel Jørgensen og Hans Mikkelsen, Johanne Hanskone, Kirsten Gydes og Kristen Knudsen, Selvejere, Niels Thygesen og Mads Mortensen, Anders Pedersen, Mikkkel Jensen, Hans Pedersen, Hans Lassen og Jens Madsen, Erik Hansen og Jep Pedersen, Lange Nielsen og Store Laurits Jensen, Niels Jonesen og Jens Pedersen i Pjenggaard, Fæstere. Der er 9 Bol, og Niels Iversen bor paa Qvelkrog og Jørgen Lassen paa Galskøt.

Stubberup: Anna Sørens, Selvejer, Anders Jensen, Birgitte Peders, Oluf Jensen, Fæstere. Der er 4 Bol i Byen, og af disse bruger Hans Jensen de 3, en Mand i Vendborg det 4de.

Horsted: Jørgen Pedersen Buch, Selvejer, Jørgen Andersen, Peder Pedersen, Fæstere.

Oxvig: Mette Nielskone og Else Niskone, Fæstere.

Torndals Møllested har Jørgen Nielsen i Fæste.

1664 opgiver Pastor Oluf Bang Kongens Anpart i Højen Sogns Kvægtiende til 1 Kalv, af Lam ingen, 1 Gris, Følpenge 8 Skilling.

Nogle Uddrag af Kancelliets Brevbøger.

1561 omtales, at Simon Seurinsen i Horsted faar Fredebrev. Han har været fredløs paa Grund af, at han for 7 Aar siden ihjælslog Claus Ibsen i Vinding. Han skal dog stille den dræbtes Slægt og Venner tilfreds, saafremt hans Fredebrev skal komme ham tilgode.

1596 udgaar der Brev om, at Peder Lassen i Højen skal være fri for dette Aars Landgilde, da han nylig har lidt stor Skade af Ildebrand. Lensmanden paa Koldinghus skal hjælpe ham til Bygningstømmer, saa han kan faa sin Næring og Bjærning igen. Man havde jo den Gang ingen Brandforsikringer.

1602 har der været en større Brand i Højen, idet 4 Gaarde er brændt. I den Anledning fik Lensmanden paa Koldinghus, Kasper Markdanner, Brev om, at de Brandlidte: Jens Jørgensen, Oluf Eriksen, Peder Boesen og Søren Madsen skal eftergives 1 Aars Landgilde. Det var sandsynligvis de sydligste Gaarde, der brændte. Oluf Eriksens Selvejergaard laa i hvert Fald ved Udskiftningen sammenbygget med den Gaard, som nu kaldes Højengaard.

1598 udgaar følgende Brev til Domkapitlet i Ribe: „Kongen har bragt i Erfaring, at Hr. Jørgen Nielsen, Sognepræst i Højen, skal have paaført nogle af Kongens Undersaatte i Koldinghus Len adskillig modtvillig Handel, understaaet sig i at gøre falske Breve, og medens han har været fordelt, alligevel har prædiket og gjort Tjeneste i Kirken, indsat en Løbepræst til at prædike og i nogle Aars Tid begaaet andre Utilbørligheder, saaledes som Kasper Markdanner nærmere

skal berette Kapitlet. — Kapitlet skal indstævne Hr. Jørgen i Rette for sig, nøje undersøge Beskyldningerne mod ham, og hans Erklæring derpaa, afsige endelig Dom om, hvorvidt en Guds Ords Tjener bør bruge saadanne modvillige Stykker, og om han er en saadan Mand, at han bør og kan forstaa det hellige Prædikeembede, og siden give Dommen klarlig beskrevet.“ — Samme Aar udgaar der Brev til Peder Juul til Alsted og Niels Villumsen om at bekende deres Sandhed om den Forligelse og Aftingning, som er gjort mellem Kasper Markdaner og Hr. Jørgen Nielsen i Højen. I Vibergs Præstebereetning hedder det, at Hr. Jørgen Nielsen blev afsat fra sit Embede 1598.

1579 d. $16/3$ befales det strængelig Kronens Bønder i Starup, Fredsted, Dons, Nebel, Bølling, Aagaard, Ballisgaard, Egtved, Amhede, Thorsted, Vollund, Li, Røgbjerre, Almstok, Bindeballe, Refsgaard, Oustrup, Vork, Ris, Vesterby, Ødsted, Tudvad, Borlev, Hesselballe, Ammitsbøl, Mejsling, Høllund, Jerlev, Vilstrup, Højen, Horsted og Stubberup herefter at gøre Ægt og Arbejde med Pløjning, Høstarbejde og andet til Nygaard; men de skulle alligevel være Lensmanden paa Koldinghus lydige og svare deres Landgilde og anden Rettighed, kun skulle de være fri for Pløjning og Høstarbejde til Koldinghus. — I „Dansk Magasin“ omtales ogsaa Ægter. 1549 hedder det, at Iver Krabbe skal have Brev til alle Bønder og Tjenere i Tørrild og Holmans Herreder, at de skulle hugge hver 10 Læs Ved og age til Teglgarden ved Vejle. — Bønderne i Brusik og Jerlev Herreder skulle hugge og age det samme Antal Læs hver til Teglgarden ved Kolding. — 1547 omtales i samme Bog, at Tyge Petersen i Mejsling, Jes Madsen i Horsted og Jens Joensen i Høllund fik hver et Sandemandsbrev paa, at de skulde være Sandemænd i Jerlev Herred.

1573 udgaar følgende Brev til Sognemændene i Højen: Da Christen Vind Iversen, der har fæstet Kirkens Part af Tienden i Højen Sogn, har klaget over, at en Del af dem ikke, som paabudt i Kongens Brev til ham paa Tienden, vil tiende i Kærven, ligesom de ej heller vil levere Tienden,

hvor han befaler, befales det dem, at tiende i Kærven og at levere Tienden, hvor i Sognet, det befales, hvis de ikke ville stande i Retten.

Enkelte Tildragelser i Højen.

1694 kom det paa Højen Bygade til Slagsmaal mellem Beboerne og 11 drukne Soldater; Kampens Aarsag var 2 Gæs, som Soldaterne havde taget. Det var i de Dage Rytterne laa omkring i Sognene her paa Egnen, og læser man Sessionsprotokollerne fra den Tid, fremgaar det, at Rytterne var slemme Tyveknægte, der kunde bruge næsten alt muligt. Kirkebøgerne fortæller ogsaa om den store Usædelighed, som da var paa Egnen. Ved Slagsmaalet i Højen brugte man som Vaaben en Høfork eller et Stykke Træ.

1705 var en Gaardmand i Højen, Jens Larsen, bleven dømt til Skubkarren, fordi han havde forsømt sin Gaard. Han fik imidlertid Hjælp af Sognepræsten Hr. Jens og sine 2 Brødre. De vilde kvationere for, at Gaarden inden 2 Aar kom i Stand igen. Jens Larsen fik saa Straffen eftergivet, og han fik nyt Fæstebrev paa sin Gaard. I Krigsjørdebogen fra 1718 ses Jens Larsen eller Laursen da ogsaa at være Bruger af Halvdelen af Gaard Nr. 9, gl. Matr.

I P. Eliassens „Strejftog“ omtales Regimentsskriver Jens Ducke, som en Tid boede paa en af de 2 Gaarde i Oxvig, 1701 fæstede han den efter Søren Madsen. 1705 troloves Ducke med Mette Iversdatter af Jerlev. 1703 var der 3 Bønder hos ham for at indløse deres Fæstebreve. De betalte deres Indfæstning, men Ducke vilde ikke udlevere dem deres Papirer, fordi de ikke tillige betalte en Afgift til ham; han forlangte, de hver skulde betale 4 Rdl., en ret stor Sum i de Dage; det kunde de ikke, han nedsatte saa Summen, først til 3, senere til 2 Rdl., men dem var de heller ikke i Stand til at kunne yde, hvorfor Regimentsskriveren i sin Vrede herover tog en tyk, 3 Kvarter lang Stok, der var forsynet med en Jærnpig, og gav sig til at prygle paa Mændene. Stokken knækkede han paa Ryggen af den ene af dem, en ung Mand ved Navn Jens Pedersen. Han fik saa-

dan en Medfart, at det vistnok blev Aarsag til hans Død 19. Januar 1704. Der blev klaget over Jens Ducke, men han slap fri for Straf, skønt Amtmand Woyda var imod ham. Han blev frikendt af Herredsfoged Bertel Pedersen. 1703 er der en Jens Pedersen, som fæster en mindre Gaard i Stubberup, maaske det er ham, Ducke mishandlede. Regimentsskriveren boede dog kun til 1708 paa Oxvig, saa fik Jens Jakobsen Krog, der før havde haft 2 halve Gaarde i Højen, den i Fæste. — Jens Ducke fik den anden Gaard i Oxvig efter Christen Andersen 1705.

Nogle Uddrag af Jerlev Herreds Tingbog.

1652 den ²²/₁, der var en Onsdag, da var skikket paa Tinget Mikkell Iversen i Horsted, der lovlig bad og fik et fuldt Tingsvidne af Laurids Poulsen i Ammitsbøl, Las Thomsen i Aagaard, ung Søren Jensen i Mejsling, Søren Bødker i Stubberup, Mads Bruun i Jerlev, Hans Sørensen i Bølling og Poul Jensen i Egtved, hvilke Mænd vandt paa Tro og Sandhed, at de hørte og saa for Dom stod Mikkell Iversen i Horsted, og lod læse og paaskrive et Brev saalydende: „Kjendes vi efterskrevne Mænd, som er: Jørgen Andersen i Horsted, Peder Pedersen, Jørgen Pedersen Buck og Hans Poulsen, ibd., Hans Pedersen og Niels Nielsen i Højen, kendes og gør vitterlig for alle i dette vort aabne Brev, at være i Sandhed, at Mikkell Iversen i Horsted haver forsørget sin Søsters Barn ved Navn Iver Sørensen med Mad og Øl, Klæder og Sko, Røgt og god Omgængelse, som om det havde været hans egen og haver kostet paa ham til Badskærløn, saa han haver bekommet sin Førlighed igen, og han haver født ham, i hans umyndige Aar, siden hans salig Fæder døde.“ Dette Vidnesbyrd sætter de ovennævnte Mænd til Vidnesbyrd deres Signeter under.

Onsdag den ²⁷/₄, 1653 omtales en Arvesag fra Horsted paa Herredstinget. Det hedder, at Jørgen Sørensen, Niels Hansen og Thomas Sørensen fra Vejle fremstod paa Tinget og hjæmlede og vidnede med oprakte Fingre, at de i Dag 14 Dage var hos Jørgen Buck i Horsted om en Arv og til-

stede var Hans Laursen og hans Hustru Mette Hanskone fra Skærup og Mads Jørgensen Ravn og hans Hustru Dorte Madskone i St. Velling, deres Arvinger: Jørgen Madsen Ravn, Maren Madsdatter, Kirsten Madsdatter og Karen Madsdatter, enhver med deres Langværger; de erkendte, at den ingen Lod eller Del har i den Selvejrbondegaard i Horsted, som Jørgen Pedersen Buck ibor.

1654 overtog Henrik Madsen en Selvejergaard efter sin Fader Mads Olufsen, og da pantsætter han og hans Søstre en Eng for 90 Slettedaler til Jørgen Christensen i Højen. Henrik Madsens Søstre var: Anna, Maren og Bodil, Værger for dem var Hans Hansen og Niels Gydesen i Højen og Niels Hansen i Jerlev. Det ses, at Henrik Madsen senere indløser Engen, saa den atter kommer til hans Gaard.

1672 den ¹¹/₉, omtales i Tingbogen en Strid om Ager i Højen, den bruges af Las Hansen, men Niels Gydesen paa-
staar, at den forhen har hørt til hans Selvejergaard. Der føres Vidner i Sagen, og Hans Hansen, Poul Hansen, Jens Lassen, Jep Pedersen og Anders Lassen vandt enhver for sig, at det var dem i Guds Sandhed fuldvitterlig, at Ageren hørte til Niels Gydesens Gaard. Hans Hansen vidnede bl. a., at han 11 Aar, før de sidste Fjender indkom her i Landet, tjente hos Niels Gydesens Moder, Kirsten Gydes i Højen, og da pløjede han paa den omtalte Ager, som da hørte til den Gaard, Niels Gydesen nu ibor.

1673 den ¹³/₃. Et Tingsvidne angaaende Degnegaard i Højen. Præsten i Højen, Oluf Bang, formener, at Degnegaarden hører til Præsteembedet, men Manden paa Gaarden fremlægger saa et Fæstebrev paa Gaarden fra Lensmanden Kasper Markdaner paa Koldinghus fra 1612. Det lyder saaledes: Kasper Markdaner til Søgaard gør vitterlig at have paa kongelig Majestæts min allernaadigste Herres Vegne stæd og bortfæstet til denne Brevviser Mikkell Nielsen i Degngaard i Højen, Kirkens Bolig (Bol), kaldet Degnebol, liggende ved Højen Kirke med Toft og Engjord, som der nu tilligger og af Arrildstid med Rette dertil ligget haver efter gamle Fæstebrevs Lydelse, hvorudaf han skal give til

kongelig Majestæt 8 Rigsdaler og en Oxe af samme Bol, og han skal nyde samme Bol sin Livstid. Dog skal han aarlig give 1 Rdl., der plejer at ydes til Højen Kirke. Til Vidnesbyrd med mit eget Segl. Anno 1612.

1669 den ¹⁹/₆ omtales en Tiendesag fra Degngaard.

Paa Herredstinget fremstod Christen Jensen i Vork, og da beviste for mig Jørgen Lauridsen i Stubberup og Mogens Mortensen i Galskøt, som hjemlede med holden Finger og Helligaands Ed efter Receccen, at de i Dag otte Dage stæv- nede og Varsel gav Niels Mikkelsen i Degngaard til hans Dør og Bopæl for Dom og Rettergang for Christen Jensen i Vork (Delefoged) og Christen Nielsen Ridefoged, at da de vilde indgaa i Degngaard, fik de en Seddel, som de frem- lagde for Niels Mikkelsen, fra hæderlig og vellærde Mand Hr. Oluf Bang, Sognepræst til Højen og Jerlev Sogne, hans skriftlige Seddel lydendes som følger: Anno 1668 den 22. Juni, da vi tiende i Højen Sogn, da tilfaldt salig Anders Jørgensen Ridefoged paa kongelig Majestæts Vegne 1 Kalv hos Niels Mikkelsen i Degngaard, hvilket jeg stadfæster med min egen Haand, skreven paa Højen Præstegaard. — Niels Mikkelsen dømmes paa Tinget enten til at levere 2 Kalve eller deres Værdi.

Et Samfrændeskifte fra Højen.

1670 fremstod paa Herredstinget som Tingsvidner: Christen Hansen i Vork, Poul Jørgensen og Jørgen Poulsen i Jerlev, Jens Sørensen i Horsted, Henrik Madsen i Højen og Jens Pedersen i Rugsted. Niels Christensen i Højen et Skøde. For Retten fremstod Jens Hansen i Jennum paa hans Hustru Tove Nielsdatters Vegne og i Haand tog Niels Christensen i Højen og vedgik, at hun afstaar den Lod og Del, hun har i den Ejendomsgaard, som hendes salige Forældre Niels Andersen og Sidsel Laurits- datter har beboet. Alle Arvingerne skødede ham Gaarden, bl. a. ogsaa Oluf Jensen i Stubberup paa Niels Iversens og hans Datters Kirsten Nielsdatters Vegne. Kristen Knudsen er fradød Gaarden, det ser ud til, at Niels Christensen er

en Søn af denne, Sidsel Lauritsdatter har maaske været gift 2den Gang med Kristen Knudsen.

1669 foretoges der Syn paa Olden i Skovene i Jerlev Herred. Synsmændene var: Christen Jensen i Vork, Jens Jensen i Hesselballe, Niels Jørgensen i Ødsted, Søren Sørensen i Høllund. Germand Ibsen i Vilstrup, Henrik Madsen i Højen, Jørgen Poulsen i Jerlev og Bunde Hansen i Hesselballe. De vidnede paa Herredstinget, hvorledes de havde takseret Skovene for Olden Svin: I Højen var Kronens Skov 8 Ottinger, og hver Otting var ansat til 1 Tal Svin (1 Svin), Præstens Skov 1 Otting, 1 Tal Svin, Bondens (Selvejrbøndernes) 5 Ottinger, 5 Tal Svin. I Horsted var Kronens Skov 2 Ottinger, 2 Tal Svin, og Bondens Skov 1 Otting, 1 Tal Svin. Det var Aaret efter, at denne Vurdering fandt Sted, medbestemmende ved Vurderingen var bl. a. Skovrider Morten Herning, Rønshave, og Skovfoged Oluf Mortensen i Bølling. Skovene sattes jo i Skyld efter det Antal Oldensvin, der kunde fødes i dem.

Der foretoges ogsaa aarlig Syn i Skovene for at erfare, om der var foretaget ulovlig Skovhugst. 1662 omtales bl. a., at man i Højen Skov saa rodhugget store og smaa Bøge paa de forskellige Mænds Skifter. I Horsted Skov var rodhugget Bøge, store og smaa og nogle stivet, man antog, at der var hugget 8 Læs Ved. I Selvejrgaardmand Mikkel Andersen Feldbereders Skov var Ege og Bøge rodhugne ti Stolper. Han fik rimeligvis en Bøde for dette, det fik man ihvert Fald i Brusk Herred.

^{25/4} 1666 advarede Rasmus Nielsen i Ødsted, Grander, Naboer og Lodsejere i Ødsted mod at lade deres Heste og Kræ gaa sammen med de Bæster, der var angrebne af Sygdom, i Særdeleshed med de, der var skabede. Det var paa Herredstinget, Rasmus Nielsen fremkom med Advarslen.

I Tingbogen omtales 1666 et Skifte efter Jørgen Christensen Grøn i Højen. Da det giver nogen Oplysning om Tilstanden paa Eggen i de Tider, meddeler jeg Skifteforretningen: En gl. Kiste med Beslag og Laas vurderes til 4 Slettedaler, 1 gl. Fyrretræsskab med 6 Rum og Lædike, men

uden Laas 2 Sld., 1 gl. Sengested uden Himmel 1 Sld., 1 Sølvske 2 Sld., 1 gl. Balje 4 Skilling, 1 liden Jærngryde 2 Mark, 1 Messingkedel 1 Mark og 4 Skilling, 1 liden Tinflaskegryde 3 Mark, 2 Tinfade og 1 liden Tinkande 5 Mark, 1 gl. Messinglysestage 1 Mark og 4 Skilling, 1 gl. Linned-Dyne, 1 gl. ulden do., 1 gl. Lærreds Hovedpude, 1 liden Bulsters Hoveddyne og 1 gl. Sengeklæde kostede tilsammen 4 Slettedaler, 1 gl. Bordskive af Eg, i Penge 5 Mark, 5 Skp. Havre, som var saaet hos Henrik Madsen i Højen, 5 Mark. Der købtes 2 Tdr. Øl til Begravelsen = 1 Sld., og Brændevin for 6 Mark og 2½ Skilling. Præsten Oluf Bang fik 2 Sld. og Degnen 2 Mark. Der købtes Egefjæl til Ligkisten, for disse samt for Kost og Arbejdsløn betales 3 Slettedaler. Fra Tirsdag, da den salig Mand døde og til Søndag, da han begravedes er bekostet og indkøbt og som nødvendig medgangen 2 Tdr. Øl for 2½ Slettemark og Brændevin for 7 Mark og 3½ Skilling. Hr. Oluf Jørgensen Bang i Højen Præstegaard haver den salig Mand tillagt udi hans yderste 2 Slettemark, Degnen i lige Maade haver han tillagt for hans Tjeneste 2 Mark. Knud Jørgensen i Vejle lod fordre efter hans Regnskabsbog for Staal og andre Varer 1 Slettemark og 2 Skilling, hvoraf en Del er forkommen til den salig Mands Begravelse. Anders Jensen, Borger i Vejle, lod fordre for Varer efter Regnskabsbog 5 Mark. Niels Gydesen i Højen, hos hvem den afdøde har boet til Leje i halvfemte Aar og har haft halvfemte Fag Hus, fordrer at have tilgode 3 Slettedaler for Husleje, Ild og Lys. Fogden og Skriveren for at at registrere Boet 4 Slettemark. Den salig Mands Gæld bedrager sig til 6 Slettedaler, 1 Mark og 12 Skilling. Den afdødes Gæld er større end hans Efterladenskaber vurderes til. Sognefoged Henrik Madsen køber Havren, der er vokset paa hans Agre.

Det lader ikke til, at det var rart at faa Besøg af Kristen Nielsen, Ridefoged paa Koldinghus; thi 1670, fortælles i Tingbogen, fremstod Mikkell Mikkelsen af Jerlev og Peder Staffensen, som vidnede, at Kristen Nielsen, Ridefoged af Jerlev Herred, Niels Thomsen i Bølling og Christen Iversen

i Jerlev med 3de Ryttere af Major Juuls Kompagni kom til hans Gaard opslog Porte og Døre, de kom ind i Stuen, slog Kælderdøren neder og rumsterede i Stuen, saa Beboerne maatte flygte i Skjul, samt, at de rejste af Gaarden med en Tjenestekvinde, som skreg haardelig, da de slog hende. Mikkell Mikkelsen fordrer dem straffede.

1671 fortæller et Synsvidne, at Peder Madsens Gaard og Avling i Højen er saa daarlig, at den er næsten øde.

Et Fæstebrev fra 1671 fra Stubberup.

Kendes vi underskrevne og herved for alle vitterliggør, at vi ere venlig og vel forligt med hverandre om det Hus og Bopæl, som jeg Jørgen Lauridsen og min Hustru Karen Jensdatter nu paabor udi Stubberup i saa Maader, at jeg Jørgen Lauridsen og min Hustru af fri Vilje og velberaad Hu haver opladt og afstanden vores Hus og Vaaning med tilliggende Jord og Eng paa Stubberup Mark, som jeg udi Fæste haver til vores kære Svoger (Svigersøn) Jørgen Sørensen og hans Hustru Mette Jørgensdatter paa følgende Vilkaar: Først skal Jørgen Lauridsen og hans Hustru Karen Jensdatter have til deres Værelse Lildstuen, som er 2 Fag i den østre Ende udi Salshuset, item Tilgang udi Brygger-set med deres Bryggen og Bagen med anden fornøden Husgerning i forne Bryghus, desligeste deres Malt at gøre paa Jørgen Sørensens Loftsplads i Gaarden, det østre Hus, som er 7 Fag, saavel som de 3 Fag over Porten, desuden skal de have Plads til en Vogn, og de skal beholde et Stykke Pløjejord og Engskifte af Husets Tilliggende, udi Toften den østre Ager, begyndendes ved det søndre Gærde og nær paa, ligesaa langt som de høsliggende tvende Ager naar, nok et lidet Hovedsager bag Ladehuset, ligesaa langt som forne Ladehus, vester ud paa Marken en Ager kaldes Stubdrup Vadsager, som ligger sønder og nær paa med Enderne, nok en liden Ager inden for Kirkeledet, kaldet Kirkebaaren, nok det sønderste Stykke Jord paa hans Fald, som er delt udi tvende Stykker i den østre Ende, item et lidet Engskifte liggendes sønderst i Silkærbuske, som altid

aarlig plejer at rives. Desuden den tredje Part af Kaalgaarden i den østre Ende, østen for Kaalgaarden en Vedkastplads langs for det østre Hus til Porten. Desuden skal Brugeren af Gaarden eller Stedet uhindret lade sin Svoger, hans Hustru, Pige eller Dreng have fri og uhindret Gang, samt Riden og Køren baade ved Nat og Dag. Saaledes vedtaget $\frac{10}{9}$, 1671.

Jeg har lagt Mærke til, at man i hine Dage ofte kaldte en Svigersøn for Svoger, og jeg antager, at dette ogsaa er Tilfældet her.

Om Levering af Brændsvin af Stubberup og Oxvig.

1671 vidnede 8 Mænd paa Herredstinget, at saa langt som nogen af dennem kan mindes tilbage, da haver de Stubberup og Oxvig Mænd aldrig givet eller ydet noget Brændsvin til Koldinghus, mens de har betalt med Penge 3 Mark af deres Gaarde for hvert Brændsvin. For Retten fremkom derefter Mette Nielskone af Oxvig, som vandt, at hun kan mindes fuldkommen 50 Aar tilbage, Las Nielsen i Jerlev kan mindes 30 Aar tilbage og Anders Jensen 20 Aar, og udi fornævnte Tid har de Stubberup og Oxvig Mænd aarlig ydet af deres Gaarde for et Brændsvin 3 Mark, naar der var Oldenafrøder paa Skoven. Der vidnes desuden, at der er aldeles ingen Skov til Gaardene i Stubberup og Oxvig, og man slutter med „vi fattige Mænd beder kongelig Herredsfoged om at fritage os for Skatten.“

Et Tingsvidne om Skovhugstpenge. (Bøder for ulovlig Skovhugst.)

1670 den $\frac{7}{12}$ fremstod paa Herredstinget Thames Nielsen i Tudvad og Peder Hansen i Vesterby og vidnede, at de havde givet Varsel til Jørgen Nielsen i Ris, Jørgen Poulsen i Jerlev, Henrik Madsen i Højen og Bonde Hansen i Hesselballe. Enhver af disse forskrevne Mænd for deres Sandhed her i Dag til Tinget kom og vidnede, hvorpaa de bad dennem Gud til Hjælp og nu for Dom stod forne

Mænd, som var Sognefogder i Jerlev Herred, som vandt og kundgjorde med Ed og oprakte Fingre efter Recessen, at som kongelig Majestæts Ridefoged Christen Nielsen i Kolding haver ladet dennem her i Dag for Retten indstævne og deres Vidne begærede, om de hannem nogen Skovhugstpenge eller andre Bøder i nogen Maade haver leveret, siden han er kommen i kongelig Majestæts Tjeneste paa Koldinghus som Ridefoged. Hertil svarer de, at det var dem i Guds Sandhed fuldkommen vitterlig, at bemeldte Christen Nielsen af dem aldrig i den Tid, han har været Ridefoged, har annammet eller bekommet nogen Skovhugstpenge eller andre Bøder. Han har heller aldrig anmodet dem om at opkræve disse Bøder.

Samme Aar opsiger Oluf Jensen i Stubberup den øde Krongaard, som han har haft i Brug i nogen Tid, og hvorpaa han har opsat 11 Fag nyt Hus og med fuld Rugsæd besaaet.

1676 den ¹⁵/₁₁ omtales en Tyverisag paa Oxvig:

Simon Andersen i Oxvig og Laurids Pedersen i Vilstrup vidnede paa Jerlev Herredsting, at da Hans Nielsen i Oxvig var ude og red Rytter for sin Gaard, havde Anders Nielsen og Maren Poulsdatter bemægtiget sig noget af hans Gods og Formue. Hans Nielsen vil bevise sin Paastand inden 14 Dage. Sagen opsattes i 6 Uger.

⁴/₁₂ 1652 omtales i Tingbogen, at 2 Mænd fra Frederiksdal havde stjaalet 4 Heste, 3 i Bjerre Herred og 1 i Jelling, som de solgte til Mænd i Egtved Sogn, Poul Hansen Griis i Bølling købte bl. a. 1. Hestetyvene dømmes ved Retten i Kolding.

1666 tales paa flere Tingdage om et raat Overfald, som Iver Iversen i Viuf og Las Madsen i Almind bedrev i Rugsted. Her kom de ind til en Kone, som de fik nogle Soldaterpenge af, og efter at dette var sket, gik de ind i hendes Stue, slog en Dør itu tilligemed nogle Gryder og Potter, slog Konen med en Stridshammer, kastede hende omkuld, bed et Stykke af hendes Øjenbryn og skar det Stykke af hendes Kjole, hvori hendes Lomme med Pengepungen var,

og flygtede saa bort fra Byen efterladende den grædende og forslaaede Kone og 2 Børn. — Dette Overfald vidner jo om stor Raahed, og det maa have vakt stor Opsigt paa Egnen. Der afhøres Vidner den ene Tingdag efter den anden, men jeg saa ikke Sagens Udfald. Herredsfogden boede paa denne Tid i Rugsted og hed Thammes Pedersen.

Iver Iversen i Viuf omtales den $17/_{12}$ 1662 i Brusk Herreds Tingbog. Han havde ved et Bryllup hos Anders Pedersen i Viuf slaaet Spillemanden Daniel Trommeslager til Jorden, fordi han ikke vilde spille for ham. Daniel fik et blaat Øje og 2 Saar. — Iver Iversen blev Gaardmand i Viuf og døde 59 Aar gl. 1691.

I Vejle Amts historiske Aarvog fra 1914 er meddelt et Tingsvidne fra 1547 fra Højen. Det er Manden paa Storgaard, Niels Andersen, der paa Tinge gjorde gældende, hvor hans Gaards Enemærker laa, og hvortil Højen Bymark grænsede. Der nævnes en Del Navne paa Bymarken og paa nogle af Gaardmændene i Byen. Der var da 14 Gaarde i den.

Nogle Præstebereetninger om Højen og Jerlev Sogne.

1638 skriver Præsten i Højen Peder Madsen i sin Indberetning til Ole Vorm (Danske Samlinger): „I disse tvende Sogne Højen og Jerlev, der ligger østligst i Jerlev Herred, har jeg intet nævneværdigt kunnet opspørge og ej heller noget høre om Dannerlyng.“

I Herredsbogen fra 1690
skriver Pastor Jens Hansen Sandager

bl. a.: „I Sognene er 40 Gaarde, 9 Bol og 14 Smaabol og Gadehuse, der efter Loven skulle gøre en Høstdag. I den ene Menighed er de meget forarmede. Præstegaardens Bygninger er i Øst og Vest 49 Alen, i Syd og Nord 6 Alen; men da den ligger enlig, er Husene ikke sammenbyggede. Præstegaardens Ager og Mark omkring Gaarden ligger fri, er inddiget og ganske omgærdet undtagen paa den vestre

Side, dens Hartkorn er 7 Tdr. 1 $\frac{1}{2}$ Skp. Præsten betaler af 6 Skp. Hartkorn til Højen Kirke af en Toft, som Højen Kirke ligger paa. Den har fra gammel Tid hørt til Præstegaarden, nu til Kirkeboligen, skønt den ikke skylder af den Der findes et gammelt Pergamentsbrev fra 1478, som Anno 1637 er gentaget paa Tinge, hvorefter det ses, at der intet videre siden den Tid er gaaet fra Præsteembedet uden den Toft, Højen Kirke staar paa, hvilken før har hørt til Præstegaarden, men nu til Kirkeboligen.“

Degnen, Niels Andersen, skriver samme Aar: „Begge Sogne bestaar af 40 Gaarde og 23 Bol og Gadehuse. Degnen har ingen Bolig, og han kan ingen faa til Leje i Sognet, men maa bo i Vejle. I Husleje giver han 2 Rigsdaler. I det ene Sogn er hans Løn 20 Skp. Rug, i det andet 20 Skp. Byg eller 1 Skp. af hver Gaard; hvert Bol og Gadehus giver ham 2 Skilling. Ofret paa de 3 store Højtider er 2 Skilling af nogle, 1 Skilling af andre og af nogle slet intet. De har vel lovet at forbedre hans Løn, men endnu er det ikke sket. Til Vejle Skole giver han aarlig 2 Rdl., og Rektoren vil endnu have mere.“

1766 er der en Indberetning af den daværende Sognepræst, Provst Jens Storm. Han fortæller først om sine Formænd i Embedet efter Reformationen, nemlig:

Hr. Magister Mads, Hr. Vinter og Hr. Niels Røed, der efterfulgtes af sin Søn Jørgen Nielsen Røed, der skal, skriver Provst Storm, have været en egensindig og urimelig Mand, der hverken vilde adlyde Lensmand, Biskop eller Provst, hvorfor han 1595 blev suspenderet fra Embedet og Hr. Jens Madsen blev Kappelán, indtil Hr. Jørgen blev dømt fra Embedet 1598. Hans Eftermand var Peder Poulsen Getzør, han blev kaldet af Lensmanden paa Koldinghus, Kasper Markdaner. Getzørs Eftermand var Peder Madsen Friis, som var født i Vejle. Han døde 1654. Oluf Jørgensen Bang var derefter Præst her i 28 Aar. Han var født i Assens og døde 16de November 1682, 57 Aar gl. Han efterfulgtes af sin Svigersøn, Jens Hansen Sandager, der var født i Sandager Præstegaard paa Fyn og døde 23de Maj 1710;

han var Herredsprovst og var gift med Oluf Bangs Datter, Bodil Bang. De havde 2 Sønner, Niels Mathias og Oluf, og 3 Døtre: Ingeborg, Anna Margrethe og Kathrine Elisabeth. — Provst Sandagers Efterfølger var Hans Rasmussen Thasanius, der var født i Norge og døde 1736.

Jens Storm, der var hans Eftermand, var Søn af Provsten Magister Peder Storm i Egtved. Han var født 1702 i Egtved Præstegaard, blev Provst efter sin Fader og var gift med Anna Marie Bruun, Datter af Raadmand Johannes Iversen Bruun i Fredericia, de holdt Bryllup 1737, og hun døde 1766.

Højen Kirkes Hartkorn er 15 Tdr. Til Kirken hører et Bol paa 1 Td. 1 Skp. 2 Fdkr. Hartkorn, det kaldes Degngaard og ligger ved Kirken, desuden hører der adskillige Stykker Jord til Kirken, som flere Beboere i Højen har i Brug og Fæste. Jerlev Kirkes Hartkorn er 13 Tdr. Begge Kirker er købte af Justitsraad Saxesen. Til Jerlev Kirke hører et Bol paa 3 Skp. Hartkorn og et Stykke Jord, som en Mand i Jerlev har i Brug.

Højen Sogns Kongetiende er købt af Kammerraad Rickter i Fredericia og Jerlev Sogns Kongetiende af Linde til Engelsholm. Højen Præstegaard har 7 Tdr. 5 Skp. 3 Fdkr. 2 Alb. Hartkorn og 1 Skp. 2 Alb. Skovskyld.

Ved en ulykkelig Ildebrand afbrændte Præstegaarden 1741, 8 Dage før Mikkelsdag. Udhusene tilligemed en stor Velsignelse af Korn brændte, men Stuehuset, som 2 Aar tilforn var opbyggt af nyt, blev ved Guds naadige Beskærmelse bevaret ved, at Vinden vendte sig fra nordøst til nordvest. (NB. I Gaarmans Bog om Vejle fortælles, at 1792 d. $\frac{10}{12}$ var der en stærk Storm, og under denne omblæste et Fæhus paa Højen Præstegaard, og flere Kreaturer omkom. Aaret efter d. $\frac{27}{2}$ under en stærk Storm omblæste Gaardens Lade.)

Højen By har adskillige benævnte Gaarde og Huse, saasom: Præstegaarden, Storgaard, Stajgaard, Bondegaard, Stenegaard, Pindgaard, Galskjøt, Degnegaard, Qvelkrog, Torndal og muligvis flere. — Byen har muligvis Navn af,

at den ligger paa en Bakke. Den er omgivet af Bække eller Aar paa alle Sider. En Gaard hedder Oxvig, men dens Historie kendes ikke. Stubberup eller Stubdrup har $4\frac{1}{2}$ Gaard, Horsted bestaar af 3 Gaarde og nogle Huse. I Højen Sogn er et Sted, der hedder Hjortbjerg Mølle, der har i forrige Tider været en Mølle. Stedet har 6 Skp. Hartkorn.

I Jerlev By er en Annexgaard paa 9 Tdr. 4 Skp. Hartkorn. En Gaard paa 2 Tdr. Hartkorn, der kaldes Tved, er Mensalgods til Sognepræsten i Vejle.

I Sognene er nogle faa Almissemønstre. De af disse, der intet kan bestille, faar hver til Livets Ophold: 12 Skp. Mel, 6 Skp. Malt, 3 Skp. Gryn og 8 Mark i Penge. Andre faar $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{4}$ af dette, der er en fuld Portion.

I Sognene bor kun Bønder, med Præst, Degn og Skoleholder, tidligere har der i mange Aar boet en Skovfoged.

Der er intet mærkværdigt i Sognene; men der fortælles om en Høj, noget fra Præstegaarden beliggende og kaldet „Kirkehøj“, at nogle i gammel Tid skal have været saa enfoldige i samme at grave efter en Skat, hvilken det af en Mand antaget Kendetegn gav dem Forhaabning at finde der, og ovenpaa Højen findes der endnu Kendetegn til, at der virkelig er gravet, hvad enten det har været efter store Sten eller den omskrevne Skat. (Kirkehøj, der ligger i Jerlev Sogn Sydvest for Præstegaarden paa Mads Mikkelsens Mark, er nu betydelig lavere, end den forhen har været.)

Sogdenes Næring er alene deres Avling og Kreaturerne Opdræt. Der avles Rug, Byg, Havre og Boghvede. Nogle Beboere kan sælge noget Korn til deres Udgifter, andre lidet eller intet, saasom her er skarpe og sandagtige Marker med en Del Hede.

Højen Præstegaard, den 3die Juni 1766.

J. Storm.“

I Samlinger til jysk Historie og Topografi 3die Række, 6te Bind, omtales Egnens Skove efter en Indberetning fra omkring 1730. I den hedder det om Skovene i Højen Sogn: „Horsted Skov grænser mod Øst til Skærup og Svin-

holt Skove. Den bestaar af gamle Bøge og Risbøge, kun lidt Underskov af Ellepurrer i Moserne, En Tredjedel af Skoven tilhører Selvejere. I Koblerne er overalt en stor Del Ege og Elle. Skoven, som er god, bliver ofte „anfægtet“ af den paagrænsende Velling By, hvis Indvaanere er slemme Skovhadere“. Det lyder mærkeligt, da Beboerne i Velling jo selv havde en ret stor Skov, bl. a. hvor Klattrup By nu er, der laa dem meget nærmere. — Højen Skov, Hjulbæk kaldet, som er Selvejerskov, og dernæst hele Byens Skov grænser mod Nord til Vejle og mod Vest til Vilstrup. Den bestaar af gamle afkappede Bøgestumper og Bøgepurser, som nu er voksede til Udsnidning. I Engene er opfredet dejlig, ung Skov, mest bestaaende af Eg. Et Stykke Skov, kaldet Tang, Vest for Hjulbæk er sat i Fred i 6 Aar fra 1731, her findes en i 1710 indrettet Plantehave, som baade er besaaet og beplantet, dog uden nogen synderlig Fremvækst, skønt den holdes under Hegn. Der findes intet Tørveskær til Byen.“ — Af denne Indberetning vil man se, at Skovene i Højen Sogn i hine Dage havde langt større Udstrækning end nu. Horsted Skov grænser saaledes hverken til Skærup eller Svinholt Skove, paa Højen Tang er den meste Skov borte, ogsaa Hjulbæk Skov er formindsket.

I Pontoppidans „Danske Atlas“, der udkom 1769, hedder det bl. a.: „Kirken har et Taarn og er tækket med Bly. Paa Kalk og Disk staar Frederik IV Navn. Kirken ligger ved tvende Bække, den ene løber østen, den anden syden for Kirken, over hvilken Sognets Beboere have gjort Bro. Lidt fra Kirken samles Bækkene og bliver til en Aa. Lysestagerne i Kirken er givne 1668 af Jørgen Juul til Agersbøl. Paa Klokkeren staar Gerardus me fecit med et ulæseligt Aars-tal. I Kirken er ophængt et Par Faner over Ritmester Michael Lewin Kønig, som døde 1682. I Højen er en kongelig Skole. Byen bestaar af 15 hele og 16 halve Gaarde. — Højen menes at være saa kaldet, fordi Byen ligger højt, paa alle Sider med Bække og Aaer omgiven (det er dog ikke Tilfældet nu); men et Dokument fra 1329 nævner Sog-net Hothern og derudi en Gaard i Horsthwet, som nu kal-

des Horsted. (Det var Drost Laurits Jonsen, som 1329 skænkede en Gaard i Horsted tilligemed andet Gods paa Egnen til Domkapitlet i Ribe.)

I det Koldingske Distrikts KrigsJORDEBOG fra 1718 i Rigsarkivet staar:

„Til Højen er en god Bøgeskov, maadelig Græsning, men intet Tørveskær. Horsted har god Skov og Græsning, men ikun ringe Tørveskær. Stubberup har ingen Skov. Græsningen bestaar alene paa deres udliggende Agerland. De har god Højbjergning.

I Tiden fra 1688 til Udskiftningen fra Fællesskabet 1774 og 1775 forblev Gaardenes Hartkorn i det væsentligste uforandret. Den ældste Matrikel er jo fra 1662, og da rettede Gaardens Hartkorn sig efter den Afgift af forskellig Slags, der var paa den. I denne Matrikel staar Selvejergaardene altid omtalte først. 1688 foretages en virkelig Vurdering af Ejendommene, og da fik Gaardene Nummer. Disse Nr. er dog ikke tagne saaledes, at man har begyndt i en Ende af Byen og saa har fortsat med Numrene, til man naaede den anden Byende. For at nævne et Eksempel var Gaard Nr. 1 i Velling i den gl. Matr. fra 1688 en Gaard i Lille Velling, Nr. 2 en Gaard i St. Velling, Nr. 3 en Gaard i Lille Velling og Nr. 4 en Gaard i St. Velling.

Her meddeler jeg Gaardenes Nr. 1688, deres Hartkorn 1662 og 1688 og Beboernes Navne det sidste Aar:

Nr.	Højen By:	Hartk. 1662				Hartk. 1688			
		Tdr.	Skp.	Fdkr.	Alb.	Tdr.	Skp.	Fdkr.	Alb.
1.	Henrik Madsen, Selvejer	7	4	1	1	5	3	3	2
2.	Morten Hansen	9	1	1	1	6	1	2	0
3.	Peder Madsen og Jens Mikkelsen	9	1	1	2	6	2	2	1
4.	Jord til Peder Madsen					0	0	3	1
4.	Hr. Jens Jensen (Præstegaarden)					7	3	2	0
	Jord til Præstegaarden, Brugere Mads Laursen og Hans Eriksen					0	2	1	2
5.	Kirkens Jord					0	6	0	1
6.	Peder Nielsen og Søren Sørensen	9	1	1	2	5	5	0	1
7.	Niels Hansen og Lauge Hansen	9	1	1	2	6	2	3	1
8.	Niels Gydesen og Niels Christensen, Selvejere	8	1	1	1	9	1	2	1

	Hartk. 1662				Hartk. 1688			
	Tdr.	Skp.	Fdkr.	Alb.	Tdr.	Skp.	Fdkr.	Alb.
9. Olle Laursen og Laurits Madsen, Selvejere	6	1	1	1	5	7	0	0
10. Anders Laursen	9	1	1	2	6	5	2	1
11. Mads Sørensen (Jyde) og Søren Laur- sen, Selvejere	5	5	1	1	5	4	3	0
12. Laurits Hansen og Jens Lassens Enke, Mette Hansdatter	9	1	1	2	5	7	3	0
13. Gyde Eriksen og Stafen Sørensen	9	1	1	2	6	0	0	2
14. Las Hansen og Niels Hansen	9	1	1	2	6	0	0	2
15. Poul Hansen, nu Hans Pedersen, Selvejer	9	1	1	2	5	7	0	1
H u s m æ n d:								
1. Mads Sørensen					1	4	1	1
2. Jørgen Hansen, Degnebolet					0	1	1	2
3. Knud Andersen Smed					0	4	2	0
4. Søren Jensen					0	0	1	2
5. Knud Andersen Kjærbølling					0	0	1	1
6. Peder Kjøbmand					0	0	1	2
7. Mogens Mortensen					0	7	0	1
H ø j e n K i r k e s J o r d:								
8. Peder Madsen					0	6	2	2
9. Gyde Eriksen og Jørgen Hansen					1	1	1	0
S t u b b e r u p:								
1. Christen Nielsen	17	0	3	0	7	5	3	2
2. Peder Sørensen, Selvejer	7	0	2	2	8	0	0	2
3. Jens Hansen	10	0	0	0	7	3	0	1
4. Jens Sørensen	18	0	0	0	7	4	0	1
5. Jens Hansen	6	0	0	0	1	1	2	0
6. Frederik Jørgensen	7	0	0	0	2	1	1	1
O x v i g:								
1. Hans Nielsen	7	2	2	2	4	1	0	2
2. Søren Madsen	7	2	2	2	4	3	1	0
H j o r t b j e r g M ø l l e s t e d:								
Anders Nielsen, Jordskyld, Møllen er øde					0	6	1	0
H o r s t e d:								
1. Niels Madsen, Selvejer	1	7	1	2	6	3	1	0
2. Jens Sørensen	6	0	0	0	6	3	1	0
3. Mads Sørensen	9	0	0	0	6	3	1	0
Selvejergaarden har 1 Skp. Skovskyld.								
De andre 2 Gaarde hver 3 Fdkr.								
4. Mads Johnsen					0	2	3	2
5. Mads Jensen					0	0	3	1
6. Hans Poulsen, har ogsaa Kirkejord					0	6	0	1
7. Laurs Olufsen					0	1	1	1

Fra Aaret 1710 haves en Fortegnelse over, hvem der holdt Tjenestefolk og hvor stor Lønnen var:

H ø j e n:

Mads Henriksen 1 Pige, 4 Sletdaler aarlig.

Oluf Nielsen 1 Pige, 3 Daler.

Hans Andersen 1 Pige, 5 Sletdaler.

Niels Pedersen 1 Dreng, 2 Daler.

Jens Nielsen 1 Pige, 3 Daler.

Oluf Pedersen 1 Pige, 3 Daler.

Hans Jørgensen 1 Pige, 3 Daler.

H o r s t e d:

Peder Olufsen 1 Pige, 3 Sletdaler.

Søren Madsen 1 Pige, 3 Daler 1 Mark, og 1 Dreng, 3 Daler.

Peder Nielsen 1 Dreng, 4 Daler 2 Mark, 1 Pige, 3 Daler.

S t u b b e r u p:

Peder Cortsen 1 Pige, 4 Daler.

Jens Hansen 1 Pige, 4 Daler.

Kristen Nielsen 1 Pige, 4 Daler.

Søren Jensen 1 Tjenestekone, 5 Daler.

O x v i g:

Jens Krog 1 Pige, 3 Daler.

1732 opgiver Sognepræsten i Højen sine Indtægter saaledes: Præstegaarden er i den ny Matrikel takseret for 7 Tdr. 1 Skp. 2 Fdkr. Hartkorn, den er fri for Skyld og Landgilde, men maadelig af Sæd og Højbjergning, hvoraf den største Del ligger i Marken af lige Lod med en Gaard udi Højen By uden nogle Tofter omkring Præstegaarden, dertil er fri Ildebrændsel, men Skoven var før min Tid næsten forhugget. Til Præstegaarden ligger 3 Huse, alle satte paa Præstegaardens Grund, som haver lidet Jord derfra. De giver Landgilde, saa længe de er ved Magt, som følger: Det første ligger Østen i Højen By og skylder aarlig 1 Skp. Byg og 3 Mark, det andet Synden i Byen skylder 2 Pund og 6 Mark Smør og i Penge 6 Mark (6 Mark

Smør = 3 ř). Det 3die ligger i Horsted By og skylder aarlig 2 Rdl., og gør 3 Dages Arbejde i Høst og Slet. — Til Præstegaarden er en Annexgaard liggende i Jerlev By af 9 Tdr. Hartkorn, skylder aarlig til Præsten 12 Skp. Byg, 20 Skp. Rug og 20 Skp. Havre. Desuden gøres af samme Gaard 15 Dages Arbejde og 2 Ægter.

Tiender og Offer.

Begge Sogne bestaar af 40 Gaarde af ulige Hartkorn, 9 Bolshuse, som giver Tiende, og nogle Gadehuse, disse er vel alle bebyggede, endog de i Annexsognet. Jerlev er næsten overalt forarmet og i Højen Sogn en stor Del. De svarer i Tiende: 12 Tdr. Rug, 12 Tdr. Byg og 24 Tdr. Havre. Kvægtienden er aarlig 1—2 Kalve, 6—8 Lam, 3—4 Grise, 7—8 Gæslinge, 1—2 Bistader. Paa de 3 store Høj-tider ofres i Almindelighed i begge Sogne 42 Rdl.; men Ofret er i den senere Tid forringet, saa der ofres 10 Skilling i Stedet for 12. — Axcidensofret er aarlig 20—25 Rigsdaler.

Højen Kirke

ligger, som nævnt foran, Syd-Sydvest for Byen i den Dal, hvori Højen Bæk løber. Præstegaarden ligger et Stykke Nord for Kirken, tæt Vest for Lundbakken, Nord for Vejen, der fører fra Højen til Jerlev. I Kirkens Nærhed laa i en Aarrække, indtil for nogle Aar siden, kun Degngaard, der i mange Aar som Fæstegaard tilhørte Kirken. Det har undret mig, og sagtens mange andre, hvorfor man i sin Tid har lagt Kirken og Præstegaarden saa langt uden for Byen og i den ene Side af Sognet; thi de ligger jo begge tæt ved Jerlev Sogneskel; men det er maaske Beboerne i Stubberup og Oxvig, der har ønsket Kirke og Præstegaard lagt, hvor de ligger og ikke i Højen By. Øst for Kirken og Degnegaard laa forhen 3 Ejendomme: Pjengaard, Galskøt og Qvelkrog. Disse Beboelser kaldtes forhen „Højen Nelderby“. De 2 sidstnævnte Ejendomme er nedbrudt, og Pjengaard er flyttet op paa Bakken Syd for Kirken.

Forhen gik der en Vej fra Horsted efter Højen Kirke,

den gik Syd for Højen Kro over Højengaards Mark og stødte til Højen Kirkevej tæt Nord for Degngaard. I de sidste Aar er der bygget 3—4 Huse i Kirkens Nærhed.

I sidste Udgave af Traps „Danmark“ beskrives Kirken saaledes: „Kirken bestaar af Kor og Skib, Taarn mod Vest og Vaabenhus mod Syd. Kor og Skib med fladt Loft opført i romansk Tid, af Fraadsten; men senere ombyggede, dels i Middelalderen af Munkesten, dels i ny Tid af smaa Mursten. Kor og Skib har haft Dekorationer med Lisener og lignende, hvoraf endnu ses Spor. Koret havde Hvælvinger indtil 1860, da det fik fladt Loft. Norddøren ses tilmuret. Taarnet med Hvælving og Rundbue indtil Skibet er opført fra nyt 1863 af røde Mursten i Stødet for et ældre; Vaabenhuset, af samme Materiale, er ogsaa nyt. Altertavle med et Maleri (Nadveren). Romansk Granitfont med Bladranke m. m. Prædikestol i senere Renæssancestil. I Vestenden et Orgel fra 1897. I Taarnrummet en udslidt Ligsten, Mindetavle over Hans Rasmussen, falden 6te Juli 1849 ved Fredericia. Paa den østlige Side af Kirkegaarden er opført et Ligkapel.

Uddrag af Højen Kirkes Regnskabsbog.

(Landsarkivet.)

1631 købtes 200 Mursten paa Grundet. Prisen var 3 Mark pr. 100, 3 Vogne kørte Stenene fra Grundet til Kirken, derfor betaltes 3 Mark, der købtes 2 Tdr. Kalk i Vejle, derfor betaltes 1 Daler, en Murmand, som opførte det af Fjenderne nederbrudte i Kirken, fik 1 Rigsdaler derfor efter nøjeste Fortingning, en Kalkslaaer fik for 2 Dages Arbejde og for Kosten 1 Mark og 20 Skilling. For Kørsel af Murmanden frem og tilbage fra Vejle til Kirken betales 2 Mark, en Person, som udførte Grus, Jord og andet af Kirken 1 Dag fik i Kost og Løn 1 Mark og 2 Skilling. Til 2 Kirkelys købtes 12 Mark Voks, 1 Mark Voks kostede 1 Sletmark, Støbningen af Lysene kostede 1 Mark, 1 Mark Voks = $\frac{1}{2}$ Ű. En ny Klokkestræng kostede 3 Mark. Der lavedes 2 nye Vinduer, som med deres Behøring kostede 2

Daler. Der købtes 200 Tagsten i Vejle, de kostede 14 Mark; for hver Vogn, som kørte dem fra Vejle til Kirken, betaltes 12 Skilling.

1632 var Kirkens Korntiende 5 Ørte Rug, 5 Ørte Byg, 1 Ørte Havre og 8 Mark Jordskyld. Kvægtienden var 2 Kalve = $2\frac{1}{2}$ Mark, Lam 3—4 Skilling, Grise 2—8 Skilling, Følpenge 4 Mark og 4 Skilling.

For Aaret 1631 er Laurits Mikkelsen i Højen Kirken skyldig 5 Daler 1 Mark og 4 Skilling. Han var Kirkeværge allerede 1624. 1632 annammede Kirken $1\frac{1}{2}$ Sletdaler af Selvejergaardmand Mads Persen i Stubberup.

1632 købtes 6 Mark Tin at lodde Bly med, hver Mark Tin kostede 1 Sletmark, 12 store Jærnsfiger at slaa nogle Bjælker og Spender paa med 12 Skilling, Hans Smed fik for hans og en Medhjælperes Kost om Dagen 11 Skilling, en Plidskarl fik for i 8 Dage at bære Bly paa Kirken den samme Betaling til Kosten. Det Bly, der oplagdes paa Kirketaget, hentedes i Kolding. En Murmand blev fortinget til at oplægge Tagsten paa begge Sider af Skrifthuset (Vaabenhuset). Til Vognleje af en Vogn, som hentede Murmanden i Vejle og kørte ham tilbage igen, betaltes 1 Mark. For 4 Tylt Fyrredeller til Kirkens Loft og Skrifthusloftet, hver Tylt kostede $1\frac{1}{2}$ Mark. En Person, som 2 Gange daglig bar Øl og Mad fra Højen og neder til Kirken, fik som Løn derfor 5 Mark og 4 Skilling. Kirkens Værge er i Gæld til Kirken; men derfor skal han næste Aar gøre Regnskab. 1634 købtes 2 Læst Kalk i Daugbjerg, de kørte det selv til Højen Kirke. Kalken kostede 1 Mark pr. Td. 2 Plidsfolk, som slog Kalk for Murmanden i 9 Dage, fik i Kostpenge 18 Skilling daglig. 2 Karle reparerede Porten paa begge Sider af Kirkegaarden.

1638 arbejdede Markus Murmester ved Højen Kirke, først opmurede han det søndre og vestre Hjørne, som var nederfalden, dernæst forfærdigede han den søndre Side paa Kirken, som var meget forfalden og brøstfældig, og for Skrifthuset at forfærdige inden udi, som var meget slem og mørk, item oplagt nogle Tagsten paa Taarnet og tilmuret

nogle Huller i Muren, hvor 4 nye Bjælker blev indlagt, hvorfor hannem er given paa hans egen Kost efter nøjeste Fortingning 6 Sletdaler. 1639 fik Hans Snedker i Vejle for at lave noget (en Himmel?) over Funten for Tømmer, Søm og Arbejde 4 Sletdaler. Jens Glarmester i Vejle forfærdigede 4 Vinduer, som af Uvejrs var sønderblæste. Han fik derfor for Kost og Arbejde 1 Daler. Givet for en 3 Alen lang Egefjæl til Forklædning for en Karlestol bag Kirkedøren 2 Mark, en Snedker forfærdigede Stolen, hans Arbejds-løn er medregnet i de 2 Mark. Samme Aar købtes 5 Egefjælle og noget andet Tømmer, af Fjælene lavede Tømmermanden bl. a. en Rist til Kirkegaardslaagen. 2 Karle oplagde samme Aar Kirkegaardsmuren, som paa adskillige Steder var nederfalden.

1640 fik Hr. Mads Andersen i Balle 1 Rdl. til Hjælp til at genopbygge sin Præstegaard.

1641 købtes 14 Alen Lærred til en Messesærk og 3 Alen Lærred til en Alterdug. 1644 købtes 2 Læster Kalk, 8 Vogne kørte Kalken fra Vejle til Højen Kirke. Der købes ogsaa 1 Tylt Deller til Loftet over Skriftes og til en Laage for Kirkens Loft; der lejes en Vogn til at køre disse Fjæl til Kirken. For en 15 Alen lang Fyrrebjælke, som blev indlagt i Kirketaarnet under Klokkeværket, betaltes 1 Rdl., en Vogn kørte Bjælken fra Vejle til Kirken, derfor betaltes 1 Mark. Samme Aar købtes 100 Tagsten, som lagdes paa Kirketaarnet, 40 Lægter, hver 6 Alen lange, de brugtes ogsaa til Kirkens Taarn, hver af Lægterne kostede 4 Skilling; der lavedes 2 Vindskeer, den ene var 15 Alen, den anden 7 Alen lang, de lagdes ved Taarnets Tag, der købtes 6 Egefjæl, hver 3 Alen lange til Fortov paa den søndre og vestre Side af Kirketaarnet. Enevold Murmester i Vejle aftog de gamle Tagsten paa Kirkens Taarn og oplagde dem paany, han lavede ny Vindskeer paa Skriftes, og han kalkede baade paa Skriftes og Taarnet. En Vogn hentede ham og hans Redskaber i Vejle. 1643 indsattes nogle ny Vinduer, det kostede 3 Sletdaler, en Klokkestræng kostede 1 Sletmark.

1645—46 blev der købt 14 Alen Lærred til en Messe-

særk i Stedet for den gamle, som Fjenderne borttog, en Alen kostede 14 Skilling = 3 Sletdaler og 4 Skilling, Syløn 1 Sletmark. Købt 2 Lispund Stangjærn, som blev indsat i det ene Vindue i Kirkemuren, som af Fjenderne var brudt og borttagen, man betaler en Murmester for samme Jærnstænger at indsætte, og Muren igen at forfærdige; Stole forbedres, hvor fornødent gjordes, desuden blev der lagt Sten paa Vaabehuset, som Fjenderne havde sønderslaget og afbrudt. Tvende Arbejdsfolk lejes til at udrydde af Kirken og af Kirkeloftet: Grus, Sten og andet, som Fjenderne havde nederbrudt, saa og for Fjer at udrydde af Sengeklæder, som Fjenderne havde sønskaaret; de fik 1 Mark daglig for dette Arbejde (paa egen Kost). Der laves 2 Fyrreskamler, de koster 22 Skilling hver, der købes Voks til 2 Kirkelys og en 16 Alen lang Klokkestræng. 4 Karle udbedrede Kirkegaardsmuren, som nogle Steder af Fjenderne er nederbrudt. Man ser, at de har huseret en Del i og omkring Kirken. Til Klokken at ringe udi den højlovlige, kongelige Begravelse (Kristian d. 4de) givet 2 Karle 1 Mark. Til Bramdrup Kirkes Oprettelse betales 4 Slettedaler. Til Mester Niels i Gamst 1½ Slettedaler.

Kongelig Majestæt til Dronningborg Slots Reparation 3 Slettedaler.

1650 købtes 7 Alen fint Tøj hos Iver Nielsen i Vejle til en Messehagel, en Alen af det fine Tøj kostede 15 Mark.

1651 købtes en Eg hos Peder Olesen i Starup; der skal laves 4 Bjælker af den, 4 Karle fældede Egen og savede den i Bjælker, 4 Vogne hentede dem til Kirken, derfor var Vognlejen 1 Mark pr. Stk. Der købtes ogsaa Egetræer i Mejsling Skov, og der anskaffes en Stræng til Klokværket.

Af Kirkeværger nævnes 1624—49 Laurits Mikkelsen i Højen, Hans Pedersen i Højen og Oluf Jensen i Stubberup, den første afløstes af Sognefoged Henrik Madsen i Højen 1663, han og Oluf Jensen er saa dens Værger i en Del Aar.

Legater i Højen Sogn.

1. Jens Nielsens Legat, 1000 Kr., for værdige

og trængende i Højen. Renten anvendes dels til Vedligeholdelse af den af Bodil Jensen Pjenggaard til Højen Kirke skænkede Lysekrone og af Legatstifterens og hans Hustrus Gravsted paa Højen Kirkegaard. Resten uddeles i lige store Portioner til 4—5 Trængende i Højen Sogn uden for Fattigvæsnet.

2. Gaardejer Jens Jørgensen og Hustrus Maren Jørgensens Legat, 1000 Kr., stiftet 1890 af Thomas Jørgensen i Pjedsted til Minde om hans Forældre, Jens Jørgensen, f. 1820 i Pjedsted, død 1886, og Maren Jørgensen, f. 1820, død 1879 i Horsted. Renten uddelès i December Termin til Trængende i Højen Sogn uden for Fattigvæsnet. Særlig for Familier med mange Børn.

3. Husejer J. P. Mikkelsens Legat paa 800 Kr. Renten anvendes til Fodtøj for fattige Skolebørn og ellers til andre værdigt Trængende. Legatet bestyres af Hjælpekassen.

Præster i Højen-Jerlev efter Jens Pedersen Storm.

Foran har jeg meddelt Provst Jens Pedersen Storms Omtale af hans Formænd i Præsteembedet efter Reformationen. Storm døde 1768 og efterfulgtes af Jakob V. Holm, f. 1740 i Odense, der ogsaa var Provst; han var gift med Anna Madsdatter Pagh af Fredericia. De havde 1 Datter; efter Anna Pags Død 1780 ægtede Holm 1781 Marie Elisabeth Diechman af Fredericia. De havde 2 Døtre, hvoraf den ene døde som Barn. Holm døde $\frac{7}{4}$ 1800. Hans Hustru var død Aaret før.

Den næste Sognepræst var Hans Wissing, f. $\frac{29}{10}$ 1768 i Kolding, hvor hans Fader var Købmand; Wissing var Præst i Højen fra 1800 til sin Død 1837. Han siges at have været meget begærlig, han blev velhavende, men omtales som en underlig Præstemand, om hvem der fortælles flere mærkelige Historier. Hans Levned synes ikke at svare til hans Embede.

Niels Hansen Olevarius, f. $\frac{5}{9}$ 1781 i Varde,

var hans Eftermand fra $25/4$ 1838 til sin Død $9/2$ 1849. Han skal have været meget godgørende og en jævn og ligefrem Mand. Han havde 1 Søn og 2 Døtre med sin Hustru Elisabeth Petersen, f. 1792 i Kongsberg.

Jørgen Vilhelm Markmann, f. 1804, var derefter Præst et Aarstid, idet han allerede 1850 blev forflyttet. Han blev 1849 valgt til Folketingsmand.

Jørgen Jørgensen, f. 1796 i Kolding, blev $31/12$ 1850 kaldet til Embedet. Han døde $17/11$ 1851.

Peter Svejstrup, der var Præst her fra $27/2$ 1852 til 1869, var født 1810 i Maltbæk Præstegaard og døde 1872. (Se hvad der fortælles om ham i Harsyssels Aarvog fra 1925, Side 66—67.) Han, der var Broder til den bekendte Præst Hans Svejstrup i Vejen, var gift 2 Gange, i det første Ægteskab var ingen Børn, i det andet var 4 Sønner og 2 Døtre. En af hans Sønner var Folketingsmand, Herredsfoged Poul Svejstrup. I Pastor Svejstrups Tid 1866 opførtes en Forpagtergaard, „Kristiansminde“, paa den nordlige Del af Præstegaardens Mark, og under den lagdes omkring 90 Tdr. Land Ager og Eng og 10 Tdr. Land Skov med godt 7 Tdr. Hartkorn. Før denne Fraskillelse var Præstegaardens Hartkorn 12 Tdr. 5 Skp. 3 Fdkr. — Afbyggergaarden „Kristiansminde“ ejes nu af Kristen Kallesø, der købte den af Jakob Kristian Lange, som ejede den i en Række af Aar. Ejendomsskylden er 56,700, Præstegaardens Ejendomsskyld er 33,600, Forpagter af den er P. G. Petersen. Et Statshusmandsbrug, der er fraskilt Præstegaarden 1923, er sat til 15,600 Kr. Ejendomsskyld og ejes af Niels P. Henneberg.

F. Werlin, f. 1812 i København, var Præst i Højen-Jerlev fra $20/4$ 1869 til sin Entledigelse $13/3$ 1886.

A. G. B. Vind var f. 1837 paa Herlufsholm, blev kaldet til Embedet her $14/6$ 1886, og han blev forflyttet til et andet Embede i Juli 1892.

H. O. Berghammer, f. 1850 i Maribo Præstegaard, blev kaldet hertil $9/10$ 1892. Han blev entlediget i Oktober 1920.

O. Lund Olesen, f. $\frac{7}{1}$, 1881 paa Tversiggaard i Bjerre ved Horsens, blev $\frac{3}{12}$ 1920 kaldet til Sognepræst i Højen-Jerlev. Han blev theologisk Kandidat 1907, har været Kapellan i Jyderup, Sognepræst i Sulsted-Ajstrup og Henne-Lønne. Hans Frue er f. Balslev.

1923 kom 19 Tdr. Land fra Præstegaarden, tilbage er nu 45--50 Tdr. Land.

I Aarene omkring 1570—85 var det navnlig Kong Frederik d. II foretog det store Indkøb af Gods paa Egnen, og fra dette Tidsrum til Ryttergodsets Salg 1765—67 var de fleste Beboere paa Egnen Fæstere under Kronen, og jeg tror, de gennemgaaende havde bedre Kaar end Fæsterne under de adelige Hovedgaarde. Man maatte forrette noget Hoveriarbejde paa Ladegaarden ved Koldinghus og i en Del Aar paa Nygaard i Starup Sogn, men man hører ikke ret megen, eller næsten ingen Klage over Hoveriarbejdet; men derimod over de mange Ægtkørsler og Skatter.

I de forskellige Krige: 1625—29, 1643—44 og 1657—60 led Egnen meget, og navnlig i den sidste svenske Krig blev den, som sagt, meget haardt medtaget. Ser man bl. a. Synsforretningerne i Tingbøgerne i Aarene efter 1660, ses det, som omtalt foran, at der er Byer paa Egnen, hvor det hedder om Gaardene og Husene, at de enten er afbrændte, nedbrudte eller øde. Det ser ud til, som nævnt foran, at Højen Sogn er sluppen billigere fra det end adskillige andre Sogne. Der gik dog mange Aar hen, før man forvandt Følgerne af denne Krig. Efter Krigen gjaldt det jo om at faa de afbrændte og ødelagte Gaarde og Huse genopførte. Skønt Egnen var rig paa Skov (en Del var dog ødelagt af Fjenderne), kneb det ofte med at faa Tømmer til Bygningernes Opførelse; thi man skulde have Tømret udvist af Skovsynet (Træerne i Skoven skulde stemples, før de maatte fældes). End ikke de saakaldte Selvejrbønder maatte fælde Træer i Skoven uden Udvisning. Efter Krigen fulgte daarlige Aar, bl. a. omtales Aaret 1661 som

et saadant, man avlede somme Steder næppe mere end Sædekornet. Lidt efter lidt bedredes dog Tilstanden.

1670 oprettedes Rytterdistriktet, og største Delen af Krongodset under Koldinghus blev udlagt til Underholdning af Ryttere. I Begyndelsen kunde Beboerne selv ride for deres Gaarde, men efter nogle Aars Forløb ophørte dette, saa hvervede man Folk til denne Tjeneste, og disse Ryttere, der laa i Rytterhuse ved forskellige Gaarde i Landsbyerne, føres der ofte Klage over i Sessionsprotokollerne. 1714 tales bl. a. om Tyverier hos 7 af de 16 Gaardmænd i Vinding. Man stjal Svin, Faar, Lam, Korn, ja selv Vinduer fra de Vinding Bønder. Egnens Kirkebøger vidner ogsaa om, at det var sløjt med Sædeligheden i hine Dage, ofte udlægges en Rytter som Barnefader. — 8 Tdr. Hartk. = et Rytterhold.

1691 fandt man paa, at Beboerne af de gamle Selvejerbøndergaarde skulde bevise deres Selvejerrettigheder. Selvejerne havde som oftest de største Gaarde i Byerne, men de svarede mindre i Landgilde end Fæsterne (se Hans Knudsen: „Kolding Rytterdistrikts Selvejere“ i Samlinger til jydsk Historie og Topografi 4. Række, IV Bind 4. Hefte, Side 330). Selvejergaardmændene indsendte saa deres gamle Skøder og Adkomstbeviser paa deres Gaarde til Ryttersessionen; der var mange, der havde gamle Skøder i Behold; men det nyttede dem ikke; i 1614 var der, oplyser H. Knudsen, 324 Selvejerbønder i Koldinghus Len; thi kun de Selvejere, der havde kongelige Skøder eller Rettertingsdomme, erkendtes som Selvejere, og der var kun 2 i dette Distrikt, der kunde fremlægge saadanne, nemlig Hans Hansens Enke i Skærup og Sognefoged Hans Bertelsen i Eltang. (NB. H. Knudsen lader ogsaa ved en Fejltagelse ham bo i Skærup.*)

Omkring 1730 indsender en Del Bønder fra Sognene ved Fredericia og fra Egnen Vest for Kolding Klage over forskellige Forhold; der klages bl. a. over de mange Ægter, der maa udføres, over forskellige Afgifter: Oldenpenge, Ulvpenge, Skovbødepenge, Gærdselspenge, Indfæstningsafgifter

*) I Afhandlingen er ogsaa en anden Fejltagelse Side 384—85, idet 2 gl. Selvejergaarde i Starup, Nr. 6 og 9, er henlagt under Stubberup By.

o. s. v., Udgifterne ved Dødsfald (Betaling til Præst og Degn). Klagen gav Anledning til, at mange Folk paa Egnen afhørtes, bl. a. Præsterne i de Sogne, hvorfra der var Klagere. Klagen var skreven af Degnene Due i Bredstrup og Prip i Almind, og som Anstiftere til Klagen beskyldte man Gaardmændene Jens Pedersen Møller i Bredstrup, (han var Farbroder til Poul Martin Møllers Bedstefader Niels Hansen Møller i Stovstrup), Søren Pedersen Lundmand i Follerup (han var forøvrigt en Brodersøn af en af mine Forfædre, Sognefoged Niels Pedersen i Vinding) og Sejr Andersen fra Ure i Lejrskov Sogn. Om Klagen førte til forbedrede Forhold ved jeg ikke; men Jens Pedersen Møller, der var fra Børkop Mølle, og boede paa den største Selveiergaard i Bredstrup, havde mange Fortrædeligheder, fordi han ansaas som en af Lederne for Klagerne.

Omkring Midten af det 18de Aarhundrede hjemsoegtes Egnen af Kvægsyge, i Fæsteprotokoller fra hin Tid hedder det flere Gange, at Hornfæet er død af Kvægsyge; 1735 døde 76 Stk. Kvæg i Tyvkær af Kvægpest; da Overførster, Jægermester Bachmann 1747 overtog Hans Henriksens Selvejergaard i Lille Velling (Vellinggaard), hedder det, at Kvæget 2 Gange er død af Kvægsyge. Samme Aar overtog Hans Nielsen (Fader til Markus Hansen i Horsted, f. 1761, død 1825) sin Fødeggaard i St. Velling (nu Grønhavegaard) efter sin afdøde Fader Niels Andersen, ogsaa her omtales Hornfæet som død af Pest. Denne Sygdom har sagtens ogsaa hjemsoegt Højen Sogn, og har foraarsaget, at Kaarene har været vanskelige for dets Beboere.

Ved Salget af Kolding Ryttergoods 1765 og 1767 blev de fleste af Egnens Bønder Selvejere. Ved de afholdte Auktioner blev det bl. a. meddelt, at Halvdelen af Købesummen kunde blive indestaaende i Gaardene til 4 % Rente. Mange Byer købte sig selv; dette var bl. a. Tilfældet med Stubberup. Priserne pr. Tdr. Hartkorn varierede ikke saa lidt; i Tyvkær var den saaledes 120 Rdl., Svinholt 200, Viuf 310, Starup 150, Vinding 170 eller det samme som i Stubberup. I Præsteberetninger fra 1766 ses, at enkelte Præster paa

Eggen, bl. a. Barthold Hoe i Tavlov paa Bøndernes Vegne var betænkelig ved, at de fra Fæstere var bleven Selvejere. Han var bange for, at de ikke kunde svare de forstørrede Udgifter, navnlig Renten af de Penge, der kom til at staa i Ejendommene. Det viste sig dog, at det var til Beboernes Gavn og ikke til deres Skade, at de blev Selvejere.

Et andet Gode fulgte snart efter, det var Udskiftningen fra Fællesskabet, der foretoges 1774 i Højen og 1775 i Stubberup og Horsted. I Højen var 1786 25 Gaarde og 18 Bol, der var 9 Udflyttere, i Stubberup var 8 Gaarde og 5 Bol, og i Horsted 3 Gaarde og 3 Bol. Hartkornet i Højen var 91 Tdr. 2 Fdkr. og 5 Skp. 2 Fdkr. Skovskyld, i Stubberup 34 Tdr. 3 Skp., men ingen Skovskyld, i Horsted 19 Tdr. 5 Skp. 2 Fdkr. Hartk. og 2 Skp. 2 Fdkr. Skovskyld, Oxvig 8 Tdr. 4 Skp. 1 Fdkr. 2 Alb. Hartk., Hjortbjærg Mølle 6 Skp. 1 Fdkr. Hartk. Udskiftning 1784. — Før Udskiftningen havde Gaardene deres Agre spredte omkring i de forskellige Dele (Fald) paa Bymarken, og de kunde paa en større Gaard være mange, paa en omkring 1850 nedlagt Gaard, Nr. 17 gl. Matr i Skærup, ser jeg, at den havde 83 Agre rundt omkring paa Bymarken. At dette var til Skade for Landbruget, er en Selvfølge. Mange Steder, bl. a. i Skærup, var man dog bange for at foretage Udskiftningen. Paa den største Gaard i Skærup, Brandtlund eller Skærup Østergaard, der udparcelleredes 1813, boede omkring 1750—63 en Major Johan Moldrup, som udarbejdede et Forslag til Byens Udskiftning, men han beklager sig over, at hans Forslag ikke vandt Bifald hos Byens Beboere. (Se J. J. Ravn: En historisk-topografisk Beskrivelse af Sognene i Holmans og Elbo Herreder, Side 53.)

Før Udskiftningen havde hver By en Byhyrde, der vogtede Kvæget paa Byens Overdrev. I Højen Kirkebog nævnes saaledes 1717 Jørgen Hyrde i Stubberup og 1724 Anders Hansen, Hyrde i samme By. Man havde ogsaa en Markvogter, der skulde paase, at intet fremmed Kvæg kom ind paa Bymarken, 1741 nævnes Peter Sivandt, Markvogter i Horsted.

For at holde Orden i Byen og paa Bymarken havde Byerne Byvider eller Byvedtægter (nogle af disse, saaledes Andkær, Skærup og Børkop er bevarede og trykte i „Danske Vider og Vedtægter“). Overtrædelser af Byviden straffedes med Bøder. Byerne havde deres Bystævner, paa hvilke Byens Sager afgjordes. Man siger, at Højen Bys Bystævne skal være holdt mellem Byen og Kirken ved en lille Mose, som ligger der.

I Begyndelsen af det 19de Aarhundrede hjemsøgte Landet med Krig, Statsbankerot og Pengekrise. Ikke saa faa Beboere paa Egnen maatte da gaa fra Hus og Hjem, og det har sagtens ogsaa været Tilfældet i Højen Sogn. I Smidstrup Sogn ved jeg bl. a., at det var Tilfældet. Gaardene solgtes paa Auktioner til ganske smaa Priser. Jeg ved bl. a., at „Grønhavegaard“ i St. Velling, der er paa 12 Tdr. Hartkorn solgtes for 1400 Rigsdaler omkring 1820 (Manden paa Gaarden, Hans Jørgensen, var med til at lave falske Pengesedler, kom derfor i Tugthuset og gik fra Gaarden), og at en noget mindre Gaard i Smidstrup solgtes for Halvdelen af denne Sum. Man har ogsaa fortalt, at Sønderbygaard i Stovstrup ved Fredericia solgtes for en lille Sum, og at Ejeren paa Kobbegaarden ved samme By ved Salget grædende sagde til sin Kone, at nu ejede de intet, naar Sønderbygaard solgtes til den Pris.

1826 blev min Bedstefader Jens Hansen (Ravn) Ejer af en almindelig Bondegaard i Tyvkær ved at ægte Kristen Ravns Enke. Gaarden var stillet til Auktion, men han reddede den ved sin Arvepart, nogle Hundrede Rigsdaler. Han var fra en Gaard paa 70—80 Tdr. Land i Vinding. 1826 omtalte han som et daarligt Aar med en meget ringe Høst.

I sin Beskrivelse af Vejle Amt omtaler Dalgas, Aldebertsminde, 1826 Højen Sogn og dets nærmeste Omegn saaledes: „Højen Sogn har en stor, mager Hede fuld af smaa Moser og Kær, Tyvkær i Smidstrup har en mindre do. I Jerlev Sogn findes en stor Hede, men med god Jordblanding; man ser her rød og hvid Kløver vokse mellem Lyngen. Ødsted, Nebel, Almind og Eltang Sogne har en Del

udyrket Jord, men ikke sammenhængende Strækninger, da Parcellister alt har opdyrket en stor Del deraf. Det samme gælder en Del af Viuf Mark samt Fredsted Bys Mark i Starup Sogn . . . Ogsaa Staden Vejle har haft et stort Overdrev, som først nu efter fuldbragt Udskiftning er bragt under Plov.“ Om Jordernes Beskaffenhed skriver han bl. a.: „I Jerlev Herred er Højen Sogn det bedste. Vel har den største Part af Højen Bys Mark kun en tynd Agerskorpe, 4—6 Tommer dyb, hvor ogsaa Sandet eller Gruset prædominerer, men saa mager som Harte og Nebel Sogne er Jorden dog ikke, og Norden for Højen findes en Del ret gode muldede Lerjorder (saadanne findes da ogsaa i Nebel Sogn, Vest for Byen). Stubberup By har ogsaa temmelig gode Lerjorder, men en stor Del deraf er kold, sid, fugtig og slet dyrket. Derimod har Horsted By en 8—12 Tommer dyb Madjord, bestaaende af temmelig muldrikt sandblandet Ler. Udkanterne af Horsted Mark, som er udparcelleret, ere magre og kolde, Madjorden er tynd.“ — Side 40 i samme Bog skriver Dalgas: „I de Dele af Amtet, hvor Selvejendom er indført, er Jorderne mer eller mindre udstykkede. Lyst til at eje noget for sig selv og blive sin egen Herre ligesom Gaardspekulanternes Gøglerier have paa begge Sider fremmet Udparcelleringen. Dog har Udstykningen ikke altid haft nye Bolsteders Oprettelse til Følge. Ligesaa ofte, ja næsten oftere har Hensigten været at forøge allerede bestaaende Avlsbrug med nyt Tillæg af Jord, og saaledes er gamle Gaarde, ja smaa Parceller endog ikke sjældent opvoksede til betydelige Ejendomme. Smaa Parceller til 1 eller 2 Køer er vel ogsaa i stort Tal fremstaaede; men Steder til 2 Heste og 4 Køer er altid søgte med Begærlighed; thi Bonden er almindeligvis dog fornuftig nok til at indse at for at leve hører der mere end en Plet Jord og en Hytte. Udparcelleringen har næsten forøget Folkemængden til det dobbelte. — Der er ikke mange Fattigfolk i Amtet, gennemsnitlig, mener Dalgas, er der 15—16 i hvert Pastorat, der nyder Understøttelse. — Parcellisterne, mener han, staar sig bedre end Gaardmændene, fordi de er fri for at holde

de kostbare Tjenestefolk. — Aldebertsminde er omgivet af 11 Beboere, deraf er de 2 Gaardmænd og de 9 Parcellister. Gaardmændene er forgældede og have ondt ved at bestaa. Af Parcellisterne er de 2 i maadelige Omstændigheder, men de 7 staa sig godt, og de er paa deres Vis velstaaende.“

Carl Frederik Isak Dalgas var født 1787 og døde 1870. Han blev 1813 Ejer af Gaarden Margrethelund paa Højen Mark, som hans Fader Jean Mark Dalgas, der var Præst ved den reformerte Menighed i Fredericia, havde købt 1810. Dalgas, der havde studeret og lært Landvæsen baade herhjemme og i Udlandet, var landøkonomisk Forfatter. Han skrev Artikler til forskellige Blade, og han skrev Bøger om Landbrugets Tilstand i forskellige Amter: Vejle, Ribe og Svendborg. I en Række af Aar, til 1853, var han bl. a. Formand for Sogneforstanderskabet i Højen-Jerlev Kommune, sin Gaard gav han Navnet Aldebertsminde efter sin Moder, Marie, f. Aldebert. 1836 blev han Kammerraad, en Titel som han frasagde sig i sin Alderdom. I Biografier af ham omtales han som en dygtig Landmand, der var meget afholdt. Jeg ved, at Folk, der tjente hos ham, gav deres Børn Navn efter ham. Dette tyder jo paa, at der har bestaaet et godt Forhold mellem ham og hans Tjenestefolk. Som Formand for Forstanderskabet har jeg set, at han, der vistnok var af en noget ilter Natur, kom i Strid med et Par af sine Sognepræster, og at det var Aarsagen til, at han udtraadte af Sogneraadet. Han døde paa Aldebertsminde 1870 og blev begravet paa Højen Kirkegaard. En Svigersøn, Clausen, fik Gaarden efter ham.

Dalgas taler i sin Bog om de daarlige Tider, særlig for Gaardmændene omkring 1826, og han omtaler, at Tjenestefolkene fik en stor Løn, jeg ved ikke, hvor stor den var i hine Aar, men i nogle Optegnelser 30 Aar efter af Sognefoged Hans Ladegaard i Vinding, ser jeg, at han har lejet en Karl for en aarlig Løn af 60 Rdl. og en Pige for 24 Rdl., 7 Alen Hvergarn, 10 Alen Blaarlærred, 1 fl Uld og 1 Fdkr. Hørfrø saaet paa Gaardens Mark. 1849 ser jeg i de samme Optegnelser, at Gauerslund og Vinding Kommuner

har købt 3 Heste til Hæren for 370¹/₂ Rigsdaler med Renter. — 1857 solgte Hans Ladegaard 4 Stude for 120 Rigsdaler.

Aarene efter og under Pengekrisen var drøje Tider for mange; men lidt efter lidt bedredes Forholdene. Jeg ved som sagt, at Bedstefader kom til en forgældet Gaard i Tyvkær, men at han, da Krigen 1848—50 udbrød, havde ikke saa faa Penge liggende for Salg af Heste (han var Hesteopdrætter). Han var bange for, at Fjenderne skulde røve dem, derfor blev de lagt i en Gryde, der nedgravedes i Gulvet under Faarestien. Da Fjenderne var borte efter Krigen, kom Pengene atter for Dagens Lys, men nogle af Pengesedlerne var klæbede sammen ved Fugtighed fra Faarestien, og dem havde man Møje med at faa fra hinanden og faa dem tørrede. De maatte gattes med et Strygejern.

Aarene omkring 1860—70 var vist ogsaa vanskelige. 1868 ved jeg, at vi havde en meget tør Sommer, saa Avlen var meget ringe.

I det ovenfor omtalte Tidsrum og Aarene derefter foretoges mange Grundforbedringer paa Jorderne ved Dræning og Mergling; som Følge deraf forøgedes Afrøderne betydelig, saa Kornsalget blev en stor Indtægtskilde; men lidt efter lidt udpintes Jorderne ved denne Rovdrift. Man maatte derfor have en anden Driftsmaade. Kvægavlen forbedredes. Man anlagde Fællesmejerier og Andelsslakterier, der stiftedes Kvægavls- og Kontrolforeninger. Kvæg- og Svinebesætningen blev ikke alene betydelig forbedrede, men ogsaa meget forøgede. I Stedet for, at man før solgte Kornet, blev det opfodret hjemme, ja der købtes og købes nu en betydelig Mængde Foderstoffer, og Jorden faar de fleste Steder tilført store Mængder af Kunstgødning.

For 50 Aar siden var Dyrkning af Rodfrugt næsten ukendt paa Eggen, nu dyrkes den paa ret store Arealer. Maskiner var der heller ikke ret mange af. Paa mindre Gaarde havde man maaske næppe en Rensemaskine. Man rensede Kornet ved Hjælp af et Sold. Sæden saaedes med

Haanden, høstedes med Le og tærskedes med Plejl. Nu besørger disse Arbejder næsten udelukkende med Maskiner. Kvægholdet er som sagt mange Steder fordoblet og i høj Grad forbedret. Landbrugets Indtægter er stegne ganske betydelig; men Udgifterne er forøgede i tilsvarende Grad. Skatter og Folkeløn var smaa i Sammenligning med Nutidens. Enkelte Skatter og Ydelser svaredes i Natura; til Præst, Degn og Jordemoder leveredes bl. a. Mælk til Ost en Gang om Aaret. Læreren fik Halm og Hø til Foder for sine Kreaturer. I Stedet for Penge fik Tjenestefolkene ofte Varer for en Del af Lønnen. Daglejeren og Haandværksmanden fik ogsaa kun en ringe Dagløn, men var de Jordbrugere, hjalp Gaardmanden, hos hvem de arbejdede, dem til Gengæld ved at pløje og saa, hente Brænde og Tørv til dem o. s. v.

Forhen var der mange Tiggere paa Egnen. Jeg mindes, at mange Husmandskoner, navnlig om Efteraaret og Vinteren, gik omkring i Gaardene og tiggede Mælk, Gryn, Flæsk, Æg, Uld og Lys. Navnlig henimod Jul kom der mange Tiggere, og enkelte af dem havde en halv eller hel Mil til deres Hjem. Nu er den Slags Tiggeri vist næsten ophørt.

Naar der skulde være Gilde i en Gaard, kom Naboer og de nærmest boende Slægtninge med „Sendelse“ (Fon): Smør, Æg, 1 Høne eller 2 samt med Mælk til Bagning.

Man gik i hjemmelavede Tøjer af Vadmel og Lærred. I min Ungdom gik ret velhavende Mænd ofte iført en hvid Vadmelstrøje og blaa Lærredsbukser. Det var en god Tid for Landsbyens Vævere i hine Dage. I Gaardene havde man i de lange Vinteraftener travlt med at karte og spinde, vende og tvende Ulden. Man holdt mange Faar. Hjemmeslagtning af Faar og Svin var betydelig større end nu. Efter endt Faareslagtning støbtes der Lys af Tællen; thi da havde man ikke elektrisk Lys, ja, mange Steder maaske næppe en Petroleumlampe.

Paa de fleste Gaarde avlede man Hør og tilberedte den. Efter at den var rusket, blev den rødet, brødet, skættet, hæglet og spunden.

Bygningerne paa Landet er i den Tid, jeg kan mindes, ogsaa forbedrede meget, ikke alene hvad Beboelseshusene, men ogsaa hvad Udhusene angaar. Nu hører det jo til Sjældenhed at se gamle og tarvelige Huse. Det var langt fra Tilfældet for 50 Aar siden. Jeg mindes bl. a., at der paa Horsted Mark var enkelte Ejendomme med daarlige Bygninger, bl. a. Gl. Ivers.

Lidt om Skolevæsnet.

Før 1721 stod det daarligt til med Skolevæsnet paa Landet; men da lod Kong Frederik den 4de opføre Skoler i Rytterdistrikterne, og i de fleste Sogne paa Egnen opførtes der en Skole, ogsaa i Højen opførtes der een, den laa lidt Vest for den nuværende, og til den skulde alle Sognets Børn søge. I min Beskrivelse af Sognene i Holmans og Elbo Herred Side 83 findes en Grundplan af Skærup Skole, og som den var indrettet, var de andre kongelige Rytter-skoler ogsaa. I Skolens østlige Ende var Lærerboligen, der bestod af Stue, Sovekammer, Køkken og Spisekammer. Fra Lærers Stue var en Dør ind til Skolestuen, og Indgangen til denne var fra Nord gennem en Forstue. Skolestuen opvarmedes ved en Bilæggerovn. I den vestre Ende af Huset var 2 Rum, et til Kostald eller Lo og et til Fourage eller et Kammer. Tid efter anden udvidedes dog disse Skolebygninger, og efter Nutidsforhold var de jo tarvelige. De var opførte af Grundmur, og ved Siden af Indgangsdøren var indmuret en Tavle, paa hvilken der fortaltes om Skolernes Tilblivelse.

1721 d. $\frac{28}{3}$ udstedtes en Kundgørelse med Regler for disse Skolers Lærere og Tilsynsmænd, og i denne hedder det bl. a.: „Provsten skal vælge Skolemesteren, der dog ikke kan faa nogen fast Udnævnelse. Han skal lade sig nøje med en Løn af 24 Rigsdaler, Græsning til 2 Køer og 6 Faar, noget Hø og Halm samt nogle Læs Brænde og Tørv. Han skal undervise Gaardmænds, Husmænds og Indsidders Børn og Tyende, og han skal paase, at Børnene møde i Skolen, da Forældrene eller Husbonderne ellers

skulde revses For hvert Barn, som ønskes undervist i Skrivning og Regning, skal der gives Læreren 8 Skilling maanedlig til Skrivebøger. Hver Morgen skal der allerførst synges en Morgensalme og holdes en Morgenbøn; mens denne holdes skulle Børnene knæle.“ Dagen sluttet ogsaa med Sang og Læsning af en Aftenbøn.

Der var kun en Skole i Sognet til omkring 1840, da der opførtes en Skole paa Skolelodden, der laa Syd for Byen ved Vejen Øst for Pjenggaard. Til denne Skole var Højen Søndermark (Hede) og Stubberup henlagt.

1890 opførtes en ny Skole i Stubberup, og Højen søndre Skole nedlagdes. — I Horsted var der i nogle Aar en Privatskole hos Gaardejer Lars Andersen, Horstedlund. Et Par Lærere her var Skovenborg og Ewald. Omkring 1880 byggedes en Skole paa Kr. Mortensens Mark lidt Øst for Horsted By.

I Kirkebogen har jeg fundet Navnene paa en Del Degne og Skoleholdere i Højen. Af Degne bl. a.:

1. Terkild Nielsen, der 1663 blev Degn i Højen og Jerlev. Han døde 1688.
2. Niels Andersen blev 1689 hans Eftermand. Han troloves 1693 med Johanne Nielsdatter.
3. Jørgen Degn nævnes 1694 i Kirkebogen.
4. Niels Andersen, Degn i Højen og Jerlev, døde 73 Aar gl. 1743.
5. Michael Melchjer, døde 1795, 75 Aar gl.
6. Johan Conrad Neuchs fra 1765—1800, da han blev afskediget. Han var trættekær og slem til at svire. Han var trolovet med en Pige Anna Nielsdatter af Haastrup. Denne Trolovelse ophævedes 1798 d. $10\frac{1}{2}$ hos Pastor Storm i Smidstrup. (Se om Neuchs i Vejle Amts historiske Aarbog.)
7. Chr. Schmidt.
8. Mikkel Frederik Madsen, f. i Hvejsel, døde 1850, 75 Aar gammel.

Der skal have været Degnebolig, hvor P. Lomholt nu bbr.

Skoleholdere og Skolelærere ved Højen Skole:

1. Claus Møller blev 1722 Skoleholder. Hans Eftermand,
2. Jørgen Prip, døde 1733, 56 Aar gl.
3. Jakob Faaborg var Skoleholder fra 1733 til 1763, da han døde, 53 Aar gl.
4. Jakob Pedersen fra 1760 til 1773, da han døde i en Alder af 66 Aar.
5. Lars Risom var derefter Skoleholder til sin Død $11\frac{1}{12}$ 1783. Han blev $66\frac{1}{2}$ Aar gl.
6. Hans Juul var kun en kort Tid Skoleholder, thi han døde $30\frac{1}{12}$ 1783, 52 Aar gl.
7. Lars Lindeballe, der var gift med Kristen Christensdatter, døde 1797, kun 45 Aar gl.
8. Lærer Laurids Vandborg Aars var gift 3 Gange, først med Formandens Enke Emarentze Mortensdatter Orlof (Formanden var altsaa gift 2 Gange), derefter med Kirsten Nielsdatter fra Vinding, der døde 1809. Efter hendes Død ægtede han Gertrud Marie Kristensdatter, med hende var han kun gift i 3 Maaneder; thi saa døde Aars pludselig. Man siger, det var efter Nydelsen af Pandekager. Hans Kone havde forgivet ham. Hun og et Kvindfolk, der havde været hendes Medhjælperse, blev dømt til Døden og henrettede 1811 ved Bavnhøj paa Højen Mark.
9. Jens Nielsen og hans Hustru Anna Nielsdatter døde 1829 med 2 Dages Mellemrum af smitsom Sygdom.
10. Peter Pedersen Elbæk var Søn af Gmd. Peder Elbæk i Frederiksnaade. Han var gift med Anna Marie Hansdatter og døde 1857, $60\frac{1}{2}$ Aar gl.
11. Rasmus August Jensen, der var født i Jelling, var gift med Kristiane Madsen. Han var Lærer i Højen til 1889. En Søn af ham er Pastor Ravn Jensen i Gylling. En anden af hans Sønner er Redaktør i Assens.
12. Jens Jakob Andersen, f. 1860 i Jerlev Skole, var Lærer i Højen fra 1889 til 1926. Hans Kone er fra Degngaard. — Andersen bor nu ved Vejle. Fra 1881—89 Lærer i Viuf.

13. Peter Otto Jeppesen, f. 1896 i Engum, Seminarist fra Jelling 1917, Lærer her fra 1926.

Lærere ved Højen søndre Skole og Stubberup Skole:

1. Andersen fra 1840 til 1845, da han kom til Tyvkær.
2. P. Berend, der senere i mange Aar var Lærer i Smidstrup, var hans Eftermand til 1852, da han kom til Brakker. — I Smidstrup gik jeg i Skole hos ham.
3. H. H. Kragh, f. 1819, var derefter Lærer til 1893, de 2 Aar i Stubberup.
4. Jens Kristensen Bjerregaard fra 1893 til 1901, da han blev Lærer og Kirkesanger i Erritsø, hvor han er endnu.
5. Rosenholm fra 1901 til 1914. Han bor i Grejsdalen.
6. Aage Davidsen fra 1914.

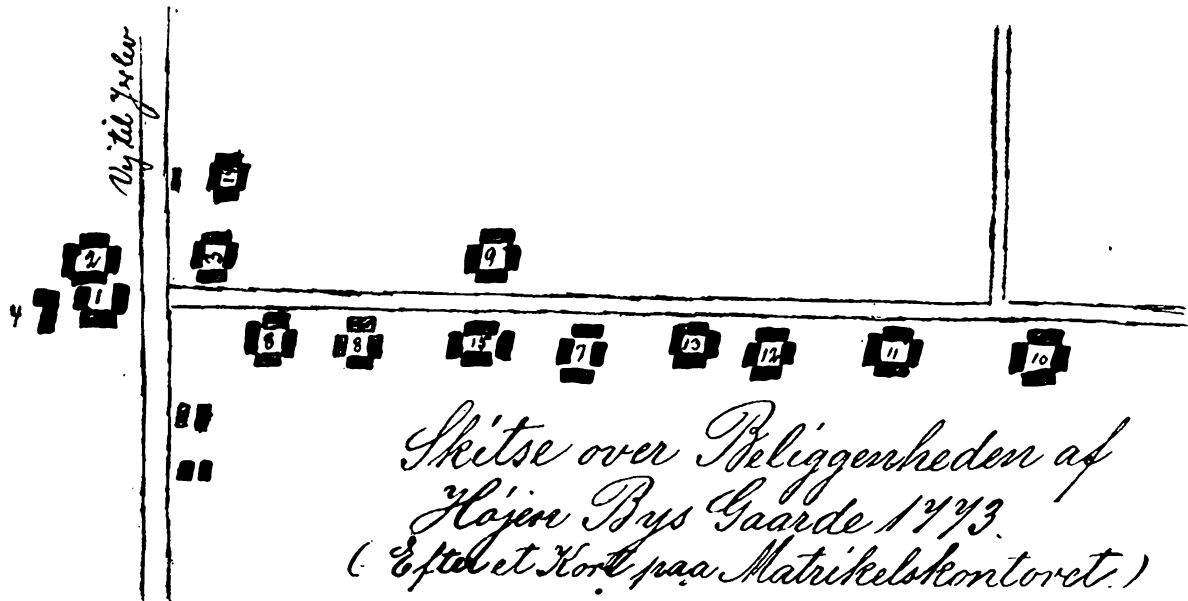
Lærere ved Horsted Skole:

1. Peter Rasmussen fra 1882 til omkring 1897. Han var født 1851 i Vester Ørum og var Seminarist fra Gedved, død i Vejle 1925.
2. Laursen fra 1897 til 1903.
3. Magnus Fritz Jensen Rune 1903—07.
4. Alfred Peter Andersen 1907—16.
5. Rasmus Marius Povlsen 1916—19.
6. Peter Elob Dandanell Nielsen 1920.

Horsted Skole brændte for nogle Aar siden; men den opførtes paa samme Plads som den tidligere Skole. Højen Skole laa forhen lidt længere mod Vest end den nuværende.

De gamle Gaarde i Højen.

Nr. 1 laa Øst for „Højengaard“ og sammenbygget med den. Ved Udskiftningen blev den udflyttet til „Højen Enge“ Syd for Byen og fik først Navnet „Margretelund“, men siden „Aldebertsminde“. Det er en gammel Selvejerbondegaard, og dens Beboere har været: 1547 Nis Person, 1573 Oluf Nissen, c. 1600 Erik Olufsen, 1616 og 1624 Oluf Eriksen, 1640 Anna Olufs, efter hende Sønnen Mads Olufsen, 1654—1690 Sognefoged Henrik Madsen, der

døde 1700, 1690—1718 Sognefoged Mads Henriksen, der døde 68 Aar gl. 1733. Han var gift med Mette Hansdatter af Eltang. Sønnen Henrik Madsen døde 1757, og 1759 ægter hans Enke, Mette Olufdatter, Christen Nielsen af Højen. 1761 har Niels Jørgensen fra Nr. 14 overtaget Gaarden efter Christen Nielsen, der afstod Gaarden paa Grund af Armod. Besætning 4 Bæster, 4 Køer, 4 Ungnød og 8 Faar. Han køber Gaarden til rigtig Selveje. 1776 d. $\frac{23}{3}$ skøder Inspektør Wessenberg i Nørre Bjært, som 1773 havde købt den, for 800 Rdl. til Christen Gydesen Fugl af Oxvig, død 84 Aar gl. 1810. Gaarden havde da sit gamle Hartkorn, og et meget stort Areal Eng og Skov. Fugl solgte 3—4 Parceller fra Gaarden, bl. a. „Egelund“ og den sydlige Del af Markerne til Gaardene: „Egelund“ og „Haraldslund“. 1810 købte Pastor Dalgas fra Fredericia Gaarden, fra 1813 til 1851 ejedes Gaarden af hans Søn Kammeraad Dalgas, fra 1851 til 1881 af hans Svigersøn Christian Clausen. Han solgte den til Th. Berg, som 1907 solgte den til sin Brodersøn Ant. Berg, som 1919 solgte den til dens nuværende Ejer P. H. Berg. Ejendomsskyld 123,800 Kr. NB. 1794 købte Ole Jensen Hvejsel, Gaard Nr. 1 i Horsted, en Parcel af Fugl paa 6 Skp. Hark. Tidligere havde han solgt til Ole Henriksen i Stubberup 1 Tdr. 1 Skp. Hartk., Jørgen Sørensen i Horsted 7 Sk. 1 Alb. og til Søren Nielsen Pode af Andkær 1 Tdr. 2 Skp.

Den første Ejer af „Egelund“ var Søren Nielsen Pode af Andkær, som 1798 købte Parcellen fra Aldebertsminde, den næste Ejer var Niels Nielsen Pode, hans Enke ægtede 1823 Peder Mathias Rasmussen fra Vejle, der i lang Tid førte Proces med sin Nabo Iver Hansen; kaldet „Gammel Iver“, paa Horsted Mark. Det var en Vej over dennes Mark, Processen gjaldt. En Sagfører Søndersø førte Sagen for P. M. Rasmussen, Per Pode kaldet; i første Instants tabte Gl. Iver; hans Gaard udparcelleredes i flere Parceller, der opførtes Bygninger paa nogle af dem; men omsider vandt Gl. Iver sin Sag, og hans Gaard blev atter samlet. — P. M. Rasmussens Enke ægtede Laurs Peter Nielsen, efter

hans Død fik hans Kones Søstersøn Peder Madsen fra Tyvkær „Engelund“. Han solgte den til Peder Jørgensen fra Klattrup, der atter solgte den til dens nuværende Ejer Karl Kristensen; han, der er Formand for Sogneraadet, er født paa Vorkgaard i Egtved Sogn. Gaardens Ejendomsskyld 1928: 25,500.

G a a r d Nr. 2 er den nuværende „Højengaard“. Den ligger paa sin gamle Plads, og af Ejere og Fæstere kan nævnes: 1624 Jens Jørgensen, 1640 Mikkjel Jensen, 1660—90 Morten Hansen Foged, død 1704. Hans Søn Hans Mortensen havde derefter Gaarden, efter ham var Niels Christensen dens Fæster, hans Enke ægtede 1709 Olaf Pedersen fra Pjengaard, 1748 overtog Peder Olufsen Gaarden efter sin Fader, der var gammel og svag. Bygningerne bestod da af 36 Fag, og dens Besætning var 6 Bæster, 4 Køer, 6 Ungnød og 10 Faar. 1762 kom Laurs Andersen til Gaarden ved at ægte Peder Olufsens Enke. Laurs Andersen købte Gaarden til Selveje. Omkring 1780—1800 var Sognefoged Jens Kristensen Hjuler Gaardens Ejer. Hans Eftermand var vist Christen Povlsen, som 1838 overdrog Gaarden til sin Søn Povl Kristensen, der havde Gaarden i mange Aar; hans Søn Jens Kristian Povlsen fik Gaarden efter ham. Af senere Ejere kan nævnes Andersen, Anton Jessen og dens nuværende Ejer Himmelstrup. Ejendomsskyld: 72,800.

G a a r d Nr. 3 laa omtrent, hvor Skolen nu ligger; men den er udparcelleret og nedlagt for længe siden. Af dens Fæstere kan nævnes: 1686 Peder Madsen og Ole Laursen, 1688 Peder Madsen og Jens Mikkelsen, 1718 Peder Madsen og Peder Jensen, 1730 Peder Pedersen og Hans Pedersen, 1733 ægter Peder Thomsen fra Tudvad Hans Pedersens Enke og overtager hans Halvgaard. 1765 hedder Fæsterne Hans Pedersen og Niels Pallesen, 1776 faar Christen Jepsen Ravn Skøde paa $\frac{1}{2}$ Gaard af Nr. 3 af Madam Udstrup i Vejle. Jens Nielsen Slot ejer den anden Halvgaard. Omkring 1830 udparcelleres Slots Halvgaard.

G a a r d Nr. 4 er Præstegaarden og nogle Stykker Jord i Højen By, der hører til den.

Nr. 5 er Jord, som tilhører Kirken.

Nr. 6 er „Pjenggaard“. Om den har ligget i Byen, ved jeg ikke, men den laa i hvert Fald i mange Aar Øst for Degngaard. Af dens Fæstere og Ejere kan nævnes: 1624 Peder Iversen og Las Steffensen, 1640 Peder Iversen og Søren Iversen, 1664 Niels Joensen og Jens Pedersen, 1688 Peder Nielsen og Søren Sørensen, 1718 Peder Nielsen og Laurs Hansen, den første døde 70 Aar gl. 1724. 1733 Jens Pedersen og Anders Markussen. 1738 faar Hans Jensen af Højen hans Halvd. Den første døde 35 Aar gl. 1737, og hans Enke ægter saa Niels Nielsen fra Højen; der er 3 umyndige Børn. Han blev 80 Aar og døde 1790. 1765 var Fæsterne Peder Jensen og Jep Kristensen, Peder Jensen døde 1774, 39 Aar gl. 1772 døde Mads Pjenggaard, 82 Aar gl. Han har vel haft Jep Kristensens Halvgaard. Poul Laursen, der døde 1809, har antagelig samlet Gaarden. Hans Kone, der blev 77 Aar gl., døde 1804. Peder Mikkelsen var Ejer af Pjenggaard i en Række Aar til omkring 1845, hans Eftermand var Jens Pedersen, hvis Enke ægtede Hans Nielsen Vinkel fra Horstedgaard. Han opførte den nuværende Hovedbygning. H. N. Vinkel døde 1877, og hans Enke ægtede 1880 E. C. Gad fra Vejle Søndermarksgaard. Af senere Ejere kan nævnes M. F. Lund, Christen Nielsen, Brødrene Kring, Kristoffer Basse og dens nuværende Ejer P. Hansen. Ejendomsskyld: 85,5000.

En Afbyggergaard er „Ravnsgaard“, opført af Jørgen Ravn. Dens nuværende Ejer er Peder Jørgensen, der en Tid var Ejer af „Engelund“. Ejendomsskyld 48,200.

Gaard Nr. 7 er den Gaard, som nu ejes af Frands Mortensens Enke. Af dens Beboere kan nævnes: 1624—1640 Christen Mikkelsen og Hans Ibsen, 1654 Mikkel Jørgensen og Hans Mikkelsen, 1688 Niels Hansen og Ruge Hansen, kaldet Laurs Foged, 1703 fæster Peder Olufsen en Del af Gaarden. Han og Niels Pedersen er dens Fæstere 1718. 1733 Peder Nielsen og Knud Laursen, 1762 fæster Peder Nielsens Søn Hans Pedersen sin afdøde Faders Del af Gaarden, 1765 er Jørgen Nielsen og Peder Nielsens Enke

Fæstere af Gaarden. 1767 køber Jørgen Madsen den til Selveje. 1833 skøder Jens Johansen Smed Gaarden til Frands Mortensen. Efter ham ejedes den af hans Søn Morten Frandsen og af dennes Søn Frands Mortensen, efter hans Død har hans Enke i en Række af Aar været dens Ejer. Ejendomsskyld: 41,000.

Gaarden „Eskenhøj“, Nordvest for Højen By, er opført paa en Lod, der har hørt til Gaarden. Den har haft flere Ejere, siden den opførtes. Nu ejes den af N. C. Lambæk. Ejendomsskyld: 51,000.

Gaard Nr. 8 er en gl. Selvejerbondedgaard, den største i Byen, men allerede 1573 havde den 2 Beboere. Dens Navn har fra gl. Tid været „Storgaard“. Gaarden er brændt et Par Gange, bl. a. 1677 og 1739. Den Gaard, som nu kaldes Storgaard, ligger paa sin gamle Plads. 1773 laa den anden Del af Gaarden noget nordligere. Den nuværende Gaards Beboere har bl. a. været: 1547 Nis Andersen, der vistnok havde hele Gaarden, 1573 Per Nielsen eller Nissen, 1616, 1624 og 1640 Nis eller Niels Gydesen, 1640 faar dennes Søn Gyde Nielsen Gaarden, 1664 og 1688 har Niels Gydesen Gaarden, han døde 80 Aar gl. 1722; hans Kone, der var Søster til Sognefoged Henrik Madsen, blev 80 Aar gl., var død 1713. 1707 fik Niels Gydésens Søn Ole Nielsen Skøde paa Gaarden, hans Søn Niels Olesen har Gaarden 1733, han har ogsaa Gaarden 1765. Dennes Søn Ole Nielsen var derefter Ejer af den. Hans Kone var en Lomholt fra St. Velling, og derved fik senere Ejere dette Slægtsnavn. Peder Lomholt Olesen var den næste Ejer, efter ham Sønnen Jens Pedersen Lomholt. Han var ogsaa Ejer af Højen Kro og af Marken Øst for denne, hvor nu „Tvenggaard“ er bygget. Efter Jens Lomholt var hans Søn en kort Tid Gaardens Ejer. Senere Ejere har bl. a. været Anton Jessen og dens nuværende Ejer Landbrugs-kandidat Henning Hansen. Ejendomsskyld: 73,000.

1739 brændte Gaarden, og Mændene fik derfor 3 Aars Henstand med deres Landgilde.

Den anden Halvdel af Gaarden har bl. a. været ejet af:

1573 Mads Mikkelsen, 1616 og 1624 Christen Jørgensen, 1627—50 Niels Andersen, 1653--64 Kristen Knudsen, 1670—1718 Niels Kristensen, da var Gaarden brændt, og den havde ingen Besætning. Efter ham Sønnen Kristen Nielsen og derefter Niels Pedersen, død 1759, 75 Aar gl. 1765 Lars Nielsen, 1767 fik Jens Larsen Skøde paa Gaarden. 1781 døde Christen Nielsen af Storgaard, 46 Aar gl., og 1803 Christen Christensen Storgaard, 79 Aar gl. Gaarden er udparcelleret. Hovedparcellen er „Eskelund“, i Højen Skov. Hans Mathiasen skøder 1819 denne Gaard til Christen Jensen Storgaard, hans Enke Karen Marie Hansdatter ægter Jens Nielsen, der havde Gaarden i mange Aar. Senere Ejere bl. a. Hansen, Møhl og den nuværende Ejer H. P. Hansen Ejendomsskyld: 56,600.

NB. 1459 nævnes i et Tingsvidne Gyde Pedersen, Højen, der sagtens har boet paa Nr. 8.

G a a r d N r. 9, g l. M a t r., ligger paa sin gamle Plads. Det er en Selvejergaard. Beboere: 1573 Per Hansen, 1616 1640 Christen Mikkelsen, 1654 Mikkel Jørgensen og Hans Mikkelsen, 1664 Las Sørensen og Mads Sørensen, 1688 Ole Laursen og Laurits Madsen, 1697 overtoges Halvdelen af Gaarden af Christen Madsen efter Broderen Laurits Madsen, 1719 skøder Christen Madsen sin Del til Niels Andersen Degn og Hustru Anna Nielsdatter. 1748 overtog Jens Nielsen Gaarden efter sin gamle Fader, Moderen var syg og sengeliggende. 1765 har Jens Nielsen ogsaa Gaarden. Den anden Halvdel af Gaarden har Jens Lauridsen 1718. Maren Hansdatter gav ham 1687 Pantebrev paa Gaarden paa 40 Sletdaler (Samlinger til jysk Historie og Topografi 4. R 4. B. 4. H. Side 382). Jens Lauridsen har ogsaa Gaarden 1733 (1718 fik Jens Lauridsens Søn Ole Jensen Husbondshold paa Gaarden). 1765 har hans Søn Jens Olesen Gaarden. Den sidste købte Gaarden til Selveje 1767. Omkring 1800 ejedes Gaarden af Ole Sørensen Degn. 1853 skøder Sognefoged Søren Olesens Enke Gaarden til Niels Olesen Degn. Det er sagtens ham, der sædvanlig kaldtes Niels Degn. Han havde Gaarden i mange Aar. I hans Tid

brændte den ved Lynnedslag. Af senere Ejere kan bl. a. nævnes Anton Jessen og Kristoffer Basse. Dens nuværende Ejer er Hans Sørensen. Gaarden kaldes „Højbjerggaard“. Gaardens gl. Navn var „Bundgaard“. Ejendomsskyld: 55,000.

G a a r d N r. 10 ligger paa sin gamle Plads nordligst i Byen, det er den Gaard, som kaldes „Stenegaard“ efter en Gravhøj i Haven. Beboerne har været: 1624 Hans Eriksen og Store Las Jensen, 1640 Lauge Nielsen og Store Las Jensen, 1654 Store Las Jensen, 1663—1715 Anders Lassen, 1718—1742 Anders Andersen. 1742 fæster Thomas Nielsen fra Annexgaarden i Jerlev Gaarden ved at ægte Anders Andersens Steddatter. Paa Gaarden er da 50 Fag Hus og en Besætning af 6 Bæster, 6 Køer, 6 Ungnød og 12 Faar. Thomas Nielsen havde ogsaa Gaarden 1767. Hans Eftermand var Ole Pedersen, der købte den 1794 af Madam Udstrup, og dennes Søn Thomas Olesen var derefter dens Ejer. Man siger, at Pastor Wissing skildte ham af med Gaarden omkring 1820. Pastor Wissing var saa Ejer af Gaarden i flere Aar, 1847 skødede H. W. Lange den til Poul Friis, som var gift med Dorthea Kathrine Olevarius. Af senere Ejere kan nævnes Bendtsen, Glahn og dens nuværende Ejer Mads Nielsen fra Rans. Ejendomsskyld: 74,000.

G a a r d N r. 11 er en gl. Selvejergaard, der ligger paa sin gamle Plads, nu kaldes den „Bakkegaard“. Beboere: 1573 Mads Boesen, 1616 Jes Nielsen og Søren Pedersen, 1624 Niels Pedersen og Søren Pedersen, 1640 Jep Pedersen og Las Sørensen, 1654 Jes Sørensen og Las Sørensen, 1663 Las Sørensen og Mads Sørensen, 1688 Mads Sørensen Jyde og Søren Pedersen, 1715 overtager Anders Sørensen Halvdelen af Gaarden efter sin Fader Søren Pedersen. Samme Aar overtager Jep Nielsen den anden Halvgaard ved at ægte Hans Jørgensens Enke, der var Mads Jydes Datter, 1714 ægtede hun Hans Jørgensen, 1733 har Anders Sørensen endnu sin Part af Gaarden og Peder Pedersen den anden Del, 1740 fæster Peder Pedersen den halve Gaard efter Jakob Smed. 1765 Hans Pedersen Hauge og Laurs Andersen. 1765 fæster Niels Peder-

sen fra Tyvkær den sidstes Del. I den nyere Tid har Gaarden været ejet af Jens Lauridsen og hans Søn Hans Lauridsen, hvis Enke blev gift med Kristen Pedersen Lomholt fra Storgaard, dennes Søn Peder Lomholt havde derefter Gaarden. Han solgte den til dens nuværende Ejer Karl Nielsen fra Nørre Stenderup. Han er Sognefoged. Ejendomsskyld: 62,000.

NB. 1783 sælger Hans Pedersen Hauge sin halve Gaard til Svigersønnen Jørgen Nielsen for 580 Rdl. Hartk. 2 Tdr. 7 Skp. 1 Fdkr. 1½ Alb.

Gaard Nr. 12 gl. Matr. laa Syd for Nr. 11, den var en Fæstegaard, som forlængst er udparcelleret. Af dens Fæstere kan nævnes: 1688 Laurits Hansen og Jens Lassens Enke. 1696 fæster Jakob Thomsen fra Han Herred Laurits Hansens og Jens Lassens Halvgaarde og ægter den sidstes Datter. 1717 fæster Niels Lassen Gaarden efter Johan Thomsen, 1733 er Gaarden delt mellem Jørgen Nielsen og Jens Hansen og 1765 mellem deres Sønner Niels Jørgensen og Niels Jensen. Den sidste faar Skøde paa Gaarden 1767, og samme Aar faar Jørgen Nielsen Skøde paa den anden Halvdel.

Gaard Nr. 13 gl. Matr. ligger paa sin gamle Plads. Af dens Fæstere og Ejere kan bl. a. nævnes: 1624 Lille Las Jensen og Jørgen Madsen, 1640 Erik Hansen og Søren Pedersen, 1654 Erik Hansen og Jep Pedersen, 1664 Gyde Eriksen og Jep Pedersen, 1688 Gyde Eriksen og Stefan Sørensen, 1696 fæster Poul Gydesen den Del af Gaarden, som Faderen Gyde Eriksen har haft. 1718 hedder Fæsterne Poul Gydesen og Anders Sørensen, 1733 Laurs Povlsen og Thomas Jørgensen. 1746 fæster Landsoldat Mads Sørensen fra Horsted Thomas Jørgensens fradøde Halvgaard og ægter hans Datter. Paa Gaarden er 16 Fag Hus i slet Tilstand, som han lover at forbedre. Besætning 3 Bæster, 4 Køer, 4 Ungnød og 6 Faar, der betales 3 Daler i Indfæstning. 1765 hedder Fæsterne Povl Laursen og Mads Sørensen, 1780 faar den sidste Skøde paa sin Del, eller maaske hele Gaarden. I den nyere Tid har dens Ejere været; Peder Olesen, der

fik den 1827 efter Jens Nielsen, 1817 skødede Niels Jensen Gaarden til Sønnen Jørgen Jensen. Peder Olesens Eftermand var Jens Pedersen fra „Højehus“. Efter ham fik den nuværende Ejer Markus Kring fra Bredstrupgaard Gaarden i Eje. Den kaldes „Enghavegaard“. Ejendomsskyld: 68,000.

Gaard Nr. 14 gl. Matr. er „Stadegaard“, den ligger paa sin gamle Plads. Dens Fæstere og Ejere har bl. a. været: 1686 og 1688 Las Hansen og Niels Hansen, 1718 Niels Jørgensen og Niels Andersen, 1696 havde Jens Madsen fæstet Niels Hansens Halvgaard. 1733 er Fæsterne de samme som 1718. 1761 fæster Jørgen Jørgensen den halve Gaard efter sin Fader Jørgen Nielsen, 1734 fæster Jørgen Nielsen $\frac{1}{2}$ Gaard efter sin Moder, salig Niels Jørgensens. 1747 fæster Søren Olesen af Vinding Niels Andersens Halvgaard og ægter hans Datter. Hornfæet paa Gaarden er død af Kvægsyge med Undtagelse af 1 Ko, der er 4 Bæster og 10 Faar paa Gaarden. 1762 overtager Søren Jørgensen $\frac{1}{2}$ Gaard efter Jørgen Sørensen. 1765 er Fæsterne Søren Jørgensen og Søren Olesen. Niels Hansen faar Gaarden efter Søren Olesen. I den nyere Tid har Gaarden været ejet af Søren Madsen Yde, Morten Nielsen, der kom fra Horsted omkring 1828, hans Søn Niels Mortensen og dennes Søn Morten Mortensen. Efter ham havde Peder Mortensen fra Gaarslev den i en Række af Aar, nu ejes den af hans Enke. Ejendomsskyld: 70,000.

Nr. 15 er en gl. Selvejergaard, som nu er udparcelleret. Den laa Syd for Nr. 7. Dens Ejere har bl. a. været: 1573 Jes Jørgensen, 1616 og 1640 Hans Ibsen, 1654 Johanne Hanskone, 1663 Poul Hansen, 1686 og 1688 Hans Pedersen, 1708 har Jens Jakobsen Krog Halvdelen af Gaarden og samme Aar faar han, der er Skovfoged, Halvdelen af Oxvig efter Regimentsskriver Jens Ducke. 1710 afstaar han sin halve Gaard til Jens Nielsen Follerup og Hustru Maren Jensdatter. Gaarden har 9 Fag Sals og 10 Fag Lade og Stald. Besætningen er 3 Bæster, 3 Køer, 4 Ungnød og 8 Faar. Niels Pedersen overtager samme Aar den

anden halve Gaard, men den har hverken Bygninger eller Besætning. 1718 har de 2 Mænd ogsaa Gaarden, 1733 har Jens Nielsen Follerup og Peder Nielsen Gaarden. Den første døde 1733, 70 Aar gl. 1765 er Beboerne Peder Niensens Enke og Laurs Pedersen. 1767 købte Jens Larsen Halvdelen af Gaarden, han fik ogsaa Pantebrev paa Halvdelen af Nr. 8 for 399 Rdl., og han købte Hjortbjerg øde Møllested af Nikolaj Jepsen i Nørre Vilstrup. 1789 fik Niels Pedersen Skøde paa Halvdelen af Gaarden. En af de sidste af Gaardens Ejere var Anton Buhl. 2 mindre Gaarde i Nærheden af Højen Kro, „Højvang“ Vest for Landevejen og Gaarden Øst for den, er Parceller af Gaarden. Anders Arvesen fra Viuf var en Tid Ejer af den Del af Gaarden, som laa, hvor den gamle Gaard har ligget. — „Højvang“ ejes af Thule Laursens Enke. Dens Ejendomsskyld er 20,800. Den anden Gaard ejes af Ingvard Andersen. Dens Ejendomsskyld er 10,500.

„Degngaard“ Øst for Kirken har Tid efter anden haft mange Fæstere: 1612 nævnes Mikkil Nielsen og 1669 hans Søn Niels Mikkelsen som dens Fæstere. 1688 havde Gyde Eriksen og Jørgen Hansen den i Fæste. 1702 nævnes Anders Møller i Degngaard og 1723 Niels Degngaard (Niels Andersen af Degngaard døde 56 Aar gl. 1737). 1736 fæster Jens Pedersen af Pjenggaard det saakaldte Degnebolig af Hartkorn 1 Td. 1 Skp. 1 Fdkr., som Niels Andersen godvillig har opladt for ham. Han maa ikke lægge Stedets Jord under sin egen Gaards, han maa ikke udslæbe Jorden og ikke bortvende de 24 Fag Hus, der staar paa Bolet. 1735 dør Jørgen Degngaard, 85 Aar gl. Jakob Krog nævnes ogsaa som boende paa Degngaard 1740. Gaarden hørte jo til Kirken indtil for faa Aar siden. Omkring 1800 havde Drøche den i Fæste, død 1816, 89 Aar gl. 1844 Elly, senere Rasmus Hansen, Hans Rasmussen, kaldet Smed, og dens nuværende Ejer Hans Peter Hansen. Ejendomsskyld: 47,300.

Oxvig var i mange Aar fæstet bort til 2 Mænd, allerede i Frederik d. II Tid var den delt i 2 Halvgaarde. 1624 var

Fæsterne Niels Simonsen og Mads Jensen, 1640 Niels Simonsen og Niels Jensen, 1654 Mette Niskone og Else Niskone, 1663 Søren Madsen og Maren Niskone, 1686 Søren Madsen, Jes Nielsen og Niels Iversen Tved, 1688 Søren Madsen og Hans Nielsen, 1701 fæster Regimentsskriver Jens Ducke $\frac{1}{2}$ Gaard efter Søren Madsen, 1699 havde Christen Andersen fra Viuf fæstet den anden Halvgaard efter Niels Iversen Tved og ægtet hans Enke Maren Thommesdatter. 1705 fæster Regimentsskriveren ogsaa Christen Andersens Halvgaard, 1708 fæster Skovfoged Jens Jakobsen Krog Halvdelen af Gaarden, senere faar han den hele, 1746 fæster Jørgen Jensen Krog Gaarden efter sin gamle Fader Jens Krog. Gaarden har da 50 Fag Hus og Besætningen bestaar af 8 Bæster, 10 Køer, 16 Ungnød og 20 Faar. 1754 døde Jørgen Krog, 37 Aar gl., og hans Enke Bodil Marie Buch fra Skærup blev gift med Borger og Værtshusholder Peder Fensten af Fredericia. 1765 døde Jørgen Skovfoged af Oxvig, 48 Aar gl. Christen Gydesen Fugl, der døde paa Aldebertsminde 1810, var vist næste Ejer. 1776 har Albert Fugl paa Oxvig et Barn i Kirke, da nævnes ogsaa Christian og Frederik Fugl som værende paa Gaarden. 1780 skøder Niels Krabbe Juul Gaarden til Ludvig Rau, 1809 ejes Gaarden af Erik Mathiassen, som da holder Bryllup med Grethe Sotterup. 1810 solgte han Gaarden til Jens Hansen Lomholt, som blev slaet ihjel af en Hest 1816, 38 $\frac{1}{4}$ Aar gl. Hans Enke Ane Dorthea Clausdatter ægtede 1819 Mads Madsen fra Børkop Mølle, som 1866 afstod Gaarden til sin Søn Claus Madsen, der blev Sognefoged. 2 af hans Sønner havde Gaarden efter ham. 1923 solgtes den til den nuværende Ejer Bruun fra Sdr. Stenderup. Ejendomsskyld 125,000.

I Kirkebogen for 1709 staar: „Saasom vores Svoger, Signiør Jens Jakobsen Krog paa nogle Aars Tid haver tjent i fremmede Lande og er imidlertid kommen i Ægteskabs Kærlighed med ærlige, dydrige og gudfrygtige Mø Emmertze Frees og derfor dennem behøves Forlovere, at de ikke paa anden Steds, enten med én eller andre er forlo-

vede, saa vi hermed paa Ære, Tro og Love at være der fore Trolovere i alle Maader og holde Præsten derfor fri, hvilket vi bekræfter med vore egne Hænder.“

„Højenhus“, den gamle Krogaard, var oprindeligt en Del af Gaard Nr. 1 gl. Matr. 1688 kaldes det for Selvejebol Nr. 1, og da beboes det af Mads Sørensen, 1704 har Niels Gydesen det, men overlader det til Christen Mikkelsen, der ogsaa har det 1730, hans Eftermand 1733 var Bendit Andersen, efter ham kom Jørgen Jørgensen til Stedet, hans Eftermand Niels Jensen overtog det 1762, og da var der 16 Fag Hus og 2 Bæster og 2 Køer paa Ejendommen, som Peder Hansen 1789 fik Skøde paa, en Søn af ham Jens Pedersen, der døde 1829, 78 Aar gl., var næste Ejer, en Svigersøn David Clausen fra Vinding var en kort Tid omkring 1820 paa Gaarden, men saa overtog hans Svoger Peder Jensen baade Kroholdet og Gaarden, han var gift med Maren Terkildsdatter fra Smidstrupgaard. Peder Jensen fik Højenhus 1829, Kroen blev nedlagt omkring 1843, da købtes Holms Lod til Gaarden og samtidig byggedes vistnok den nuværende Kro. 1873 solgte Peder Jensen Gaarden til Ditlev Mortensen fra Fyn, dennes Søn Hans Mortensen er nu Gaardens Ejer. Den gl. Landevej gik gennem Gaarden. Ejendomsskyld 38,700.

Højen Kro „Kirstinelund“ er opført omkring 1840 ved den ny Landvejs Anlæggelse. 1852 skøder Slagers den til Hans Christensen, senere har Gaardejer Jens Pedersen Lomholt ejet den, og den har haft forskellige Forpagtere og Ejere. Nu ejes den af S. Thuesen. Ejendomsskyld 18,900.

Det gamle Bol Galskøt, der laa Øst for Degngaard ved den gamle Vej fra Kirken efter Horsted, er for en Del Aar siden nedbrudt og Jorderne lagt under Højengaard. Dets gamle Hartkorn var 4 Skp. og 2 Fdkr., det nye 7 Skp. 2 Fdkr. 2 Alb. Beboerne har bl. a. været: 1624 Laurits Sørensen, 1640 Søren Lassen eller Lauritsen, 1654 Jørgen Larsen, 1663 Maren Jensdatter, 1686 og 1688 Knud Andersen Smed, 1718 Anders Nielsen, 1733 Knud Andersen.

En af hans Sønner, Morten Knudsen, var først Fæster af en $\frac{1}{2}$ Gaard i Viuf og siden fra 1747 af Gaarden „Skyggebjerg“ i Tyvkær. En Broder til ham, Las Knudsen, fik Galskøt og døde 74 Aar gl. 1776. Af senere Ejere kan nævnes Johannes Jensen og efter ham Hans Jørgensen.

Stedet Qvelkrog, der laa Syd for Galskøt, havde kun 1 Fdkr. 2 Alb. gl. Hartkorn; det er lagt under Pjenggaard. Af dets Beboere kan nævnes: 1624 Steffen Joensen, 1640 Niels Eriksen, 1663 Svend Pedersen, 1688 og 1718 Søren Jensen, 1733 havde Jens Pedersen paa Pjenggaard det i Fæste, 1765 hed dets Fæster Niels Nielsen, 1855 fik Christen Nielsen Skøde paa Stedet ved at ægte Bertel Sørensens Enke Mette Hansdatter. 1724 kaldes Pjenggaard, Galskøt, Degngaard og Qvelkrog i Højen Kirkebog for „Højen Norderby“.

„Skivdalgaard“ i Højen Skov er samlet af flere Parceller. Hovedparcellen er en Parcel fra Gaard Nr. 11 i Højen, som foran nævnt sælger Hans Pedersen Hauge sin halve Gaard til sin Svigersøn Jørgen Nielsen. Han udparcellerer Gaarden og er den første Ejer af Skivdalgaard. 1807 køber Jørgen Nielsen og en Mand i Vejle et Skovskifte og en Eng af Thomas Olesen paa Stenegaard, og 1812 køber de samme 2 Skifter fra Jens Johansen Smeds Gaard i Højen, som udparcelleres. 1817 køber Jørgen Nielsen den Part, Manden i Vejle, Jens Ottesen, har haft i de købte Skov og Engskifter, men han frasælger Jord, bl. a. til Laurs Hansen en Parcel med godt $5\frac{1}{2}$ Skp. Hartkorn. 1818 sælger Jørgen Nielsen „Skivdal“ af Hartk. 1 Td. 2 Skp, 3 Fdkr. $\frac{4}{5}$ Alb. og Skovskyld 1 Fdkr. $2\frac{3}{5}$ Alb. til sin Slægtning Frederik Jørgensen for 1000 Rdl. og Aftægt. 1821 sælger Frederik Jørgensen Gaarden til Christen Jensen Buch fra Høllund for 920 Rdl. Sølv. Frederik Jørgensen flytter til Klattrup, en Søn af ham ejede i mange Aar Ejendommen, paa Højen Lundebakke, som Søren Jensen nu ejer. Christen Jensen Buch ejede Skivdalgaard til sin Død 1847. Hans Søn Jens Christensen Buch blev dens Ejer fra 1853. Omkring 1890 afstod han Gaarden til sin Svigersøn, dens

nuværende Ejer, Rasmus Smith Hansen fra Degngaard. — Ejendomsskyld: 36,900.

„Esketoft“ i Højen Skov ejedes 1810 af Niels Sørensen Smed. Da var Hartkornet 5 Skp. 2 Fdkr. 1½ Alb.; men han købte en Parcel, „Munkefods Lod“ fra Søren Madsen Ydes Gaard, saa Ejendommen var paa 7 Skp. 1 Fdkr. 1 Alb. Hartk. i 1829, da Niels Sørensens Søn Niels Nielsen købte Ejendommen for 360 Rigsdaler Sølv; en Parcel er købt fra Christen Hjulers Gaard. 1835 købes en Parcel fra Laurs Hansens Gaard, den var paa 7 Skp. 2 Fdkr. 1⁵.₁₂ Alb. Hartk., for 1000 Rdl. rede Sølv, de 2 Parceller kaldes „Hjortbjerg“ og Hummelgaard“. 1831 købes en Parcel af Niels Jensen Slots udstykkede Gaard, den kaldes „Thimeshus“, et Skovskifte siges at ligge i Raakærskifterne. Niels Nielsen Smed var født i Vinding 1797. Han var gift med en Datter af Gmd. Nikolaj Jonassen i Nørre Vilstrup. Hans Søn af samme Navn fik Gaarden efter ham. Nu ejes Gaarden af dennes Søn Niels Nielsen (Smed). Ejendomsskyld: 35,000.

Niels Nielsen Smeds Aftægtsydelse af 1871 var saaledes: Beboelse paa Gaarden eller 20 Rdl. aarlig, 2 Tdr. Rug, 4 Skp. Hvede, 1½ Td. Malt, 1 Td. Byggryn, 4 Skp. Boghvedegryn, 1½ Td. Byg, 3 Lispund røget Flæsk, 2 gode, uklippede Faar, 4 fede, levende Ænder, 3 Tdr. gode Kartoffler, 10 Snesø friske Æg, 6½ Lispund Smør, 3 Kander nymalket Mælk daglig om Sommeren og 2 Kander om Vinteren, 8 Pund Faaretalg, 2 Lispund sød Ost, 4 Pund Humle, 2 Skp. Salt, 8 Pund Sæbe, 26 Kander 8° Kornbrændevin, 1 Lispund Kaffebønner, 8 Pund Cikorie, 1 Lispund Røgtobak, 2 Favne Bøgebrænde og 5000 Stk. Tørv, Befordring til Kirke, Familie, Læge og Apotek samt Begravelsesomkostninger, der var ansat til 30 Rdl.

Torndals Møllested har kun været et mindre Bol paa 1 Fdkr. 1 Alb. Hartk. Jeg ved ikke, hvor ved Højen Aa det har ligget. Det menes at have ligget i Nærheden af Fiskedammene.

„Marienlund“ er en Parcel fra Gaard Nr. 15, den

ejes 1804 af Jens Lassen, hans Eftermand til 1832 var Christen Pedersen. Han skøder 1835 d. $\frac{26}{6}$ Gaarden til Søren Mikkelsen, der havde den til 1848, hans Enke skødede den 1859 til Jens Madsen fra Oxvig, der var dens Ejer til 1899, hans Enke til 1913, derefter Sønnen Mads Jensen, som døde 1928. Gaarden er samlet af flere Parceller. En af disse „Vindinghøjsvang“ købte Jens Pedersen Skrædder af Maren Udstrup 1790, den var paa 3 Skp. Hartk. Ejendoms- skyld: 48,700.

„Hjulbækgård“ ligger i Skellet mellem Højen og Horsted Marker, og den har Jord til begge Byer. Ejendommen var oprindelig et Bol Nr. 6 med 6 Skp. 1 Fdkr. Hartk. 1688 hedder Fæsteren Hans Poulsen, 1718 Niels Pedersen, 1733 Ole Pedersen, 1765 Peder Pedersen. I Følge et Skifte efter Kristen Jensen Treu 1787 er Stedet, der da kaldes „Hjulbækhus“, købt 1785 af Laurs Andersen i Hesselballe. Det kaldes da et Udbyggersted Nr. 6 paa Højen Skovs Grund. Det har da en Besætning af 2 Bæster, 3 Køer og 4 Faar. 1837 skøder Peder Pedersen Treu, der sagtens er en Søn af Peder Christensen Treu, der fik Ejendommen efter sin Fader Kristen Jensen Treu, 1787 var han 24 Aar gl., Gaarden til Hans Madsen Roed fra Tyvkær, der forstørrer Gaarden ved 1852 at købe Krejberg Sted, der laa Vest for hans Jord paa Horsted Mark. Af dens Jorder hørte da ca. $2\frac{5}{8}$ Tdr. Hartkorn til Højen og ca. 2 Tdr. til Horsted. Hans Roed døde 1855, og hans Enke ægtede saa Peder Madsen fra Svinholt, efter ham havde dennes Svigersøn Anders Sørensen (Oxvig) Gaarden i mange Aar. Han solgte den til Emanuelsen; dens nuværende Ejer er Søren Schjøtt. Ejendomsskyld: 52,000.

Haraldslund paa Højen Mark laa forhen noget nordligere Vest for Horsted By ved den Ejendom, hvor „Krussine“ forhen boede. Naar Gaarden der var opført, ved jeg ikke. Dens første Ejer, jeg ved Navn paa, var Laurs Nielsen, der døde 1816, 46 Aar gl., hans Formand 1795 var vist Jes Mikkelsen, hans Eftermand var Peder Rasmussen Møller, der døde 56 Aar gl. 1822. Hans Enke Ane

Nielsdatter (An Degngaards) ægtede 1823 Frederik Kristensen Lund fra Grejs. En Datter af ham fik Gaarden og blev 1870 gift med Peder Madsen Dons af Tyvkær. Hans Søn Frederik Madsen Dons ejer nu Gaarden siden 1910. Ejendomsskyld: 45,000.

Egelund, forhen kaldte man den „æ Remmergaard“. Denne Gaard laa forhen tæt Syd for den Gaard, man kalder „Gamle Horstedgaard“, og hørte da til Horsted, sandsynligvis er den Jord, den har, som hører til Horsted, en Parcel af den ca. 1800 nedlagde Gaard i denne By. Dens første Ejer, jeg ved Navn paa, var Niels Grunnet Pedersen fra Remmerslund, deraf Remmernavnet. Hans Eftermand var Jens Jensen Lange, som 1847 solgte til Jens Jørgensen af Pjedsted Skovbølling (Bedstefader til Pastor Jørgensen i Nørre Bjært). Jens Jørgensens Søn, Thomas Jørgensen i Pjedsted, solgte 1884 Gaarden til dens nuværende Ejer Hans Lassen fra Fyn. Omkring Halvdelen af dens Jord har hørt til Aldebertsminde. Ejendomsskyld: 42,500.

Lundegaard, tidligere hed den „Hedelund“, ejedes i sin Tid af Peder Pedersen, derefter af Bertel Olesen, hvis Enke 1836 ægtede Søren Pedersen. I den senere Tid har den haft mange Ejere, bl. a. Peder Lomholt og Lærer Rosenholm. Den sidste ombyggede Gaarden. Nuværende Ejer: Jens Thoustrup. Ejendomsskyld: 35,900.

„Petersborg“, Vest for Aldebertsminde, ejedes omkring 1840 af Mikkell Jensen. Hans Enke ægtede 1847 Konrad Madsen. Af senere Ejere kan bl. a. nævnes Farver Kristensen, Kr. Haurballe og Poul Buck, der fornylig har solgt Gaarden. Ejendomsskyld: 22,300.

„Cecilielund“ skødedes 1841 af Hans Mortensen til Karl Hansen, kaldet Bødker. For en Del Aar siden opførtes en Ejendom paa den sydlige Del af Marken. Den købtes af Ejeren af Aldebertsminde. Bygningerne er nedbrudt og Jorden lagt under Aldebertsminde.

Ejendommen „Kjeldsensminde“ ejedes i mange Aar af Hans Hansen. I den nyere Tid har den ofte skiftet Ejer.

Hans Haurballes Gaard, der ligesom de 2 fore-gaaende ligger ved den gamle Landevej, blev 1856 af Niels Andersen solgt til Søren Justesen. Senere Ejere: Peder Nielsen og Bruun. Ejendomsskyld: 26,500.

Chr. O. Jørgensens Gaard blev 1853 af J. Qvist solgt til Jens Skovsen fra Frifeldt i Haastrup. Han solgte den til Jens Sørensen (Berendtsen) fra Klattrup, der ejede den i mange Aar. Ejendomsskyld: 15,100.

„Haugehus“ blev 1852 af Niels Nielsen solgt til Christen Olsen. Nu ejes Gaarden af Andreas Baugaard fra Hover. Ejendomsskyld: 19,800.

„Petersberg“ blev 1825 tilskødet Jens Madsen Lomholt, og han skødede den til Mikkell Jessen.

„Bauholt“ blev 1832 af Søren Steffensen solgt til Niels Eriksen. Sognefoged Ole Lomholt ejede den i mange Aar, han solgte den til Steffensen fra Hatting, senere har den haft forskellige Ejere. Nuværende Ejer er Hans Ravn Nielsen. Ejendomsskyld: 24,600.

„Rønshauge“ solgte Kristen Hansen 1848 til Laurs Nielsen. Freund fra Højen Mølle ejede den i flere Aar. Ejers nu af Laurits Jørgensen. Ejendomsskyld: 29,000.

Nyere Gaarde er bl. a. Højen Møllegaard og Gaarden Nord for den, der er en Parcel fra Højengaard.

Gaarden „Vindinglund“ i Højen Tang ejedes i en Aarrække af Frederik Wilhelm Christiansen Lange fra 1838. For en Del Aar siden var Niels Møller, som i en Aarrække boede i Stoustrup, dens Ejer. Nu Peter Petersen. Ejendomsskyld: 24,600.

De ovenfor efter de gl. Gaarde omtalte Ejendomme er jo Parceller fra disse, men naar og hvorfra de er udskilte, ved jeg ikke.

Stubberup.

Gaard Nr. 1 gl. Matr. er sandsynligvis den Gaard i Byen, der forhen var en Hovedgaard. Dens Fæstere og Ejere har bl. a. været: 1624 Niels Jensen, 1654 Anders Jensen, 1664 Ole Jensen, 1686 og 1688 Kristen Nielsen,

1704—1738 er hans Søn Ole Kristensen dens Fæster, han blev 52 Aar gl. Kristen Nielsen derimod, som var død Aaret før, blev 91 Aar gl.. Ole Kristensens Enke ægtede 1738 Mads Olesen, der 1767 købte Gaarden til Selveje. 1785 solgtes en Parcel fra Gaarden paa 2 Tdr. 5 Skp. Hartk. 1800 fik Anders Knudsen Skøde paa denne Del af Gaarden, en Mathias Willumsen var en Tid Ejer af denne Parcel. 1830 sælger Jens Ammitsbøl den gl. Gaard til Jens Henriksen, dennes Enke ægtede Jens Harthe, og hans Søn Laurs Jensen Harthe fik Gaarden efter ham og ejede den til sin Død 1904. Nu ejes den af hans Søn Jens Andersen. Gaarden ligger nordvestlig i Byen. Man mener, den har ligget et andet Sted paa Gaardens Mark, hvor der skal være en Byggeplads. Ejendomsskyld: 29,300.

Parceller fra Gaarden, der er frasolgte, er bl. a. følgende:

Matr. 2 b, hvortil er lagt Nr. 6, hvorpaa sandsynligvis Gaard Nr. 3 har ligget. 1833 sælger Jens Henriksen Matr. 2 b til Hans Hansen Kaltoft, som ejer Nr. 6, af Hartk. 1 Td. 1 Skp. $2\frac{3}{4}$ Alb. for 500 Rigsdaler rede Sølv. — Gaardens samlede Hartkorn før Parcellen frasolgte var 8 Tdr. 4 Skp. 1 Alb. 1856 sælger Kaltofts Enke Gaarden til Søren Jensen Ravn. Hans Eftermand var Mikkell Mathiassen. Dens nuværende Ejer er Hans Krogh. Ejendomsskyld: 19,800.

En anden Parcel er Matr. 2 c, der 1844 af Søren Sørensen Møller solgtes til Peder Sørensen. Hartkornet var da 1 Td. 5 Skp. $\frac{1}{4}$ Alb. Af senere Ejere kan nævnes Søren Pedersen og Anders Pedersen. Ejendomsskyld: 23,500.

Matr. 2 c c solgte Peder Sørensen 1843 til Hans Sørensen, Hartk. 4 Skp. 2 Fdkr. $2\frac{1}{4}$ Alb. Det er vist den Ejendom, hvorpaa Skolen ligger.

Matr. 2 d, af Hartk. 1 Td. 2 Skp. 3 Fdkr. $\frac{1}{2}$ Alb., solgte Jens Henriksens Enke til Rasmus Davidsen.

Matr. 2 e, af Hartk. 3 Skp. $\frac{1}{4}$ Alb., solgte Carl Thomas Nielsen 1848 til Niels Søgaard Nielsen.

Gaard Nr. 2 er en gammel Selvejerbondegaard. Den ligger vistnok paa sin gamle Plads, nu kaldes den „Daugaardsminde“. Dens Beboere har været: 1573 og 1624

Mads Persen, 1640 Søren Madsen, 1654 og 1664 hans Enke Anna Sørensen, 1686 har Søren Pedersens Enke Gaarden, men 2 Aar efter er hun bleven gift med Peder Sørensen Cortsen. Han døde 1713, 73 Aar gl. Hans Enke Lene, salig Peder Cortsens, døde 73 Aar gl. 1725. 1712 overtog deres Søn Jens Pedersen Gaarden paa Grund af Faderens Svagelighed, 1721 skøder han og hans 2 Svogre Niels Pedersen i Horsted og Mads Hansen i Skanderup Gaarden til Søren Pedersen, der vistnok er Jens Pedersens Broder. Søren Pedersen var ikke Mand paa Gaarden i ret mange Aar; thi 1730 ægter Maren Hansdatter, der vist var hans Enke, Jens Christensen fra Daugaard, hun døde 69 Aar gl. 1768. Deres Søn Hans Jensen Daugaard, f. 1737, fik Gaarden 1760 og købte den til rigtig Selveje. Gaarden havde da 65 Fag Hus, og dens Besætning var 6 Bæster 6 Køer, 4 Ungnød og 12 Faar. En Søn af ham, Niels Andersen Hansen Daugaard, fik Gaarden i Eje 1803, og en Søn af ham, Søren Nielsen Daugaard, fik den 1849. Han var gift 3 Gange, og hans Enke, der var fra Stokballegaard i St. Velling, ægtede Therkild Bundgaard fra Andkær. Han ejede Gaarden i mange Aar. En Dattersøn af Søren Daugaard, Thorvald Buhl, er nu Gaardens Ejer. Ejendomsskyld: 81,300.

G a a r d N r. 3 g l. M a t r. Beboere: 1686—1712 har Jens Hansen Gaarden i Fæste, han døde 79 Aar gl. 1737. Hans Søn Søren Jensen fæstede 1712 Gaarden efter sin gamle Fader. Søren Jensen, der blev 81 Aar gl., døde 1751; men omkring 1730 fik Jens Jensen Boesen Gaarden; han blev 1739 gift med Anna Pedersdatter af Horsted. 1729 nævnes Søren Boesen af Stubberup i Kirkebogen, det er sagtens den samme som Søren Jensen. 1754 døde Mette Boeses, 86 Aar gl., saa Jens Boesen maa have været gift 2 Gange. Han havde ogsaa Gaarden 1767, og købte den til Selveje. 1789 købte Hans Hermansen Kaltoft Parceller af Gaardene Nr. 3 og 4 af Peder Jensen Boesen. Hartkornet var 9 Tdr. 2 Skp. 1 Fdkr. 1 Alb., saa da var de 2 Gaarde udparcellerede.

G a a r d N r. 4 g l. M a t r. Beboere: 1664 Søren Knud-

sen, 1688 Jens Sørensen, 1718 Søren Jensen, 1725 ægter han Margrethe Sørensdatter, 1733 og 1765 er Kristen Sørensen Kyed Fæster af Gaarden. Hans Kone døde 1761, 59 Aar gl. Christen Sørensen Kyed blev 89 Aar gl. og døde 1774. Han har muligvis købt Gaarden til Selveje; hvor de 2 Gaarde har ligget, og naar de er udparcellerede, ved jeg ikke. Herman Kaltoft i Stubberup, der tidligere havde boet i Fredericia, Follerup og Velling, døde 1787, 90 Aar gl. Hans Søn Hans Hermansen døde 1816, 77 Aar gammel.

Nr. 5 er en mindre Gaard, som 1688 haves i Fæste af Jens Hansen, hans døde 79 Aar gl. 1737. 1718 bor Mikkel Andersen, 1733 hans Søn Niels Mikkelsen og 1765 af Kristen Jensen.

Nr. 6 er en mindre Gaard eller et Bol. Beboerne her var 1686 og 1688 Frederik Jørgensen, 1718 Hans Lassen, 1733 og 1765 Niels Mikkelsen og Kristen Jensen. De 2 Ejendomme er altsaa i disse 2 Aar lagde sammen og har de samme Fæstere. 1798 skøder Peder Hansen Høeg den samlede Ejendom til Anders Nielsen Høeg. Peder Jensen ejede Gaarden 1813, hans Eftermand var Mathias Iversen, hvis Søn Jens Mathiassen fik Gaarden efter sin Fader. Enken efter Jens Mathiassen blev 1855 gift med Henrik Jensen. Gaarden, der kaldes „Nedergaard“, har senere været ejet af Peder Iversen, nu af hans Sønner. Ejendomsskyld: 64,500.

Et lille Bol Nr. 7 beboedes 1688 af Niels Degn, 1718 af Niels Smed, 1733 af Søren Krogs Enke og 1765 af Jokum Olesen, der købte det til Selveje 1767.

1780 fik Jørgen Mathiassen af Mads Nielsen Skøde paa „Lille Mølbjerg“ og en Eng, kaldet „Roy“. Hartkorn 1 Td. 4 Skp.

„Korshøjgaard“ er maaske en af de gamle Gaarde. 1827 skøder Jørgen Mathiassens Enke Gaarden til Jens Chr. Sørensen (Ladegaard), Peder Jensen Vendelbo skøder ligeledes samme Aar Jorder til denne. En senere Ejer af Gaarden var Johannes Jensen (Melkjær) fra Tyvkær, og efter

nam Sønnen Hans Peter Jensen. Nuværende Ejer er Anton Jensen fra Nørre Bjært, der er gift med Formandens Enke. Ejendomsskyld: 59,100.

F a t t i g g a a r d e n i Stubberup, den tidligere Kro, solgte Clemén Clausen 1845 til Christen Andersen. Hans Eftermand paa Gaarden var Sønnen Anders Christensen. Ejendomsskyld: 20,800.

G a a r d e n „H v i d b j æ r g“ solgte Mads Pedersen 1847 til Mads Sørensen. Det er vist den Gaard, som i en Række af Aar ejedes af Mads Ploug.

G a a r d e n „F r i d b j æ r g“ solgte Peder Sørensen Ravn 1847 til Hans Buhl Jensen.

E n G a a r d N r. 8 a o g 4 b, n y M a t r., solgte Peder Hansen (Vonge) 1850 til Sønnen Peder Pedersen (Vonge), han solgte den til Terkild Bundgaard, som solgte den til sin Plejesøn Johannes Dam, hvis Enke er gift med dens nuværende Ejer Niels Peter Nielsen. Ejendomsskyld: 29,800.

Peder Hansen (Vonge) slog i Hidsighed en Mand ihjæl med en Spade, fortæller man, og derfor fik han 2 Aars Tugthusstraf. 1843 spørger Sogneraadet Amtet, om han kan optages paa Valglisten af nævnte Grund.

G a a r d e n „H a l s k o v l u n d“ solgte Kaltoft 1815 til Niels Pedersen Pjenggaard. Ole Augustinussen fra Skærup og dennes Søn Niels Augustinussen ejede Gaarden i mange Aar. Nu ejes den af Niels Hviid. (Niels A. Jensen). Ejendomsskyld: 36,900.

„S o f i e n l u n d“ skødede Peder Andersen Kjærs Arvinger 1844 til Anders Pedersen Kjær. I den senere Tid har den ofte skiftet Ejer og har bl. a. været ejet af Basse fra Pjedsted, Svend Andersen og flere. Nuværende Ejer: Ejner Lauridsen. Ejendomsskyld: 26,500.

„S o l h e d e“ købte Gabriel Pedersen Rix 1843 af sin Fader Peder Chr. Rix, Peder Skov, kaldet Smed, ejede den i en Del Aar; nu ejes den af Hans Jensen. Ejendomsskyld: 17,500.

Horsted.

Gaard Nr. 1 gl. Matr. synes at være den Gaard, som nu ejes af Peder Mortensens Enke. Det er en gammel Selvejrbondegaard. Dens Beboere har bl. a. været: 1573—1616 og 1624 Las Jensen, 1640 Anders Lassen, 1654 Jørgen Pedersen Buck, 1664 Mikkel Andersen Feldbereder, 1683 Jes Sørensen, han var gift med Nis Jepsens Datter, Anna, af Vinding, 1688 Niels Madsen, 1690—1708 Søren Jessen, 1708—1743 Peder Nielsen, det sidste Aar søger Mads Pedersen Husbondshold paa sin afdøde Faders Peder Nielsens og sin Moder Zidzel Madsdatters Gaard. Hans 2 Søskende arver hver 200 Slettedaler. 1765 har Ole Jensen Hvejsel Gaarden, som han køber til Selveje. 1772 bliver Niels Nielsen fra Vinkel i Mammen Sogn ved Viborg gift med Ole Hvejsels Plejedatter Maren Sørensdatter Hvejsel, der saa faar Gaarden. Niels Nielsen Vinkel dør efter faa Aars Forløb, og hans Enke ægter saa Markus Hansen fra „Grønhavegaard“ i St. Velling. 1820 sælger han Gaarden til Morten Jørgensen fra Pjedsted; men da er dens Hartkorn kun 2 Tdr. 2 Skp. 2 Fdkr. eller ca. $\frac{1}{3}$ af, hvad det var, da han overtog Gaarden. Resten lægges under Gaard Nr. 2, som Markus Hansens Søn Niels Vinkel Markussen, f. 1788, havde faaet ved at ægte Niels Jepsens Datter Maren Nielsdatter 1820. Markus Hansen døde 1825, 64 Aar gl. Morten Jørgensens Søn, Christen Mortensen, fik Gaarden efter sin Fader 1857, og han ejede den til 1903, saa afstod han den til sin Søn Peder Mortensen, der døde i November 1928. Hans Enke ejer nu Gaarden. 1847 fæstede Morten Jørgensen et Stykke Jord i 200 Aar af Niels Vinkel Markussen. Ejendomsskyld: 41,600.

Gaard Nr. 2 gl. Matr. er vistnok den nuværende „Horstedgaard“. Det er en gl. Fæstegaard. Fæstere og Ejere har bl. a. været: 1624 Anders Nielsen, 1640 og 1654 Jørgen Andersen, 1664 Christen Harboe, efter ham Peder Olufsen, der døde 1733, 80 Aar gl. 1688 hedder Fæsteren Jens Sørensen, 1718 og 1733 Niels Pedersen, hans Enke Maren Pedersdatter ægter Eftermanden paa Gaarden Jep Pe-

dersen, der køber Gaarden til Selveje 1767. Maren Pedersdatter døde 1784. Ved Skiftet efter hende er hendes Svoger Hans Pedersen Koed i Viuf Formynder for nogle af Børnene. Gaardens Besætning bestod da af 5 Heste, 8 Køer, 9 Ungnød, 4 Faar og 3 Svin. Jep Pedersen døde 80 Aar gl. 1805, han er maaske en Søn af Peder Jessen, Skærup Annexgaard. Aaret efter fik Niels Jepsen Skøde paa Gaarden, hans Datter Maren Nielsdatter blev som omtalt foran gift med Niels Vinkel Markussen fra Gaard Nr. 1, han, der døde 1856, 68 $\frac{1}{2}$ Aar gl., lagde ca. $\frac{2}{3}$ af sin Fødegaards Jorder under sin Gaard, saa den blev den største i Sognet. 1850 havde den 21 Tdr. Hartkorn. Niels Nielsen Vinkel fik Gaarden efter sin Fader. 1862 lod han „Fælledgaard“ opføre paa Gaardens Fælled Nord for Klattrup Mark. Denne Gaard forpagtedes i nogle Aar til Hestehandler Lyse, senere solgtes den til Forstkandidat Løwenfeldt. Ved dette Salg fulgte „Storskoven“ med. Løwenfeldt ejede Fælledgaard i mange Aar. Senere har den bl. a. været ejet af Lind fra Rugsted. Nuværende Ejer er Møller. Skoven og en Del af Marken er frasolgt. Dens Ejendomsskyld er 48,200. — Horstedgaard solgte Vinkel 1906 til P. O. B. Hall. Senere Ejere bl. a. H. Bech, V. Rodskjer, H. Chr. Hansen, J. Hasling, C. Lund, Kristoffer Basse, R. P. Juhl. Nu er den forpagtet bort til Lomholt fra Rugsted. De Ejendomme, der ligger mellem den nedlagde Gaard „Fuglsang“s Mark og Vejen efter Svinholt, er Parceller fra Gaarden. En af disse Ejendomme ejedes i mange Aar af Rokkedrejer Stefan Henriksen, nu af Niels Kristensen, en anden af Peder Skovsen, nu af hans Søn Jens Skovsen. — Horstedgaards Ejendomsskyld er 130,500. — „Store Knud“ og Niels Povlsen havde ogsaa 2 Steder der.

Gaard Nr. 3 er udparcelleret, man mener, den har ligget i Nærheden af Gaard Nr. 1. Dens Fæstere har bl. a. været: 1624 Niels Andersen, 1640 Steffen Lassen, 1654 og 1664 Peder Pedersen, 1686 og 1688 Mads Sørensen (Jyde), 1718 har hans Søn Søren Madsen Gaarden, han overtog den 1705 og døde 50 Aar gl. 1724. Hans Efter-

følger omkring 1730 var Niels Christensen. 1740 er han død, og hans Enke ægter saa Søren Pedersen. Gaarden har da 50 Fag Hus og en Besætning paa 6 Bæster, 6 Køer, 3 Ungnød og 10 Faar. (1760 døde Peder Sørensen i Horsted, 100 Aar.) 1765 er Jens Pedersen Gaardens Fæster, og han køber den 1767 til Selveje; omkring 1789 skøder han Gaarden til Mads Jensen. Gaardens senere Ejere kender jeg ikke, men nogle af de Gaarde, der ligger paa Horsted Mark, maa jo være Parceller af den. Sandsynligvis er Gaarden udparcelleret 1798.

Gaarden „Horstedlund“ siges at have ligget lidt Sydvest for Horstedgaard. 1813 skødede Iver Jørgensens Enke den til Lars Jensen, der døde 1822, 41 Aar gl. Aaret efter ægter hans Enke, Agnete Jensdatter, Anders Madsen fra Mørkholt, 1855 fik dennes Søn Lars Andersen Gaarden i Eje i en Række af Aar til sin Død, hans Enke Ane Ladegaard Nielsen ægtede Knud Jensen, som saa ejede Gaarden i nogle Aar. Han solgte vistnok til Niels Madsen Hvid i Skærup. Nuværende Ejer er Søren Thomsen. Ejendoms-skyld: 27,900.

Ejendommen „Kejserholm“, som laa sydøstlig paa Horsted Mark, er nedbrudt for nogle Aar siden. Peder Rasmussens Enke solgte den 1822 til Niels Pedersen, der 1835 solgte den til Peder Nielsen. Omkring 1870 solgte Lille Peder Haar den til Peder Husmann, dennes Svingersøn Hans Hansen nedbrød Bygningerne paa Ejendommen og opførte en ny Gaard paa den, „Hegnet“, nær ved Horstedlund, som før har hørt til „Nylykkegaard“ i Klattrup.

Gaarden „Fuglsang“ Syd for Svinholt Skov, hvortil Lodden Hegnet var købt af Jakob Kristian Lange, er nedlagt, og dens Jorder lagt under Hans Hansens nye Gaard. Fuglsang solgtes 1829 af Morten Nielsen paa Stadegaard i Højen til Anders Jonasen, omkring 1860—70 ejedes den af Hans Møller, der flyttede til Erritsø. En Mand fra Starup var ogsaa i nogle Aar Gaardens Ejer, men en af de sidste var forannævnte Hestehandler Jakob Kristian Lange, som i en Række af Aar var Ejer af Afbyggergaarden fra

Højen Præstegaard. — Hans Hansens Gaards Ejendomsskyld er 32,100.

Gaarden „Horstedkær“ ved Svinholtvejen blev 1849 af Jørgen Christensen solgt til Niels Poulsen fra Rans, der vist omkring 1870 solgte den til Ferdinand Friis fra Agrup Skov. Dens nuværende Ejer er Jens Madsen Jensen, som tidligere har boet i Haastrup. Ejendomsskyld: 17,000.

Gaard Nr. 3 ny Matr. ejedes i mange Aar af en Mand, som jeg mindes under Navnet „Gamle Iver“, hans Navn var vist Iver Hansen. Han førte i flere Aar Proces med sin Nabo paa Gaarden „Egelund“, og det gik saavidt, at Ivers Gaard blev udparcelleret i flere mindre Ejendomme af en Sagfører Sønderø. Efter at Gl. Iver i 16 Aar havde ført Proces, vandt han dog sin Sag, og fik sin solgte og udparcellerede Gaard tilbage og samlet igen. Man siger, at Gl. Ivers Kone Ane var hos Kongen for at tale deres Sag for ham. Andre siger, at Kammerraad Dalgas hjalp dem. Brødsgaard ejede Gaarden i mange Aar, nu ejes den af hans Søn Jens Jepsen Brødsgaard. Ejendomsskyld: 23,200.

Gaard Nr. 4 ny Matr. 1817 solgte Niels Pedersen Gaarden til Henrik Jørgensen, en Søn af denne Jørgen Henriksen afstod 1848 Gaarden til sin Søn Bertel Henriksen, kaldet Snedker Bertel, som vist var Ejer af Gaarden i mange Aar. Senere var den i mange Aar i Peder Rønnings Eje, han kom fra Bramdrup og var i flere Aar Formand for Højen-Jerlev Sogneraad. Nu ejes Gaarden af hans Søn Søren Rønning. Gaarden kaldes vistnok Kohavegaard efter Marken, hvorpaa den ligger. Ejendomsskyld: 23,200.

Ejendommen „Hesselholt“, Matr. Nr. 9 ny Matr., blev 1853 af Henrik Bjerrum, kaldet Ulv, solgt til Niels Bjerrum, hans Eftermand var Kristian Olesen (Vollesen), som solgte til Andreas Slot, der blev Gæstgiver i Kolding, han solgte til Pastor Sørensen, der havde været Præst paa Fyn, men, som man siger, blev afsat, fordi han og Degnen kom op at slaas i Kirken; Degnen stak nok Præsten med

en Knappenaal, da han skulde hjælpe ham at faa Præstekjolen paa (om Sagnet taler sandt, ved jeg ikke). Pastor Sørensens Bestyrer Jens Peter Jensen, kaldet J. P. Præst, var i nogle Aar Ejer af Gaarden, han solgte til Anders Qvist og fik dennes Ejendom paa Fredericia Nørremark. Af senere Ejere kan nævnes Gregers Hansen og dens nuværende Ejer Vemmelund. Ejendomsskyld: 11,000.

Der er jo flere Ejendomme i Sagnet, som jeg ikke har omtalt; men de er næsten alle af nyere Oprindelse. Forøvrigt har det været vanskelig at faa Oplysning om mange af de gamle Gaarde. Der er ikke ret mange gamle Slægtsgaarde i Sagnet, og adskillige Gaarde har ofte været i Handedelen i den nyere Tid.

Af Stednavne kan nævnes:

I **H o r s t e d**: Storskoven, Hegnet, Fælled, dens nordligste Del kaldtes forhen „æ rø Fælet“, Smørhullet, Smørhulsbakken, Kohaven, Kohavevejen, Komarken, Fisketoften, Smaatofterne, Damholm, Østermarken, Nørremarken, æ Vige (Hjørnet af en Mark).

I **H ø j e n**: Højen Tang, Tving, Aakærlund, Bavnhøj, Halskovbæk, Kjeldsensminde, Nørremarken, Søndermarken, Højen Hede, Højen Skov, Rugbjerg, Stenhøj, Pjengaards Toft, Lysumdal, Stensig, Oxvig Mose, Stævningsmose, Stævningsbakken (Bystævnet skal forhen været holdt her), Højen Bæk, Kromosen, Møllegaarden, Ærtebjerg, Faaretoften, Bak-kærel, Købkærskilde, Brandhule, Drouild, Larsletdal, Torn-dal, Hummelgaard, Hjortbjerre Bakker, Skivdalshule, Vejlesti, Dunbjerg, Eskehøj, Esketoft, Torndalsbæk, Rytterbakken, Tyskerstien, Kristiansminde, Afbyggergaard fra Præstegaarden, den første Forpagter 1867 hed Kristian Andersen, Bromaasbakke, Eskemade, Lammehaven, Lunden, Havehus, Svejenporrer, Højen Hule, Stokkebroen, Nederbro, Hjulbæk Skov, Højen Kær.

I **S t u b b e r u p**: Ved Sofienlund laa forhen 2 mindre Ejendomme, som kaldes „Tullehusene“, Engheden, Hvidbjerg, Møgelhøj eller Sortehøj, Herredsvejen, Starupvejen,

Kalgaardholt, Sandagergaard, Lillehøj, Skippergrund, Rævehøjen, Surmade, Vestermarken, Ellehaven, Solhede.

1821 klager Kristen Pedersen paa Marielund og Niels Iversen i Højen over, at Gaardmand Ole Nielsen i Højen foruretter dem ved paa lovstridig Maade og uden Gavn for sig selv afleder Vandet fra sit naturlig Fald fra hans Mark, saa det ikke, som hidtil, kommer dem til Nytte paa deres Enge, ligeledes klager de over, at han har afhegnet og aflagt en Kirke- og Skolesti fra Højen Landevej til Højen By. Det oplyses, at Stien skal have gaaet over Marken i umindelige Tider. En Landvæsenskommission afsiger den ¹²/₁₂ 1821 sin Kendelse i Sagen, der gaar ud paa, at Peder Lomholt Olsen, Ole Nielsens Søn, der nu ejer Gaarden, under en Dagmulkt af 2 Mark Sølv inden 4 Uger skal lade Vandet faa sit gamle Løb, samt paa egen Bekostning lade opføre en forsvarlig Bro paa Vejen, saa Vandet kan flyde til Engen uden at beskadige Vejen. Stien er Peder L. Olsen derimod berettiget til at aflægge og afhegne.

Nogle Uddrag af Højen-Jerlev Sogneraads ældste Forhandlingsprotokol.

Ved Valget til Sogneraad d. ²⁵/₁₁ 1841 valgtes af de højstbeskattede Vælgere (61), deraf boede de 36 i Højen Sogn, og af disse var de 26 bosiddende i Højen By og paa dens Mark, de 8 i Stubberup og de 2 i Horsted. Valgt blev: Dalgas, Aldebertsminde, (55 Aar gl.) 48 Stemmer, Mads Madsen, Oxvig, (48 Aar) 45 St., Kock, Jerlevgaard, (28 Aar) 39 St., Peder Olesen Lomholt, Højen, (49 Aar) 31 St., Niels Nielsen Gaarslev i Jerlev (45 Aar) 34 St., Jens Iversen Boesen, Mejsling, (48 Aar) 31 St., Frands Mortensen, Højen, (41 Aar) 30 St. og Peder Mikkelsen paa Pjengaard (51 Aar) 27 St.

C. Dalgas, Aldebertsminde, valgtes til Formand, og han sendte den ²/₁ 1842 paa Sogneforstanderskabets Vegne en Skrivelse til Etatsraad, Herredsfoged Herslev i Vejle, hvori det bl. a. hedder, at „det er vort Ønske og faste Forsæt at

medvirke ved alle de Midler, der staar til vor Raadighed til at fremme og opretholde god Politiorden i Kommunen, at drage Omsorg for Bivejenes forsvarlige Vedligeholdelse og Forbedring, og han spørger om hvilke Midler, der staar til Forstanderskabets Raadighed, og hvad der kan gøres for at standse Betleri, Løsgængereri, uberettiget Krohold eller Salg af Brændevin, ikke tilladt eller tilladelige Sammenkomster af Tjenestefolk (saakaldte Legestuer), Uorden paa offentlig Vej eller Gade, men især, hvorledes Forstanderskabet kunde medvirke til at opretholde Husbondernes Myndighed over deres Tjenestefolk (han klager over deres Selvraadighed og Mangel paa Hørighed og Lydighed); thi det er i saa Henseende kommen saavidt hermed, at de største Uordener med Nattesvier, selvtagen Tilladelse til at „absentere“ sig, Forsømmelse af Arbejde o. s. v. daglig forfalder . . .“

1843 dømmes Niels Vinkel, „Horstedgaard“, til at betale 1 Rigsdaler til Herredets Politikasse, fordi han ikke, trods Forstanderskabets Paalæg, har oprenset en Grøft til at aflede Vandet fra Horstedvejen. — Søren Mikkelsen, „Marienlund“ i Højen, maa betale en Bøde paa 5 Rdl., fordi han har borttaget en Sten af en Stenkiste og ikke trods Forstanderskabets Paalæg har bragt den paa Plads igen.

Forstanderskabet holder Møder i Højen Skole. For Lys og Varme m. m. faar Skolelærer Elbæk derfor 1843 5 Rdl.

Skolelærer Andersen, Højen søndre Skole, fik som Betaling for Lys, Varme og Ophold og øvrige Ulejlighed ved Forstanderskabets Møder i Skolen i Aarene 1842 og 43 4 Rigsdaler.

1843 d. 13/11 sælges et faldefærdigt Fattighus til Peder Olesen Lomholt i Højen for 12 Rdl. 4 Mark.

1844 klages der over, at Kromanden i Højen Kro, Rasmus Hansen, Søndag d. 28/11, da der havde været Lystighed i Kroen, ikke havde holdt det ham givne Paalæg at afskedige sine Gæster Kl. 12 Aften, og desuden, at Formandens Tjenestekarle efter Kromandens Opgivende fandtes liggende paa Landevejen og i Kroen til op paa Formiddagen uden Bevidsthed.

1843 d. $\frac{9}{1}$ klager C. Dalgas over, at Sognepræsten i Højen Olevarius fører direkte Brevveksling med By- og Herredsfoged Herslev angaaende Skole- og Fattigsager. Dalgas gør gældende, at Præsten kun er Sekretær i disse Sager, og at de afgøres af det samlede Forstanderskab, hvoraf Præsten jo er Medlem. Senere klager Dalgas til Forstanderskabet over Præstens Opførelse af Fattigregnskabet. Olevarius har opført det paa det Skema, man har været vant til at bruge. Dalgas ønsker det opført paa et andet.

Samme Aar ansøger Forstanderskabet om, at den ny Landevej fra Aakærlund til Blaakærskov maa komme til at gaa ved Siden af den gamle Landevej, da mange Marker ellers ville overskæres i smalle Strimler. Ansøgningen toges ikke til Følge.

1844 blev det vedtaget at opføre et nyt Fattighus, og der var nogen Strid om, hvor det skulde ligge. Forstanderskabet havde købt Jord at opføre det paa Vest for Horsted paa Højen Mark; men derimod protesterede Beboerne i Horsted og nogle Udflyttere fra Højen, de ønskede, det skulde ligge paa Højen Hede. Man havde bestemt, at Huset skulde være 9 Fag langt. Der var indkommen flere Tilbud paa Jordstykker til Have og Byggeplads: Niels Hjuler forlangte 40 Specier for 1 Skp. Land ved Horsted Kirkevej ved Siden af Niels Podes Mark, Niels Pode forlangte 100 Specier for et lignende Jordstykke ved Siden af Hans Roligheds Sted, og Jens Lomholt forlangte 36 Specier for 1 Skp. Land ved Siden af Hans Høets Hus. Saavidt jeg skønner, købte man af Niels Hjuler; men vistnok paa et andet Sted end Tilbudet lød paa.

Anledningen til, at Beboerne i Horsted ønskede Huset lagt paa Højen Hede var, at de var bange for, at hvis Huset kom til at ligge paa Niels Hjulers Mark, vilde de laa Byrden af Fattiglemmernes Overhæng og Trygleri; hertil svarer Sogneforstanderskabet, at den købte Jord ligger omtrent lige langt fra Spidsen af de 3 Vinkler i den ligesidede Triangel, som Højen Sogn udgør. Det ligger tæt ved Møllen og en Korsvej, som fører til Kirken, til Horsted, Højen,

Stubberup, Aldebertsminde, Pjenggaard og Oxvig. Det af Klagerne foreslaaede Sted omtales saaledes: „Det vil komme til at ligge paa Højen Hede, som allerede er overfyldt med Hytter, beboede af fattige Folk, der intet haver tilovers for andre, og af hvilke adskillige ikke vilde afgive det bedste Eksempel for Fattiglemmerne, hvis moralske Forbedring er et af de tilsigtede Øjemed for Opførelsen af et Fattighus. Huset vil paa Højen Hede komme til at ligge i en Udkant af Sognet langt fra Højen og Horsted og noget isoleret fra de stærkest beboede Dele af Sognet, hvor Fortjeneste og Hjælp lettest er at opnaa for de fattige.“

Fattighuset i Højen kostede 433 Rdl. at opføre, en Sum som Sogneforstander Frands Mortensen i Højen havde tilbudt at opføre det for. Et Fattighus i Jerlev var billigere, idet det kun kostede 338 Rdl. Germand Laursen i Mejsling lod det opføre for denne Sum.

1844 var der Tale om at opføre en ny Skolebygning i Jerlev, men Forstanderskabet bad om Udsættelse dermed paa Grund af Opførelsen af de 2 Fattighuse og Byggearbejder ved Jordemoderhuset i Jerlev. Man erkender, at Skolebygningen i Jerlev ikke er tidssvarende, 1845 opførtes der derfor en ny Skole i denne By af Muremester Hans Gjøde for 1744 Rdl. Den var paa 9 Fag. For det gamle Skolehus bød man kun 83 Rdl., og derfor besluttede Forstanderskabet at benytte det som Udhus til Skolen.

Hegnene ved Højen nordre og søndre Skoler istandsættes. Gærdet ved den første kostede 2 Rdl. 4 Mark, og Hegnet med Podninger ved den sidste kostede 10 Rdl. 1 Mark og 8 Skillings.

1844 d. 17/11 har man meddelt Formanden for Sogneforstanderskabet, at Forpagter Elley i Degnegaarden eller Frederikslund og Klodsømager Peder Mejland i Vejle har set, at Rasmus Hansen har brækket Kirkebroen op. Desuden har Sognefoged Jens Nielsen i Højen og Peder Mikelsen paa Pjenggaard hørt, at Rasmus Hansens Kone har fortalt, at det er hendes Mand, som har opbrudt Broen. Det synes, skriver Formanden, at blive Mode i Sognet at

tage sig selv til Rette; thi det er jo ikke længe siden, at et Gangtræ over Aaen mellem Højen og Horsted Mark blev taget op og smidt i Aaen Dagen efter, at det var istandsat.

2 Mænd paa Horsted Fællede Enevold Andersen og Hans Kristensen klager 1844 over, at en Skolesti, som i umindelige Tider har gaaet over Niels Vinkels og Hans Roeds Marker, er afspærret. Hans Roed har intet imod, at Stien gaar over hans Mark langs Hegnet ved hans Gaard. Niels Vinkel vil derimod ikke have den over paa sin, men ind paa Husmand Peder Krejbergs Mark. Lodsejerne gør gældende, at de synes, det er ubilligt, at Stien skal forlægges fra en velhavende Mands Mark til en uformuendes. Stien har fra gammel Tid gaaet over Vinkels Mark og forbi hans Gaard. Stien over Vinkels Mark synes at blive nedlagt mod, at Kørevejen forbedres.

1845 klager Forstanderskabet til Herredsfogden over, at Niels Vinkel har gravet en stor Mergelgrav midt paa den Vej, som gaar fra Horsted By til Højen Kro; han har sløj-fet Grøften, pløjet og tilsaaet saa godt som hele Vejen. Forstanderskabet kan ikke tilstede, at de offentlige Veje nedlægges uden dets Samtykke, og det anmoder derfor Politimesteren om, at Niels Vinkel tilholdes til at indgrøtte Vejen paany og sætte den i forsvarlig Stand, samt at idømme ham en Mulkt for hans egenmægtige og vilkaarlige Hand- lemaade. — Om Vinkel blev idømt en Bøde, ved jeg ikke, men Vejen, sagtens en gammel Vej fra Horsted efter Højen og Vejle, blev vist snart efter nedlagt som offentlig Vej. I Aarene omkring 1868—76 er jeg gentagne Gange gaaet ad nævnte Vej og paa det foran omtalte Gangtræ over Aaen, men da var Vejen kun en Markvej over Horstedgaards Mark. Ved Siden af Gangtræet var et Vadested over Aaen.

1845 d. $\frac{24}{3}$ klager Skrædderkonen Mette Simonsdatter paa Stubberup Mark over, at Severin Pedersen sælger Brændevin. Formanden klager saa over ham til Politimesteren. I Klagen hedder det, at Severin Pedersen sælger Brændevin i Pælge og Pottemaal, samt holder Svir og Kortspil i sit Hus, saa at Koner og Børn i flere Familier lider derunder.

For dette Forhold foreslaas at vedkommende faar en Bøde paa 10 Rdl.

1849 ses, at Lærer P. Berend ved Højen søndre Skole i nogle Aar har været Kirkesanger i Højen, og at Degnen Madsen derfor har ydet ham et aarligt Vederlag paa 10 Rdl., for dette Aar yder Skolekassen ham ogsaa 10 Rdl. 1850 dør Degnen, og Lærer P. Berend beskikkes saa til Kirkesanger.

Samme Aar ansøger Lærer Elbæk i Højen og Jagd i Jerlev om at beholde den Løn, de hidtil har haft, skønt den forhøjes ved, at Offer og Akscidentser efter Degnens Død tilfalder dem af deres Distrikter. Paa denne Ansøgning svarer Forstanderskabet saaledes: „At hvad Jagd i Jerlev og Elbæk i Højen angaar, da har den første saa godt et Embede, som nogen Skolelærer kan ønske sig, og Elbæk har saa stor en Skolelod (20 Tdr. Land), at han kunde leve af den alene, naar han forstod at dyrke den; han kan i alt Fald forøge sine Indtægter betydelig ved at afstaa Halvdelen af Lodden til Berend, der har budt ham 30 Rdl. i aarlig Leje af den, og Berends Stilling vilde tillige blive noget forbedret“. De fik dog ingen Lønnedsættelse, den vilde Skoledirektionen og Ministeriet ikke gaa ind paa. Skoleloden blev senere delt i to og lagt til de 2 Skoler. Det har været meget uheldigt for Læreren i Højen nordre Skole at have Jordloden saa langt borte. For søndre Skole laa Lodden belejlig, da denne Skole omkring 1840 opførtes paa den. Nu ligger der en Gaard, hvor Skolen laa, og til den hører Lodden.

1851 klages der til Skoledirektionen over, at nogle Beboere leverer vaadt Træ til Højen Skole. Følgen heraf har været, at Skolen ikke har kunnet opvarmes tilbørlig. Selv større Lodsejere har leveret grønt Træ ved Juletid, ja, endog i Marts Maaned. Der synes altsaa at have været en daarlig Ordning med Hensyn til Levering af Brændsel til Skolerne; thi det synes at være leveret af Distrikternes Beboere:

1850 har man en Oldermænd i Stubberup; thi da søger Gaardejer Jens Sørensen Ladegaard om Fritagelse for dette

Hverv, og Forstanderskabet mener, man bør foreslaa en ny, nemlig Gaardejer Søren Nielsen Daugaard, i hans Sted, og at Bestillingen ikke kan nedlægges, da Sognefogden bor saa langt borte fra Byen.

I Krigsaarene 1848—50 blev der ydet Hjælp paa de Ejendomme, hvor Mændene var indkaldte til Krigstjeneste. Vejle Amt anmoder bl. a. Forstanderskabet om at meddele Anders Pedersens Hustru paa Stubberup Mark, at Amtet efter de fra Forstanderskabet modtagne Oplysninger maa antage, at hun efter at have modtaget Understøttelse i 42 Arbejdsdage foreløbig vil kunne hjælpe sig selv, navnlig selv besørge sin ikke ubetydelige Kornhøst tærsket. Skulde hun komme i Nød eller Trang, kan hun henvende sig til Sogneforstanderskabet, der saa vil hjælpe hende (1850).

1852 klages der over, at Niels Andersen Møller paa Højen Hede uden Tilladelse har holdt Legestue. 5 Tærskere nævnes som Deltagere i denne, nemlig: Mads Tærsker hos Jens Pedersen paa Pjenggaard, 2 Tærskere hos Niels Vinkel Markussen, Horstedgaard, og 2 hos Clausen paa Aldebertsminde.

Ved et Sogneraadsmøde i Maj 1853 blev der Uenighed mellem Forstanderskabets Formand og Pastor Svejstrup, og denne Uenighed førte til, at C. Dalgas nedlagde sit Hverv som Formand for Sogneraadet og udtraadte af dette. Han skriver, at han møder systematisk Modstand i Forstanderskabet. Koch, Jerlevgaard, blev saa Formand, 1854 blev han afløst af Friis paa Stenegaard og Aaret 1855 overtog Pastor Svejstrup Bestillingen. Møderne bestemte man da skiftevis at afholde i Højen nordre Skole og hos Mads Andersen (Mads Forpagter), Kirkehøj, Jerlev Mark.

Til Belysning af den økonomiske Tilstand m. m. til forskellige Tider meddeles

Uddrag af nogle Skifter efter Skifteprotokoller i Viborg Landsarkiv.

1. 1692 er der Skifte efter Selvejergaardmand Søren Pedersens Hustru Ingeboig Andersdatter paa Gaard Nr. 11 i

Højen. Af Besætning paa Gaarden nævnes da: 1 rød-blisset Hest, 10 Aar gl., Værdi 4 Rdl., 1 brun Hoppe med et Øje, 22 Aar gl., 2 Rdl. 2 Mark, 1 gl. graa Hest 2 Rdl., 1 sortbroget Ko 4 Rdl. 2 Mark, 1 gl. sortstjernet Ko 2 Rdl. 2 Mark, der er 4 Faar, som værdsættes til 2 Rdl. 5 Mark.

2. Samme Aar er der Skifte efter Gaardmand Gyde Eriksens Hustru Anna Hansdatter, Gaard Nr. 13 i Højen. Af Besætningen nævnes da: 1 sortbroget Hest, 13 Aar gl., 8 Rdl., 1 brunblisset Hoppe, 13 Aar gl., 7 Rdl. 2 Mark, 1 brunblisset Hestplag 6 Rdl., 1 sort Hoppe 6 Rdl., 1 blaa-huet Ko 6 Rdl., 2 gamle Køer 10 Rdl., 1 sorthuet Ko 5 Rdl. 2 Mark, 1 sortstjernet Ko 4 Rdl. 2 Mark, 1 graa Ko 4 Rdl. 2 Mark, 1 Kvie 4 Rdl., 1 sort-hjelmet og 1 sortstjernet Stud er vurderet til 12 Rdl., 2 sorthjelmede Stude til 9 Rdl., 1 blakket Ungnød 4 Rdl., 1 ravnsort Stud og 1 do. 4 Rdl., 2 Kvier (Ungnød) 2 Rdl. 2 Mark.
3. 1697 er Gmd. Jens Jensens Hustru Anna Hansdatter i Stubberup død. Ved Vurderingen af Boet møder Sognefoged Henrik Madsen i Herredsfoged Bertel Pedersens Sted. Gaardens Besætning bestaar da af 3 Heste, 4 Køer, 2 Ungnød, 2 Kalve og 6 Faar. Jens Jensen havde vistnok en kort Tid Nr. 6 i Fæste.
4. 1702 er der Skifte efter Morten Hansens Hustru Anna Jensdatter, Gaard Nr. 2 i Højen. Af Børn nævnes: Hans Mortensen, 36 Aar gl., Karen Mortensdatter, gift med Hans Nielsen i Højen, og Maren Mortensdatter, gift med Peder Jensen i Højen. Hans Mortensen overtager Fæstet af Gaarden efter Faderen. Dens Besætning er 5 Heste, 6 Køer, 2 Kvier og 2 Kalve.
5. 1709 er der Skifte efter Selvejergaardmand Niels Christensen, der har Halvdelen af Nr. 8 i Højen. Han var gift med Karen Hansdatter. Af Besætning nævnes ved Skiftet: 1 brun Hest, 8 Aar, 9 Rdl., 1 do. 9 Rdl., 1 Hestplag 9 Rdl. 3 Mark, 1 Hoppe, 8 Aar gl., 4 Rdl., 1 blisset Hest 8 Aar, 9 Rdl., 1 Ko, 9 Aar gl., 8 Rdl.

- 1 do. 9 Rdl., 1 Stud 12 Rdl., 2 Ungnødkalve 1 Rdl. 2 Mark, 3 Faar 1 Rdl. 3 Mark og 8 Skilling.
6. 1716 er Selvejergaardmand Hans Jørgensen, Gaard Nr. 11, død. Der er en Enke Anna Madsdatter og et Barn Anna Hansdatter, $\frac{1}{4}$ Aar gl. Ved dette Skifte fordrer Præsten 2 Rdl. for Ligprædikenen og Degnen Niels Andersen 3 Mark.
 7. 1704 er der Skifte efter Rytterbonde Jens Sørensen, Gaard Nr. 4 i Stubberup. Der er en Enke Tove Pedersdatter og Børnene: Søren Jensen, som har Gaarden i Fæste, en Datter er gift med Anders Iversen i Hesselballe, og desuden er der 2 ugifte Døtre hjemme paa Gaarden. Formynder for dem er Søren Jensen i Horsted. De arvede hver 100 Slettedaler.
 8. 1720 er der Skifte efter Gmd. Hans Andersen i Højen, som vistnok boede paa Nr. 10. Han har været gift 2 Gange. Hans efterlevende Enke er Bodil Pedersdatter. Der er en Steddatter Maren Hansdatter. Enkens Læggværges er Jens Krog paa Oxvig, og Datterens Formynder er Niels Pedersen i Horsted. Enken lover at betale Steddatteren 100 Slettedaler. Desuden lover hun at opbygge den øde Gaard, hun bebor, forsvarlig.
 9. 1723 er der Skifte efter Poul Gydesen, som beboede en Ryttergaard Nr. 13 i Højen. Der er en Enke Sidsel Nielsdatter og 5 Børn. Læggværges for Enken er Thomas Jørgensen i Højen. Taksationsmænd ved Skiftet er Sognefoged Mads Henriksen og Niels Pedersen i Højen. Tilstanden er daarlig. De 5 Børn arver hver 10 Rdl. Enken lover at holde Gaarden forsvarlig med Besætning og Bygninger.
 10. 1729 er der Skifte efter Selvejergaardmand Jens Lassens Hustru Kirsten Olufsdatter Gaard Nr. 9 i Højen. Ved Skiftet nævnes Børnene: Ole, 36 Aar, Las, 33 Aar, Hans, 30 Aar, Las, 27 Aar, Peder, 25 Aar, Niels, 20 Aar, og Ludvig, 16 Aar. Disse 7 Sønner tillægges hver 1 Rdl. $8\frac{13}{14}$ Skilling, og Faderen lover at betale dem denne Arvepart, naar forlanges mod Afkald og Kvitte-

ring, der sikrer Børnene derfor i Selvejerrettigheder at være prioriteret.

11. 1727 er Selvejergaardmand Ole Nielsens Hustru, Karen Madsdatter, Gaard Nr. 8 i Højen, død. Værger for Børnene, hvoraf der er 4, er Peder Nielsen i Horsted og Søren Jensen i Stubberup. Af Børnene er Niels 20 Aar, Mette 15 Aar, Mads 12 Aar og Kirsten 3 Aar. Hver af Sønnerne arver 80 Rdl. og 1 Par Hoveder til en Værdi af 13 Rdl. 2 Mark. Døtrene arver 40 Rdl. hver, en Seng til en Værdi af 13 Rdl. 2 Mark og 1 Kiste til en Værdi af 2 Rdl. 4 Mark. Pengene bliver staaende i Gaarden uden Renter til Sønnerne er 24 Aar gl., og Døtrene til de bliver gifte og forsørgede.
12. 1725 er der Skifte efter Gmd. Søren Madsen, Gaard Nr. 3 i Horsted. Der er 3 Børn: Iver, 8 Aar gl., Mads, 5 Aar gl., og Maren $2\frac{1}{2}$ Aar gl. Børnene arver hver 66 Rdl. 4 Mark. Datteren desuden en Seng saa god som 12 Rdl. Formyndere for dem er Gaardmændene Christen Hansen i Pjedsted, Gaard Nr. 3 gl. Matr., Ole Nielsen af Højen og Peder Nielsen af Horsted.
13. 1727 er Peder Nielsens Hustru i Pjenggaard død. En Søn Niels Pedersen faar Gaarden, en Datter Anna er gift med Ole Kristensen i Stubberup, en Søn Ole Pedersen bor i Højen. En ugift Søster til Niels Pedersen arver 115 Rdl., 1 Seng til en Værdi af 10 Rdl. og 1 Kiste = 5 Rdl.
14. 1735 d. $\frac{15}{9}$ er der Skifte efter afdøde Selvejergaardmand og Sognefoged Mads Henriksen i Højen. Der er en Enke, Mette Hansdatter, Værge for hende er Gmd. Ole Pedersen i Højen, Sønnen Henrik Madsen har overtaget Gaarden. Af andre Børn nævnes: Søren, 27 Aar gl., er Brøggersvend i København, Hans, 24 Aar gl., er Snedkersvend hos Rasmus Snedker i Vejle, Peder, 17 Aar gl., tjener hos Postmesteren i Vejle. Formyndere for dem er Gaardmændene Jens Boesen i Stubberup og Iver Hansen i Eltang, der er Enkens Broder, og som er gift med en Søster til den afdøde. Af Besæt-

ning nævnes: 6 Heste, deraf vurderes den bedste til 3 Rdl. og den ringeste til 1 Rdl. Der er 2 Plage, den bedste af disse vurderes til 4 Rdl. og den ringeste til 2 Rdl., der er 7 Køer, af disse vurderes den bedste til 2 Rdl. 4 Mark, den ringeste til 1 Rdl. 4 Mark. Der er 4 Kvier, der gennemsnitlig vurderes til omkring 1 Rdl. 12 Stude, de 2 bedste af disse værdsættes til 6 Rdl. 4 Mark, og de 2 ringeste og yngste til 1 Rdl. 5 spæde Kalve vurderes til 1 Rdl. 4 Mark, 9 Faar med Lam til 4 Rdl. 3 Mark og 2 Galte, 2 Søer og 4 Grise til 2 Rdl. 1 Mark. Gaardens Hartkorn opgives til 5 Tdr. 2 Skp. 3 Fdkr. 2 Alb., og 1 Td. Hartkorn vurderes til 16 Rdl. = 85 Rdl. 5 Mark. Boet vurderes til 237 Rdl. 1 Mark 6 Skilling; der er et ret stort Bohave. Gaardens Bygninger vurderes til 54 Rdl., nemlig Stuehuset 14 Fag med Kvist 20 Rdl., det østre Hus 8 Fag = 3 Rdl., det søndre Hus, som er Ladehus, 15 Fag = 15 Rdl. og det vestre Hus 16 Fag = 16 Rdl. Stuehuset laa altsaa Nord i Gaarden ud mod Vejen. — Præsten forlanger 4 Rdl. for en Ligprædiken, og Degnen 4 Mark for sin Ulejlighed ved Begravelsen. Anders Sørensen for en Ligkiste at gøre 2 Mark, og desuden har han 1 Rdl. tilgode. — Den afdøde havde en Søster Sidsel Henriksdatter, der var gift med Selvejergaardmand Jens Kristensen (Smed) i St. Velling; en Datter af dem, Dorthea Jensdatter, var gift med Gaardmand Hans Jepsen i Vinding. Deres Søn, Gaardmand Jens Hansen i Vinding, var min Tipoldefar.

15. 1731 er der Skifte efter Selvejergaardmand Christen Jørgensen, Gaard Nr. 11 i Højen. Der er en Enke, Anna Madsdatter, for hende er Mads Henriksen i Højen Længværge, og 2 Børn, Jørgen 8 Aar gl. og Jep 6 Aar gl., for dem er Mads Jensen i Vinding Formynder. Han er gift med Børnenes Moster. — Det er 3die Gang Mads Jydes Datter Anna bliver Enke. 1714 ægter hun Hans Jørgensen, han dør allerede i 1715, saa ægter hun Jep Nielsen, og 1721 ægter hun Christen

Jørgensen. Om hun var gift 4de Gang med Jakob Smed, som var den næste Mand paa Gaarden, ved jeg ikke.

16. 1739 er der Skifte efter Gaardmand Oluf Christensen, Gaard Nr. 1 i Stubberup. Der er en Enke Anna Pedersdatter, for hende er Pastor Storm i Højen Långværg. Der er 3 Børn: Zidsel, 12 Aar gl., Agnethe og Kirsten, 5 Aar. Formyndere for dem er deres Farbroder Niels Christensen i Højen og deres Morbroder Niels Pedersen i Højen samt deres Mosters Mand Niels Nielsen af Pjenggaard. Paa Gaarden er et Stuehus paa 19 Fag med Kvist, et Ladehus Nord i Gaarden paa 26 Fag, et Hus Vesten i Gaarden paa 12 Fag og et Fæhus paa 17 Fag. Besætningen bestaar af 7 Bæster, 9 Køer, 5 Kvier, 4 Stude, 12 Ungnød, 5 1-Aars Kvier, 9 Faar og 3 Væddere. Der er 3 Bistader. Ved Boets Opgørelse bliver der 112 Rigsdaler og 4 Mark til Delling mellem Enken og Børnene, deraf faar Enken Halvdelen, de 3 Børn deler Resten. Enken var allerede gift med Mads Olesen.
17. 1736 er der Skifte efter Selvejergaardmand Peder Nielsen, Gaard Nr. 1 i Horsted. Der er en Enke Zidsel Madsdatter (hun var vist Datter af Sognefoged Mads Henriksen i Højen). Långværg for hende var Jens Krog paa Oxvig. Børn: Niels Pedersen, 27 Aar gl., tjener i Odense, Søren, 25 Aar, er hjemme, Mads, 21 Aar, er hjemme, Niels Olsen i Højen er Formynder, Jens, 10 Aar, Henrik Madsen i Højen er hans Formynder, Maren Pedersdatter er gift med Gaardmand Niels Pedersen, Gaard Nr. 2 i Horsted, Anna, 16 Aar gl., Niels Pedersen er hendes Formynder, Karen, 4 Aar gl., for hende er Gaardmand Kristen Sørensen Kyed i Stubberup Formynder. Børnene arver hver 100 Slettedaler.
18. 1737. er der Skifte efter Jens Pedersen, Pjenggaard. Der er en Enke, Karen Pedersdatter, og 3 Børn: Peder, $3\frac{1}{2}$ Aar gl., Agnethe og Niels, $\frac{3}{4}$ Aar gl. Formyndere for Børnene er 2 Morbrødre, Ole Pedersen og Niels Peder-

sen af Højen, og Ole Christensen i Stubberup. Enken ægter 1737 Niels Nielsen fra Højen, der lover at give Børnene en kristelig Opdragelse. I Arv tillægges der hver af Børnene 53 Rdl. 2 Mark, og Sønnerne hver 1 Par Stude til en Værdi af 8 Rigsdaler, og Datteren 1 Seng til 10 Rigsdalers Værdi.

19. 1784 er der Skifte efter Gaardmand Jep Pedersens Hustru Maren Pedersdatter i Horsted (Gaard Nr. 2). Hun har før været gift med Niels Pedersen, og hun har en Broder Jens Pedersen paa Gaard ~~Nr. 2~~ i Horsted. Der er Børn i begge Ægteskaber. Hans Pedersen (Koed) i Viuf er Formynder for en af Døtrene i sidste Ægteskab. Jep Pedersen er maaske hans Broder. I saa Fald var de Sønner af Peder Jessen og Hustru Anna Jepsdatter paa Annexgaarden i Skærup. Niels Vinkel og Ole Hvejsel i Horsted er Vurderingsmænd ved Skifteforretningen. Paa Gaarden er da 5 Heste, 8 Køer, 9 Ungnød, 4 Faar og 3 Svin.
20. 1786 er der Skifte efter Niels Tullesen, der døde 54 Aar gl. paa „Sofienlund“ paa Stubberup Hede. Stedet har 3 Skp. Hartkorn. Christen Jepsen Ravn i Højen er gift med en Datter af den afdøde. Stedet vurderes til 103 Rigsdaler. Dets Besætning er 2 Heste, 2 Køer, 1 Kalv og 5 Faar. Den bedste Hest vurderes til 10 Rdl., og den bedste Ko til 6 Rigsdaler.
21. 1787 er der Skifte efter Gaardmand Jens Nielsen i Højen. Der er en Enke Dorthe Pedersdatter, som første Gang var gift med Niels Jørgensen i Højen. Hun var fra Dons. I første Ægteskab var 2 Børn, Værger for dem var Peder Hansen i Høllund og Henrik Christensen Ravn i Dons, der var gift med en Søster til Enken. En Broder til den afdøde er Jørgen Nielsen i Højen. Gaardens Besætning var: 4 Heste, 6 Køer, 1 Stud, 1 Kvie, 2 Kalve og 6 Faar. Det var Gaarden Nr. 12, som Niels Jørgensen 1762 fik efter sin gamle Fader Jørgen Nielsen, der da var gammel og vanfør.
22. 1787 er der Skifte efter Kristen Jensen Treu, der har

boet paa et Udbyggersted paa Højen Skovs Grund, kaldet „Hjulbækhus“. Der er en Enke Johanne Andersdatter og Børnene: Peder Kristensen, 24 Aar gl., og Dorthea Kristensen, 26 Aar gl. Sognefogden i Højen Jens Kristensen Hjuler er til Stede ved Skiftet. Børnenes Farbroder er Hans Jensen i Vinding. Paa Stedet er en Besætning af 2 Heste, 3 Køer og 4 Faar. 1788 ægter Hans Hansen fra Velling Enken Johanne Andersdatter.

Nogle Tildragelser i Højen Sogn.

1617 blev Lars Larsen i Højen henrettet for Blodskam.

1612 var der en Mand i Højen, som ikke vilde møde til Ægtkørsel.

1629 fik man saa godt som intet Korn saaet i Højen Sogn.

1602 brændte 4 Gaarde i Højen.

1677 brændte „Højen Storgaard“.

Omkring 1690 var Sognefoged Henrik Madsen i Højen i Stubberup for at anholde en Soldat, der havde forsyndet sig mod det sjette Bud. Soldaterne rottede sig da sammen og førte Sognefogden i Arresten. Da han kom til Stubberup i et lovligt Ærinde, blev Opholdet i Arresten dog ikke af ret lang Varighed (Sessionsprotokollen).

I Vinding Sogns ældste Kirkebog, der begynder 1651, staar: „1669 d. 13de Trinitatis Søndag begravedes et uægte Drengbarn ved Navn Rasmus, Moderen hed Karen Jensdatter. Faderen, sagde Sognemændene, var en Soldat ved Navn Terkild, blev født udi Højen til Jens Mejsling, men mig (Sognepræsten) vilde hun ingen Rede gøre for sit Barn, enten det var en Dreng eller Pige, eller hvem Barnets Fader var, men saa snart hun fik Kirkeværgernes Jens Ulfs og Jep Nissens Lov til at sætte sit Barn i Jorden, drog hun bort, saa jeg intet videre ved om hende, end jeg kunde spørge af Knud Madsen, som sagde, at hun var født i Boring'i Hvirring Sogn og havde tjent i nogen Tid paa Jør-

gen Stålsens Gaard i Svinholt.“ (Jørgen Staalsen var Borgermester i Vejle.)

I Sessionsprotokollen staar: „at Æsra Kønigs i Højen 1741 dømmes til at lide paa Kroppen med 4 Dages Fængsel paa Vand og Brød og dagligt at staa 1 Time i Halsjernet. Hun var bleven besvangret af en Karl i Bredstrup Skov, men vidste ikke, hvor hans Hjemsted var.“

1760 maa Smeden i Højen, Bertel Jørgensen, betale 10 Rdl. i Bøde til Sognets Fattige for 2 Lejermaal, og desuden hensattes han paa Vand og Brød i 8 Dage.

1762 er der en Aftægtsmand Bennet Andersen i Stubberup, der i „uroilige Tanker“ skærer sig i Halsen med en Ragekniv og siden „stikker en Saks i sig“. En Læge i Kolding faar ham under Behandling.

Højen Sogns gamle Hartkorn

var 162 Tdr. 7 Skp. $\frac{1}{6}$ Alb., nemlig:

Højen By	99	Tdr.	7	Skp.	0	Fdkr.	1 ¹⁷³ / ₂₄₀	Alb.
Skovskyld	0	”	5	”	3	”	⁸⁹ / ₁₂₀	”
Præstegaardens Hartk. .	7	”	5	”	3	”	2	”
Horsted By	20	”	0	”	1	”	1 ²⁴¹ / ₃₄₈	”
Skovskyld	0	”	2	”	2	”	0	”
Stubberup By	34	”	0	”	3	”	0	”

Nyt Hartkorn

288 Tdr. 4 Skp. 1 Fdkr. $1\frac{1}{4}$ Alb.:

Højen By	184	Tdr.	0	Skp.	0	Fdkr.	$\frac{3}{4}$	Alb.
Præstegaardens Hartk. var .	12	”	5	”	3	”	$\frac{1}{2}$	”
Horsted By	43	”	5	”	3	”	$1\frac{1}{4}$	”
Stubberup	48	”	0	”	2	”	$1\frac{3}{4}$	”

I Følge Trap „Danmark“ var Indbyggerantallet saaledes: 1925: 941 (1801: 461, 1850: 829 og 1901: 757).

1921 var der 187 Gaarde og Huse i Sognet, 1905: 59 Gaarde med 261 Tdr. Hartkorn og 83 Huse med 27 Tdr. Hartkorn.

Vælgere til Sogneforstanderskabet 1841 var:

	Hartkorn:	Tdr.	Skp.	Fdkr.	Alb.
Pastor Olevarius i Højen	7	5	3	2	
Rasmus Hansen, Frederikslund	4	2	2	2 ⁷ / ₁₂	
Mads Madsen, Oxvig	8	5	3	2	
Peder Mikkelsen, Pjenggaard	4	6	0	1 ¹ / ₄	
Poul Christensen, Højenggaard	8	3	0	0	
Morten Nielsen, Stadegaard	3	3	0	0	
Møller Hans Chr. Rasmussen	0	5	2	1	
Jens Nielsen, Højen Skov	2	2	3	2	
Peder Olesen, Sognefoged	3	7	1	1 ¹ / ₂	
• Laurids Hansen	4	7	1	1 ¹ / ₂	
Niels Nielsen Smed, Højen Skov	2	0	0	0	
Vissing, Stenegaard	6	0	3	1 ¹ / ₄	
Christen Jensen Buck, Højen Skov	1	2	3	4 ⁴ / ₅	
Guldsmid Rau	1	1	1	2 ² / ₃	
Peder Jensen, Højenhus	2	2	1	3 ³ / ₄	
Søren Mikkelsen, Marienlund	3	1	0	2 ⁵ / ₆	
Frederik Christensen, Haraldslund	2	3	3	0	
Peder Lomholt	6	3	3	1 ¹ / ₁₀	
Jens Nielsen	3	2	0	1 ³ / ₈	
Frands Mortensen	5	7	1	2 ⁵ / ₁₂	
Søren Olesen	4	6	1	2 ¹ / ₆	
Jens Jensen Remmerslund, Egelund	1	5	0	2	
Peder Mathias Rasmussen (Poder) Engelund	1	2	1	0	
Kammerraad Dalgas, Aldebertsminde	1	2	2	0	
Niels Jensen Slot	1	1	2	0	
Frederik Christensens Enke	1	2	2	1 ¹ / ₂	
H o r s t e d:					
Niels Vinkel Markussen	10	3	3	0	
Morten Jørgensen	2	2	2	0	
S t u b b e r u p:					
Niels Andersen Daugaard	8	5	3	2	
Jens Hansen Harthe	4	3	1	3 ³ / ₄	
Clement Clausen	3	4	0	0	
Mathias Iversen	3	2	3	1	

Hartkorn: Tdr. Skp. Fdkr. Alb.

Jens Sørensen Ladegaard	2	6	3	1
Hans Hansen Kaltroft	1	5	1	0
Peder Sørensen	1	4	0	0
David Jensen	1	2	1	1/2

I Aaret 1808 blev Græsningen i Højen Skov udskiftet mellem 29 Skovejere, og det bestemtes, hvormange Høveder hver af dem maatte have. Ialt maatte Skoven græsse 194 Høveder. En hel Gaard blev sat til 14 Høveder. De største Skovejere var: Hans Pedersen, Christen Poulsen og Sognepræsten, der har for en hel Gaard, Jens Smed har $12\frac{2}{3}$, Jens Nielsen $11\frac{9}{10}$, Jørgen Nielsen og Jens Ottesen $10\frac{29}{60}$ Høveders Græsning, Thomas Olesen 8 og Niels Knudsen $8\frac{1}{2}$, Christen Pedersen $7\frac{1}{10}$ og Jens Pjengaard, Ole Nielsen, Niels Iversen og Hans Mathiasen hver 7 Høveder. Jens Pedersen $7\frac{19}{30}$. Der var 3, som hver kun havde Græsning til 1 Høved.

Af Formænd for Højen-Jerlev Sogneforstanderskab og Sogneraad

kan nævnes:

- 1841—53 Kammerraad C. Dalgas, Aldebertsminde.
- 1853—54 Proprietær Kock, Jerlevgaard.
- 1854—55 — Friis, Stenegaard.
- 1855— Pastor Svejstrup, Højen.
- 1860—65 Proprietær C. Clausen, Aldebertsminde.
- 1865—67 — Hans Vinkel, Pjengaard.
- 1867—68 Gmd. H. Rasmussen, Degngaard.
- 1868—74 Proprietær Niels Vinkel, Horstedgaard.
- 1874—77 — Claus Madsen, Oxvig.
- 1877—78 Forpagter Rist, Jerlevgaard, efter hans Afrejse
N. Mortensen, Højen.
- 1878—80 Gmd. Hans Rasmussen, Degngaard.
- 1880—86 Proprietær N. Vinkel, Horstedgaard.
- 1886—91 Gaardejer P. Rønning, Horsted.
- 1891—94 — P. Iversen, Stubberup.

1894—97	Gaardejer	Mads Nielsen, Stenegaard.
1897—1900	—	Therkel Bundgaard, Daugaardsminde.
1900—03	—	R. Smith Hansen, Højen Skov.
1903—06	—	Markus Kring, Højen.
1906—09	Kromand	Rasmus Petersen, Jerlev.
1909—17	Gaardejer	Mads Nielsen, Stenegaard.
1917—25	—	Markus Kring, Højen.
1925—	—	Carl Christensen, Engelundgaard.

De i 1925 valgte Sogneraadsmlemmer foruden ovennævnte Formand er: Th. Buhl, Daugaardsminde, Hans Mortensen, Højenhus, Hans Haurballe, Højen Mark, Tømrer Martinus Madsen, Ny Højen, Sognefoged N. Kr. Sørensen, Jerlev, Gaardejer Poul Brødsgaard, Mejsling, Bolsmand Søren Pedersen og Bygmester Chr. Mejer, begge af Jerlev Engmark.

Af Sognefogder i Højen

kan nævnes:

1. Henrik Madsen i Højen, født ca. 1630, død $\frac{8}{12}$ 1700.
2. Mads Henriksen, do. f. 1665, d. 1733.
3. Henrik Madsen, do. f. 1703, d. 1757.
4. Ukendt.
5. Jens Lassen, do. død 1801.
6. Jens Christensen Hjuler, Højen, omtales omkring 1780—90 som Sognefoged, saa han har maaske haft Bestillingen før Jens Lassen.
7. Jens Pedersen paa Pjenggaard ca. 1820.
8. Markus Hansen (Vinkel) i Horsted ca. 1823.
9. Christen Jensen, Storgaard i Højen, 1822.
10. Søren Olesen i Højen 1848, død 1843, 51 Aar gl.
11. Jens Nielsen i Højen 1842—50.
12. Frands Mortensen i Højen fra 1850.
13. Morten Frandsen i Højen.
14. Claus Madsen paa Oxvig.
15. Ole Lomholt, Højen Mark.
16. Carl Nielsen i Højen.

Hvor lang Tid de enkelte Sognefogder har haft Bestillingen, ved jeg ikke.

Medlemmer af Højen Sogns Menighedsraad

er: Pastor O. L. Olesen, Gaardejer Mads Nielsen, Højen, Rentier P. Buhl, Stubberup, Sognefoged Carl Nielsen, Højen, Fru Marie Mortensen, Højenhus, Fru Sine Ravn Petersen, Højen Tang, og Gaardejer Carl Christensen, Højen Mark.

Hjælpekassens Bestyrelse

er: Pastor Olsen, Formand, Fru Kirstine Nielsen, Jerlev, Husmand Peter Hansen, Højen Mark, Gaardejer Hans Hansen, Mejsling, Fru Johanne Baungaard, Højen, Husmand Rasmus Petersen, Jerlev, og Fru Mette Ravn, Højen.

Bestyrelsen for Højen Sogns Sygekasse

er: Maler N. Lynggaard, Højen, Formand, Lærer P. Dandanell, Horsted, Kasserer, Bestyrer Hans Petersen, Højen, Bolsmand Kr. S. Kristensen, Horsted, Gaardmand H. P. Hansen, Højen Skov, Bolsmand Kr. Villadsen, Højen Tang, og Bolsmand Laurits Olsen, Stubberup.

Forskelligt.

Over Døren ind til Kostalden paa Aldebertsminde sad i min Ungdom et Par store Bukkehorn, og man fortalte, at de ikke maatte nedtages (saa de sidder der maaske endnu), for saa blev der saadan Uro blandt Kreaturerne i Stalden, at det ikke var til at være der. Det var Gaardens tidligere Ejer, Hr. Fugl, som gik igen og spøjte, der var Skyld i Uroen. Bukkehornene skulde altsaa være et Værn mod Spøgeriet.

En Gang kom Præsten i Højen og vilde over Vadestedet i Aaen mellem Horsted og Højen. Der var Højvande, saa det var ikke let for ham at komme over. I Nærheden gik imidlertid en stor Dreng og vogtede Kvæg, og han tilbød at bære Præsten over, naar denne vilde konfirmere ham. Præsten lovede dette, men fik Betænkelighed, da han sad paa Drengens Ryg midt i Aaen. Drengen truede saa med at slippe sin Byrde, og Præsten maatte saa for at undgaa

at komme i Vandet love at holde sit givne Løfte. Degnen fra Højen var ogsaa kommen tflstede, og han understøttede Drengen i hans Ønske. Drengen truede flere Gange med at slippe sin Byrde, men hver Gang dette skete, maatte Præsten af Skræk for at komme i Vandet gentage sit Løfte.

For 50—60 Aar siden var det ikke saa sjældent at træffe Folk, der vandrede omkring fra Sted til Sted, nogle for at tigge en Skilling, andre for at faa lidt at drikke. Der var bl. a. Poul Træskobeslag fra Herslev, æ Soldsætter fra samme By, Anders „Op og Ned“ fra Pjedsted, Volle Lurreby fra Højen, Johannes Høt og Søren Hink (Ladegaard) fra Klattrup. Nu er der ikke mange af den Slags Folk. Drikkeriet er aftaget meget. Fra min Ungdom mindes jeg bl. a. ogsaa en Mand, Stormskrædderen, som jeg var bange for; han boede i et lille nu nedbrudt Hus ved Svinholtvejen paa Horsted Mark. — For nogle Aar siden kom der dog en Mand hertil for at tigge, og han præsenterede sig som „Swot Nielses“ Søn fra Højen.

For 50—60 Aar siden, synes jeg, jeg paa Markeder i Vejle kan mindes en Markus Degn fra Højen, som vistnok spillede for Markedsgæster.

Flere af de omtalte Mænd havde jo Øgenavne, jeg tror, man forhen var slem til at give Folk saadanne. Man kunde dog let komme galt af Sted ved en slig Navngivning. Det, fortæller man, maatte en større Gaardmand paa Horsted Mark erkende. I et lille Hus i Højen Enge Vest for Stokkebro boede for en Del Aar siden en Mand, som man, jeg ved ikke hvorfor, kaldte „Ronnevæder Kristian“. Til ham kom Manden fra Horsted, og spurgte, om det var her „Kristian Ronnevæder“ boede, han ønskede at faa ham som Daglejer. Det blev der dog ikke noget af; thi man siger, at Kristian ved denne Forespørgsel blev saa vred, at han tog en Staver og satte efter Horstedmanden, idet han sagde, at han skulde give ham „Ronnevæder“. Manden fra Horsted „benede“ derfor at saa hurtig han kunde.

I „Historiske Strejftog“ fortæller P. Eliassen, at nogle Toldere 1777 havde konfiskeret et Brændevinstøj hos en

Mand i Højen (det var i de Dage, man i Smug selv fabrikerede Brændevin), han idømtes en Bøde paa 30 Rigsdaler. Men Amtmand Hans de Hoffman gik i Forbøn for ham. Han skrev nemlig saaledes: „Manden er overmaade fattig, og skal der for Bøderne gøres Udlæg, vil han paany gaa fra Forstanden, som han var forrige Aar, og saa er Amtet da plaget med ham.“

Jeg antager, det er den før omtalte Bennet Andersen, der er Tale om.

Nogle Uddrag af Sognets ældste Kirkebog i Viborg Landsarkiv.

1683 dør Niels Stajgaard og hans Kone Bodil Madsdatter. Hans Rav i Højen blev slaet ihjæl af et Træ. 1684 dør Peder Pjængaard, 1685 Niels Pjængaard, 1687 Poul Damkjær af Højen, Jens Sørensen af Horsted og Niels Due af Stubberup, 1688 Hans Knudsen i Pjængaard, Terkil Degn og Jørgen Galskøt af Stubberup, 1693 Karen Krogs af Oxvig, 1699 Ole Skomager i Horsted, 1700 Mads Skomager i Højen og den gl. Sognefoged Henrik Madsen, 1701 Søren Madsen i Oxvig og Morten Mogensen i Galskøt, 1702 Salig Søren Oxvigs (Madsens) Kone i Oxvig, 1703 Anders Nielsens Kone i Hjortbjerre Møllested, 1704 Morten Foged i Højen, Jens Jyde i Stubberup, Mads Jydes Rytters Barn i Horsted, 1713 Niels Gydesens Kone i Højen, 80 Aar gl., Peder Cortsen i Stubberup, 73 Aar gl., 1714 Jens Orlov i Stubberup, 79 Aar, 1716 Hjeronymos Smed i Højen, den gamle Niels Træskomand i Højen, 88 Aar, 1717 Jørgen Hyrde i Stubberup, 71 Aar, 1718 Sognefoged Mads Henriksens Kones Moder, 87 Aar, 1719 Søren Pedersen i Højen, 68 Aar, 1722 Niels Gydesen i Højen, 80 Aar, Mads Gydesen i do., 86 Aar, 1724 Anders Hansen Hyrde i Stubberup, 60 Aar, 1725 den gl. Gertrud hos Mads Henriksen i Højen, Peder Pjængaard i Højen Nederby, 70 Aar, Lars Andersen i Højen Skovløberhus, 81 Aar, Søren Madsen i Horsted, 50 Aar, Lene, salig Peder Cortsens i Stubberup, 73 Aar, 1726 Mette Degngaard, 77 Aar, 1729 Søren Boesen, Søren Peder-

sen og Søren Krage af Stubberup, 1731 Niels Jørgensen, 80 Aar, og Anders Hjuler, 68 Aar, begge af Højen, 1733 Skoleholder Jørgen Prip, 56 Aar, Sognefoged Mads Henriksen, 68 Aar, og Jens Follerup af Højen, 70 Aar, Hans Lussens Kone i Stubberup, 86 Aar, og Peder Olesen af Horsted, 80 Aar, 1735 Jørgen Degngaard, 85 Aar, Søren Qvelkrog, 83 Aar, 1737 Jens Pjenggaard, 35 Aar, Niels Andersen Degngaard, 56 Aar, Jens Hansen i Stubberup, 79 Aar, Kristen Nielsen af do., 91 Aar gl., 1739 Peder Sivandt, Markvogter i Horsted, 1743 Niels Andersen, Degn i Højen og Jerlev, 73 Aar gl., 1745 Jens Krog af Oxvig, 1747 Sidsel Gydes af Højen, 80 Aar gl., 1760 dør Peder Sørensen af Horsted, 100 Aar gl.

Trolovelser: 1693 Niels Degn og Johanne Nisdatter, 1694 paa 12te Søndag efter Trinitatis troloves Selvejergaardmand Jens Christensen af St. Velling og Sidsel Henriksdatter af Højen (Sognefoged Henrik Madsens Datter), 1700 troloves Bodil Henriksdatter af Højen med Gmd. Iver Hansen af Eltang, 1701 troloves Sognefoged Mads Henriksen i Højen med Mette Hansdatter af Eltang, 1705 troloves Jens Ducke af Oxvig med Mette Iversdatter af Jerlev, 1709 troloves Segniør Jens Jakobsen Krog med Emmerintze Frees, 1725 troloves Oluf Christensen af Stubberup med Anna Pedersdatter af do., 1730 troloves Jens Christensen af Daaugaard med Maren Hansdatter af Stubberup, samme Aar bliver Søren Jensen og Margrethe Sørensen af Stubberup trolovede. 1734 troloves Jens Nielsen, Follerup, og Bodil Jensdatter af Højen, 1739 Jens Boesen af Stubberup og Anna Pedersdatter af Horsted, 1745 Niels Mejsling af Fredericia og Ane Kirstine Jesdatter af Degngaard. 1772 troloves Niels Nielsen af Vinkel, Mammen Sogn med Maren Sørensdatter Hvejsel af Horsted.

I Vejlebogen, Side 165, staar, at Højen By paa Auktionen i Kolding 1767 kostede 101 Rdl. pr. Td. Hartkorn.

STAMTAVLE OVERSIGT

I.	Selvejergaardmand 1815 Pedersen i Højen 1547.			
II.	—	Oluf Nissen i do.	1573.	
III.	—	Erik Olufsen i do.	omkring 1600.	
IV.	—	Oluf Eriksen i do.	1612—40, gift med Anna.	
V.	—	Mads Olufsen i do.	1640—54, gift med Maren Christensdatter.	
VI.	—	Henrik Madsen i Højen, g. m. Dorthe, død 1700, havde flere Børn.		
VII.	Sidsel Henriksdatter, død 1719, g. m. Selvejergaardmand Jens Christensen i St. Velling, død 1724. De havde 6 Børn: Karen, Søren, Kristen, Dorthea, Henrik og Maren.			
VIII.	Karen, f. 1695, g. m. Hans Hansen Buch i Skærup, hun døde 1732, han 1729. (2 Børn.)	Dorthea, f. 1701, g. m. Hans Jepsen, f. 1687 i Vinding. Han døde 1740, hun 1752. (4 Børn.)		Henrik Jensen, f. 1705, Gmd. i Tyvkær, død 1764, var gift 2 Gange.
IX.	Hans Hansen Buch i Rugsted, f. 1721, g. m. Maren Poulsdatter. (6 Børn.)	Jens Hansen i Vinding, f. 1735, g. m. Mette Pedersdatter af Vinding, f. 1738. (15 Børn.)	Anna Hansdatter, f. 1733, g. m. Jeppe Pedersen i Vinding, f. 1727. (8 Børn.)	Jens Henriksen, Jensgaard i Tyvkær, var gift 2 Gange. (2 Døtre.)
X.	Maren Hansdatter Buch, f. 1756, g. m. Jens Madsen i Høllund.	Hans Jensen i Vinding, f. 1765, g. m. Maren Nielsdatter af Mørkholt, f. 1772. (7 Børn.)	Sidsel Jeppesdatter, f. 1773, g. m. Peder Jørgensen fra Bjært. (5 Børn.)	Karen Jensdatter, g. m. Terkild Nikolajsen, Jensgaard og Smidstrupgaard.
XI.	Christen Jensen Buch, f. 1792, g. m. Kirsten Jørgensdatter af Høllund, de boede i Højen Skov.	Jens Hansen (Ravn) i Tyvkær, f. 1802, g. m. Dorthea Hansdatter Griis, f. 1795 i Højrup, Herslev Sogn. (4 Børn.)	Ane Pedersdatter, f. 1798, g. m. Kristen Madsen Kyed, St. Velling, f. i Hastrup. (3 Børn.)	En Datter var g. m. min Kones Bedstefader Thomas Ousen i St. Velling, en anden Datter var g. m. Hans Peter Bjerre i Hastrup.
XII.	Jens Christensen Buch, f. 1822 i Højen Skov, g. m. Ane Marie Nielsen af Højen Skov. (4 Døtre.)	Hans Jensen (Ravn) i Klattrup, f. 1834, g. m. Maren Kirstine Jensen, f. 1833 i St. Velling. (11 Børn.)	Maren Kristensen Kyed, f. 1834, g. m. Peder Haar Pedersen Buhl i St. Velling. (8 Børn.)	En af deres Døtre: Karen, var g. m. Hans Rasmussen (Smed) paa Degngaard. Deres Søn er:
XIII.	Ane Marie Buch, f. 1869, g. m. Rasmus Smith Hansen af Degngaard, f. 1869.	Jens Jensen Ravn i Møhlholm, f. 1860, g. m. Johanne Nielsen, f. 1861 i Klattrup. (6 Børn, deraf 2 døde.)	Peder Buhl i Stubberup, f. 1857, g. m. Ane Johanne Daugaard af Stubberup, f. 1863. (2 Børn.) Thorvald Buhl i Stubberup, f. 1893, g. m. Ester Andersen, f. 1893 i Højen Skole.	Rasmus Smith Hansen i Højen Skov, f. 1869.

NB. Jens Hansen i Vinding var gift med Jeppe Pedersens Søster, og denne var gift med Jens Hansens Søster. Jens Hansen var født og boede paa den Gaard, der nu er Præstegaard, og Jeppe Pedersen paa den Gaard, som nu kaldes „Bjærtsminde“. Min Oldemoder paa Mødrene-Side var Søster til Gaardmand Hans Jensen i Vinding.

Gmd. Jens Christensens ældste Søn, Søren, og hans yngste Datter, Maren, kom begge til at bo paa den Gaard i St. Velling, som nu kaldes „Stokballegaard“.